

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd.

ÖFVER-STÅTHÅLLARE-EMMETETS
UTI
STOCKHOLMS STAD

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅREN

1856—1860.

Stormächtigste Allernådigste Konung!

Den underdåniga berättelse angående Stockholms Stads tillstånd i ekonomiskt och statistiskt afseende, hvarmed, i följd af Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 4 Maj 1827 och den 22 December 1848 samt Stats-Rådets och Chefens för Civil-Departementet Cirkulärbref den 25 Oktober innevarande år, Öfver-Ståthållare-Emmetet bör till Eders Kongl. Maj:t inkomma för åren 1856, 1857, 1858, 1859 och 1860, får Öfver-Ståthållare-Emmetet, sedan infortrade uppgifter och utlåtanden i dertill hörande ämnen inkommit, härmedelst afgifva, uppställd hufvudsakligen i enlighet med de för sådane berättelser år 1827 meddelade föreskrifter och formulär, men under iakttagande, så vidt inkomne uppgifters beskaffenhet sådant medgifvit, jemväl af de i åberopade Cirkulärbref lemnade anvisningar.

1. Om Stadens allmänna beskaffenhet.

Stadens *gränser*, enligt uppgift af stadens Ingeniör, omfattande en areal af 3,019 tunnland, 2 kappland, eller 16,906 kvadratrefvar, 75 kvadratstänger, hafva under ifrågavarande fem år icke undergått förändring; och åberopas, i afseende å stadens *läge* och allmänna *beskaffenhet*, den beskrifning, som i Öfver-Ståthållare-Emmetets femårsberättelser af den 29 Augusti 1828 och den 30 December 1833 är meddelad, jemte hvad senare berättelser af den 31 December 1839, den 12 December 1844, den 14 December 1850, den 15 December 1852 och den 30 September 1856 innehålla.

För stadens *förskönande* och allmänna *förbättringars* införande har äfven under dessa fem år ganska mycket blifvit åtgjordt och förberedt. Deribland må nämnas: fortsättning af granitkajen vid Blasieholmen

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-51.
1. Om Stadens allmänna beskaffenhet.....	1.
2. Stadens innevånare.....	2.
Tab. Litt. A. Födde och Döde.....	4.
Tab. Litt. B. Gröfre brottmål och fylleriförseelser.....	5.
3. Näringar.....	6.
Tab. Litt. C. Burskap vunnet och uppsagdt m. m.....	11.
4. Kommunikations-anstalter, sjöfart och handel.....	12.
Tab. Litt. D. Varu-in- och utförsel, tulluppbörd, ankomne och afgångne fartyg.....	12-13.
5. Kameralförhållanden.....	15.
6. Politi.....	16.
Tab. Litt. E. Utgifts- och inkomststat för Polis- och nattbevakning.....	20.
Tab. Litt. F. Inkomster och utgifter för gatubelysningen.....	23.
Tab. Litt. G. Verkställd gatuläggning.....	24.
Tab. Litt. H. Inkomster och utgifter till gatuläggning.....	24-25.
Tab. Litt. I. Antal fångar i stadens cellfångelse.....	25.
Tab. Litt. K. Öfversigt af Stockholms Enskilda Banks ställning den 31 December 1860.....	27.
Tab. Litt. L. Pantlåne-inrättningens rörelse.....	28.
Tab. Litt. M. Undervisnings-anstalter.....	28-31.
Tab. Litt. N. Stads-Nämndens inkomster och utgifter år 1860.....	34-35.
Tab. Litt. O. Särskilda understödsfonder och fattigvårdsanstalter.....	36.
Tab. Litt. P. I. Barnhus, Barnbördshus och Uppfostringsanstalter.....	36.
Tab. Litt. Q. II. Barmhertighets-inrättningar, som åt fattiga, egentligen ålderstigna, lemna bostad jemte underhållsbidrag uti inrättningens fastigheter.....	37.
Tab. Litt. R. III. Pensions-inrättningar och andra fromma Stiftelser, till hvilka delägarerätt icke är beredd genom erlagda afgifte.....	37-39.
Tab. Litt. S. IV. Öfriga Pensions-inrättningar i hufvudstaden, till hvilka i allmänhet delägarerätt beredes genom årliga afgifter.....	40.
Tab. Litt. T. Sjukantalet å Provisoriska sjukhuset år 1860.....	41.
Tab. Litt. U. Stadens inkomster och utgifter 1856-1860.....	43-45.
Tab. Litt. V. Stadskassans skulder och fordringar.....	46.
Tab. Litt. X. Hamn- och Brobyggnadsfondens inkomster och utgifter.....	47.
Tab. Litt. Y. Bemedlings-kommissionens inkomster och utgifter.....	49.
Tab. Litt. Z. Kostnader för båtsmanshället.....	49.
Tab. Litt. Å. Brandvaktsskassa-Administrationens inkomster och utgifter....	50.
Tab. Litt. Ä. Inqvarterings-kommissionens inkomster och utgifter.....	50.

	Sid.
Tabellbilagor	52-59.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	52.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	52.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	52.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	52.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	52.
Tab. N:o 6. Husdjur dödade af rofdjur.....	52.
Tab. N:o 7 A. Fabriker och manufaktur-inrättningar.....	53.
Tab. N:o 7 B. Handtverkerier.....	56.
Tab. N:o 7 C. Idkare af näringsyrken, icke tillhörande borgerskapets klasser..	57.
Tab. N:o 7 D. Idkare af näringar, som icke kunnat bestämdt hänföras till handel eller handverk.....	57.
Tab. N:o 8. Landväga kommunikationer.....	57.
Tab. N:o 9. Sjöfart och handel.....	58.
Tab. N:o 10 A. Jordområde och egendomar.....	58.
Tab. N:o 10 B. Statsbidrag.....	59.
Tab. N:o 11. Laga skiften.....	59.
Tab. N:o 12. Sparbankens verksamhet.....	59.
Tab. N:o 13. Fattigvården.....	59.

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd.

ÖFVER-STÅTHÅLLARE-EMMETETS
UTI
STOCKHOLMS STAD

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅREN

1856—1860.

Stormächtigste Allernådigste Konung!

Den underdåniga berättelse angående Stockholms Stads tillstånd i ekonomiskt och statistiskt afseende, hvarmed, i följd af Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 4 Maj 1827 och den 22 December 1848 samt Statsrådets och Chefens för Civil-Departementet Cirkulärbref den 25 Oktober innevarande år, Öfver-Ståthållare-Emmetet bör till Eders Kongl. Maj:t inkomma för åren 1856, 1857, 1858, 1859 och 1860, får Öfver-Ståthållare-Emmetet, sedan infortrade uppgifter och utlåtanden i dertill hörande ämnen inkommit, härmedelst afgifva, uppställd hufvudsakligen i enlighet med de för sådane berättelser år 1827 meddelade föreskrifter och formulär, men under iakttagande, så vidt inkomne uppgifters beskaffenhet sådant medgifvit, jemväl af de i åberopade Cirkulärbref lemnade anvisningar.

1. Om Stadens allmänna beskaffenhet.

Stadens *gränser*, enligt uppgift af stadens Ingeniör, omfattande en areal af 3,019 tunnland, 2 kappland, eller 16,906 kvadratrefvar, 75 kvadratstänger, hafva under ifrågavarande fem år icke undergått förändring; och åberopas, i afseende å stadens *läge* och allmänna *beskaffenhet*, den beskrifning, som i Öfver-Ståthållare-Emmetets femårsberättelser af den 29 Augusti 1828 och den 30 December 1833 är meddelad, jemte hvad senare berättelser af den 31 December 1839, den 12 December 1844, den 14 December 1850, den 15 December 1852 och den 30 September 1856 innehålla.

För stadens *förskönande* och allmänna *förbättringars* införande har äfven under dessa fem år ganska mycket blifvit åtgjordt och förberedt. Deribland må nämnas: fortsättning af granitkajen vid Blasieholmen

utefter Nationalmuseitomtens hela vestra sida samt, efter det bro emellan Blasie- och Skeppsholmarne blifvit påbörjad *), intill vestra sidan af denna bros norra landfäste; börjad omläggning af så väl den från Norrbros södra landfäste fram emot Skeppsbron ledande kajmur, hvilken sommaren 1860 till någon del nedrasat, som ock af denna murs fortsättning till Logårdstrappan; betydliga reparationer å den från brons södra landfäste, i vestlig riktning fram emot Kongl. Kanslihuset, ledande kajmur; kajanläggningen från slussen fortsatt längs Kornhamnstorg till och med den s. k. Örebrohamnen; de till Hospital för sinnessjuka afsedde byggnader å Kungsholmen påbörjade och, till väsendtligaste delar, fullbordade; Fatburssjön å Södermalm igenfylld och jernbangård för Vestra Stambanans ändpunkt i Stockholm derstädes anlagd **); regleringar verkställde dels, efter en i Augusti månad 1857 å Mosebacke inträffad större eldsvåda, af tomterne derstädes, i sammanhang med hvilken reglering å nämnde höjd blifvit öppnad en större allmän, i midten med växter planterad plats, och dels af tomter i kvarteren Sparfven och Sperlingens backe å Ladugårdslandet för tillvägbringande af Norrmalmsgatans fortsättning i rak linie öfver Lutternsgatan till Södra Humlegårdsgatan; den från Drottninggatan till Rörstrandssjön, förbi Straff- och Arbetsinrättningen å Norrmalm, ledande vägs upplåtande till staden såsom allmän gata, under benämning Stora Barnhusgatan; förberedande åtgärder vidtagne för anläggning af strandgata från Nybron till Fredrikshof; planritningar uppgjorde och fastställde för uppförande vid Skeppsbron af två låga paviljonger utaf jern och glas, hvilka byggnader, i anseende till inskränkt utrymme i stadens Tull- och Packhus, befunnits erforderlige vid varors tullbehandling; gatornas förbättrande dels genom omläggning (flere af dem med tuktad sten) och dels genom trottoirers anbringande; arbetena för en Vattenledning började och i det närmaste bragte till fullbordan ***), samt nödige anordningar verkställde, hvarigenom belysningen med gas blifvit till hufvudstadens samtliga församlingar utsträckt; hvarförutom, för anläggande af strandgata vid Riddarholmskanalen och beredande af öppen plats framför Riddarholmskyrkans norra sida, staden år 1859 inköpt den s. k. Geyerska egendomen N:o 1 i kvarteret Riddarholmen och, under förbehåll af vissa byggnaders rifvande, hvilket sedermera, genom stadens försorg, blifvit verkställt, äfvensom andra vilkor, deribland rättighet för staden att i femton års tid disponera kvarstående byggnader, försålt egendomen till Eders Kongl. Maj:t och Kronan.

Af stadens Handels- och Ekonomi-Kollegium hafva under nämnda tidrymd tillståndsresolutioner blifvit meddelade för uppförande af 265 större och mindre bonings- och fabriks- och 300 uthus, för till- och påbyggnader i 198 egendomar och dessutom för större och mindre reparationer och förändringar i 934 egendomar, alla tillhörande enskilde. Flera af dessa byggnader, bland hvilka äfven finnes ett nytt Theaterhus, beläget å Mosebacke, äro stora och vackra, och i allmänhet visar sig i de nyare byggnaderne en större prydighet, än i de under nästförutgångne år tillkomne. Under qvinqvennum 1851—1855 utfärdade Handels- och Ekonomi-Kollegium sådane tillståndsresolutioner för 172 bonings- och fabriks- och 218 uthus, 280 till- och påbyggnader och 363 större och mindre reparationer; hvaraf synes att enskildes byggnadsföretag äro i stigande.

2. Stadens innevånare.

Tab. N:o 1. *Folkmängden* i hufvudstaden har, enligt mantalslängderne, för hvarje särskildt år under femårsperioden uppgått till de belopp, som i Tab. N:o 1 redovisas.

Enär det, i Kongl. Kungörelsen den 4 November 1859, angående uppgifter till Rikets officiella statistik, meddelade allmänna stadgande, att uppgifterna om Rikets folkmängd den 31 December 1860 och sedermera

*) Denna brobyggnad, till hvars utförande Rikets Ständer anvisat 350,000 R:dr R:mt, fulländades i Oktober månad 1861.

**) För bangårdens anläggning och jernvägens sträckning derifrån till Årstaviken, har staden kostnadsfritt till Kronan afstått dels all den staden tillhöriga jord samt de gator och platser, som, enligt af Jernvägsbyggnads-Chefen uppgjord plan, för denna anläggning erfordrats, och dels den mark, som, vid Fatburssjöns igenfyllande, uppkomme, äfvensom förbundet sig att till Kronan utbetala 150,000 R:dr R:mt, hvaraf, vid 1860 års slut, 120,000 R:dr blifvit erlagde.

***) Vattenledningen öppnades till allmänt begagnande den 1 Juli 1861.

för samma dag hvar femte år skulle lemnas till Statistiska Central-Byrån i form af utdrag ur den s. k. husförhörlängden eller förteckningen öfver hvarje församling tillhörande personer, tills vidare icke komme att gälla för hufvudstaden, hvarest husförhörlängder, på hvilka en dylik folkräkning kunde grundas, icke funnos tillgängliga, anbefalldes, genom Nådiga skrifvelse den 4 November 1859, Öfver-Ståthållare-Embete att, efter samråd med Chefen för Statistiska Central-Byrån och vederbörandes hörande, afgifva underdånigt förslag till ernående af tillförlitlig kunskap om hufvudstadens folkmängd å nämnde tider, jemte denna folkmängds fördelning i de särskilda köns- och åldersklasser m. m., hvarom upplysning för öfrigt, i och för redogörelsen angående folkmängden i Riket, erfordrades. Med hufvudsakligt gillande af det förslag, som, på grund af denna Nådiga befallning, utaf Öfver-Ståthållare-Embete afgafs, förordnade Kongl. Maj:t, under den 20 Oktober 1860, att hufvudstadens folkmängd vid nämnda års utgång skulle utrönas medelst s. k. *census* eller *folkräkning*, utförd under ledning af Chefen för Statistiska Central-Byrån. Angående sättet för denna folkräkningens utförande, tacktes Kongl. Maj:t jemväl hufvudsakligen bestämma att, sedan hufvudstaden blifvit indelad i lämpligt antal räknedistriker *), skulle upprättas:

1. s. k. *distriktslistor*, upptagande kvartersvis egendomarnes nummer, ägares eller förvaltares namn samt kolumner för anteckning af utdeladt och återlemnadt antal af de två följande slagen af listor;

2. s. k. *egendomslistor*, upptagande för hvarje egendom namnen å ägare eller förvaltare, så väl som alla de personer, hvilka omedelbart af honom förhyrde egendomens boningslägenheter;

3. s. k. *hushållslistor*, uti hvilka hvar och en, som af husägare eller hans ombud förhyrde boningsrum, äfvensom ägaren eller ombudet sjelf, om han bebodde huset, i särskilda kolumner och med fortlöpande inskrifningsnummer skulle uppgifva samtliga i de af honom hyrda eller begagnade lägenheter natten mellan den 31 December 1860 och 1 Januari 1861 boende personer med utsättande af hvarje persons namn, innehafvande eller förut innehafdt embete eller yrke, stånd (i fall personen vore adelsman eller prest), nationalitet (om personen ej vore Svensk undersåte), lyten (svagsint, blind eller döfstum), födelseår, födelseort (blott staden eller, om personen vore född på landet, länet), civilstånd (ogift, gift, enkling, enka, fränskild), kyrkskrifningsort (församlingens namn), hvarförutom å samma lista borde uppgifvas: om personen haft naturliga eller skyddskoppor; namn å det läroverk, som af barn och ungdom begagnades; om någon till Stockholms samhälle hörande, å listan upptagen person, vid tidpunkten för folkräkningen, var frånvarande, äfvensom de i hufvudstaden icke bosatte personer, som vid samma tidpunkt vistades uti den ifrågavarande lägenheten. Vidare föreskrefs af Kongl. Maj:t: att Mantalskommissarierna skulle, i den mån mantalsskrifningen under November och första hälften af December månader fortgick, tillhandahålla Statistiska Central-Byrån mantalsuppgifterna till ledning för upprättandet af distrikts- och egendomslistorne; att listornas utdelning och insamlande skulle, under tillsyn af Poliskommissarierna, verkställas af dertill genom Öfver-Ståthållare-Embete beordradt antal Poliskonstaplar; att egendomsägare eller förvaltare skulle, efter emottagande af egendomslistorne, å dem utföra de rättelser, hvilka kunde påkallas af förändringar, som timat efter mantalsskrifningen, inom egendomen fördela blanketterne till hushållslistor, återinsamla dessa efter skedd ifyllning, rätta i ögonen fallande fel samt hålla dem tillhanda för att afhämtas af Poliskonstaplarna. I afseende å Statens, Stadens och Allmänna inrättningsars bebodde egendomar stadgades, att listornas utdelning och insamling skulle besörjas af respektive myndigheter, som med dessa egendomar hade befattning. För underlåtenhet att anskaffa och meddela de föreskrifna uppgifterna, fastställdes af Kongl. Maj:t ett vite af 5 R:dr R:mt, hvilket dock ej i något enda fall behöft tillämpas. Genom allmän Kungörelse den 17 December 1860 delgaf Öfver-Ståthållare-Embete hufvudstadens innevånare hvad Kongl. Maj:t sålunda anbefallt.

Efter denna sammanträngda redogörelse för de, till iakttagande vid folkräkningens utförande, bestämda grunder, får, beträffande sättet, hvarpå dessa sedermera tillämpades, och det af folkräkningen vunna resultat,

*) Antalet af dessa distrikter bestämdes till 86.

Öfver-Ståthållare-Embete t hänvisa till den utförliga redogörelse härför, som lemnas i 4:de o. f. häften af Statistiska Central-Byråns tidskrift (Stockholm, P. A. Norstedt & Söner, 1861), samt här meddela, att, enligt det i återopade tidskrift intagna Generalsammandrag, summan af personer, som antecknats å de vid folkräkningen begagnade hushållslistor, upptagits till 54,089 personer af mankön och 62,883 personer af qvinkön, eller tillsammans 116,972 personer, af hvilka blifvit uppgifna såsom här bosatte, men vid folkräkningen frånvarande 1,755, ej här bosatte, utan såsom resande tillfälligtvis sig uppehållande 2,156, härstädes boende, men ej här kyrkoskrifne 4,737. Då det antal, som tillhör sist omnämnda tvänne kategorier, och som, åtminstone till stor del, icke utgjort föremål för mantalsskrifning härstädes, drages ifrån den genom folkräkningen erhållna totalsumman, visar det sig, att resultatene af mantalsskrifningen och folkräkningen ej varit särdeles skiljaktiga.

År 1855 uppgick folknummern, efter de vid slutet af samma år upprättade mantalslängderne, till 97,953 personer och har således under åren 1856—1860, enligt dessa längder, ökats med 11,925 personer.

Tab. Litt. A. Antalet af födde och döde har, enligt uppgift från Statistiska Central-Byrån, utgjort det som af nedanstående tab. Litt. A utvisas.

Under åren 1851—1855 utgjorde de föddes antal 16,276 och de dödes 21,337; vid jämförelse hvaraf med det i tab. A uppgifna förhållande befinnes, att, under nu ifrågavarande fem år, de föddes antal varit 2,549 större och de dödes 1,590 mindre, än under förstnämnda tidrymd. Ehuru, äfven under perioden 1856—1860, antalet döde med 922 öfverstiger antalet af dem, som blifvit födde — hvilket, med afseende derå att innevärnarnes antal icke desto mindre årligen stigit, gifver föreställning om talrikheten af inflyttningarne hit från andra orter — företer likväl den här meddelade tabellen det för hufvudstadens befolknings-statistik alldeles ovanliga förhållande, att antalet födde åren 1859 och 1860 varit högre, än antalet döde. Utan tvifvel hafva flere omständigheter härtill samverkat. Bland dem torde böra nämnas en på senare tider stegrad håg och omtänka för sanitära förbättringars införande och som yttrat sig genom tillkomst af sundare bostäder, rymligare skollokaler för ungdomen m. m., äfvensom att epidemiska sjukdomar af svårare beskaffenhet icke under denna tid inträffat, ty ehuru kolerasjukdomen visserligen uppträdde såsom epidemi åren 1856, 1857, 1858 och 1859, visade den likväl, såsom tab. Litt. A ådagalägger, betydligt mildare lynne, än förut.

Beträffande folkets lynne, bildning, sedlighet, konst- och näringsfrit samt välmåga, yttrade Öfver-Ståthållare-Embete i senaste femårsberättelse det allmänna omdöme, att, ehuru under de år, samma berättelse omfattade, någon genomgripande förändring i afseende på folkets sedlighet icke vore att anmärka, det dock tillhörde Öfver-Ståthållare-Embete att såsom en glädjande företeelse tillkännagifva, hurusom under de senare åren den osedlighet, som gäfvit sig tillkänna genom gröfre lagbrott, bestämdt varit i aftagande och att säkerhetstillståndet förbättrats, så att hufvudstaden kunde i berörda afseende tryggt uthärda jämförelse med andra större städer; vidare att befintliga skolor besöktes talrikt och att hos ungdomen af alla folkklasser en stigande håg förmärktes att förvärfva kunskaper och bättre insigter i de yrken, de omfattat, hvarom, bland

Tab. Litt. A.

Födde och Döde.

	Födde.	Döde.	Flere döde än födde.	Flere födde än döde.	I Kolerafarsoten, enligt Sundhetsnämndens uppgift,	
					insjuknade.	döde.
År 1856.....	3,231	3,619	388	—	185	98
» 1857.....	3,482	5,004	1,522	—	1,319	670
» 1858.....	3,895	4,080	185	—	1,235	619
» 1859.....	3,978	3,654	—	324	243	141
» 1860.....	4,239	3,390	—	849	—	—
Summa	18,825	19,747	922	—	2,982	1,528

annat, Slöjdföreningens skolas ständigt sig ökande antal af lärjungar lemnade vitsord; hvarförutom erinrades, att välmågan hos arbetsklasserna, genom ökade arbetstillfällen, i förening med höjda arbetslöner, varit i stigande, särdeles under åren 1854 och 1855, och att, fastän prisen å lifsförnödenheter dessa år ovanligt stegrats, arbetslönerna dock stigit vida högre, samt att de förhöjda lefnadskostnaderne således mindre drabbat de arbetsföra och ordentliga bland arbetsklassen, än andre personer, hvilkas inkomster icke ökats i samma mån prisen å förnödenhetsvaror uppgått till förut okända belopp.

I dessa förhållanden har under de fem år, om hvilka nu är fråga, någon väsendtlig förändring icke inträffat. Vål hafva, de sista två åren, åtskillige af hufvudstadens församlingar, genom inrättande af *församlings-* eller *sockenbibliothek*, tillkomne hufvudsakligen genom bidrag af enskilde, sökt att hos de arbetande och mindre bemedlade folkklasserne framkalla håg för nyttig läsning, men sålunda beredde bildningstillfällen hafva, åtminstone icke ännu, med den allmänna begärlighet, som varit önskvärd, omfattats af dem, för hvilka bibliotheken förnämligast blifvit inrättade. Att tillkomsten af dessa bibliothek utgöra en glädjande företeelse och att berörde inrättningar, i förening med den ändå viktigare folkskolan, för hvilken senares ändamålsenliga ordnande ganska mycket under dessa fem år blifvit i hufvudstaden förberedt, skola medverka till de arbetande folkklassernes sedliga utveckling, lider emellertid icke tvifvel.

Missbruket af *rusgifvande drycker* har de senare åren i allmänhet aftagit; hvarom stadgad öfvertygelse vinnes, om man närmare granskar den summariska redogörelse för antalet personer, som under åren 1858—1860 blifvit i Poliskammaren fälde till ansvar för fylleri, hvilken här nedan meddelas. I samma mån bruket af bränvin aftagit, har, såsom surrogat därför, förbrukningen af maltdrycker, särdeles s. k. Bäjerskt Öl, tilltagit, hvilket haft ökad tillverkning af sistnämnda vara och deraf beroende prisnedsättning till följd.

För att tjena såsom bidrag till kännedom om folklynnet, får Öfver-Ståthållare-Embetet i minnet återkalla den raska beslutsamhet, det om liflig fosterlandskänsla vittnande allvar, hvarmed förslaget angående bildande af föreningar till öfning i vapnens bruk blifvit i Stockholm omfattadt af alla samhällsklasser, ur hvilka, vid slutet af år 1860, den institution framgick, som erhöll benämning: »*Stockholms frivilliga Skarpskytte-Förening.*» Denna förening har emellertid först under loppet af år 1861 vunnit fullständig organisation, och torde därför allmän redogörelse för denna och för föreningens ändamål, hvilket senare för öfrigt af benämningen tillräckligt antydes, blifva ett bland föremålen för Öfver-Ståthållare-Embets nästföljande femårsberättelse.

Af Poliskammarens arbetsförteckningar upplyses, att *gröfre brottmål*, som derifrån blifvit till domstolarne hänskjutne, utgjort det antal, som af nedanstående tab. Litt. B uppgifves. Tab. Litt. B.

Vid jemförelse emellan dessa uppgifter och dem, som för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855, under hvilka år antalet af ofvannämnde gröfre brott utgjorde 2,548, blifvit lemnade, synes antalet af sådane brott

Tab. Litt. B.

Gröfre brottmål och fylleriförseelser.

	Brott hvarigenom menniskolif blifvit spildt.	Mordbrand.	Förfalskningar.	Stölder och snatterier.	Summa.	Fälde till ansvar för fylleri.
År 1856	3	—	18	378	399	2,132
» 1857	2	1	10	391	404	1,932
» 1858	1	—	18	307	326	2,241
» 1859	—	—	11	278	289	2,512
» 1860	—	—	13	239	252	2,289
Summa	6	1	70	1,593	1,670	11,106
Medeltal för år	1·2	0·2	14	318·6	334	2,221·2

härstädes vara i nedgående. Om medeltalet 1,657 af de under åren 1851—1855 för fylleri bötfälde sammanställes med det för åren 1856—1860 utförda medeltal, 2,221, visar sistnämnda qvinqvennum visserligen en tillökning af 564 personer, men härvid bör ihågkommas, att hufvudstadens folkmängd under samma tid ökats med nära 12,000 personer, vid hvilket förhållande och då säkerligen icke obetydlig del af det uppgifna antalet afser sådana personer, som under samma år flere gånger blifvit för fylleriförseelse tilltalade och fälde, den anförda siffran icke, enligt Öfver-Ståthållare-Embetets förmenande, inverkar på giltigheten af förut yttrade omdöme angående fyllerilastens aftagande i allmänhet.

3. Näringar.

Jemte det Öfver-Ståthållare-Embetet, vidkommande de såsom föremål för femårsberättelserne uppgifne frågor, på hvilka näringsfång hufvudstadens bestånd synnerligast grundas, om naturen af dess handel, tillförsel af landets öfverskottsprodukter, afsättningsorter och kommunikation med desamma, i underdånighet åberopar hvad härom i Öfver-Ståthållare-Embetets förut afgifne femårsberättelser är anfördt, med tillägg dock, att, under ifrågavarande tid, kommunikationen emellan hufvudstaden och landsorterna blifvit ytterligare lättad och befrämjad genom tillkomst af flere nya ångfartyg och genom vestra stambanans öppnande för trafik emellan hufvudstaden och Södertelje med mellanliggande stationer, får Öfver-Ståthållare-Embetet, till upplysning i frågan, huruvida under de år, som denna berättelse angår, stadens handel och näringar stigit eller fallit, samt hvilka gynnande eller ofördelaktiga konjunkurer förorsakat någotdera af dessa förhållanden, underdånigst anför, likasom i de förra femårsberättelserne, hvad de af stadens Magistrat, Handels- och Ekonomi-Kollegium, Borgerskapets Äldste samt andre vederbörande i ämnet meddelade uppgifter och utlåtanden, som här nedan omförmälas, hufvudsakligen innehålla.

Tab. N:o 7. Angående fabriks- och manufaktur-rörelsen här i staden under nu ifrågavarande fem år, hafva uppgifter inkommit från Stockholms Fabriks-förenings båda afdelningar, den ena för stämpelbara tillverkningar och den andra för stämpling icke underkastade tillverkningar; utvisande det öfver dessa uppgifter gjorda sammandrag, Tab. N:o 7, ej mindre antalet af särskilde fabriks- och manufakturidkare, med deras arbetare, utan äfven värdet af deras tillverkningar.

I afseende å fabriks- och manufaktur-inrättningarnes tillstånd, inhemtas af ofvan åberopade tabell, att, derest uppgifterna härom under första och sista åren af ifrågavarande qvinqvennum, eller åren 1856 och 1860, med hvarannan sammanställas, antalet fabriker, ägare och mästare samt arbetare, hvilket år 1856 utgjorde..... 335 fabriker, 387 ägare och mästare, 4,501 arbetare, år 1860 minskats till..... 317 » 372 » » » 4,455 »

men att tillverkningsvärdet, som det förra året utgjorde 11,934,500 R:dr, år 1860 icke desto mindre ökats till 12,155,583 R:dr R:mt.

Utur de yttranden, Fabriksföreningens båda afdelningar, nemligen den för stämpelbara tillverkningar och den för stämpling icke underkastade tillverkningar, hvar för sig afgifvit angående fabriks- och manufaktur-rörelsens stigande eller fallande och öfver gynnande eller ofördelaktig konjunktur, som förorsakat någotdera af dessa förhållanden, får Öfver-Ståthållare-Embetet här meddela följande utdrag.

Afdelningen för stämpelbara tillverkningar, hvilken yttrat sig öfver hvarje fabrikation för sig, har sålunda anfördt: att *Bandfabrikationen*, förut obetydlig, under åren 1859 och 1860 ytterligare aftagit, hvilket härledde sig deraf, att man i allmänhet af denna industrigren, mera än af de flesta andra, fordrade oupphörligen omvexlande nytt efter ofta förändrade moder, i följd hvaraf den Svenske bandfabrikanten, oansedt allt bemödande, hade svårt att uppdrifva sin industri och täfla med utländsk tillverkning, för hvilken senare här i landet dessutom städse visat sig stor begärlighet, helst då densamma tillfredsställde behovet och smaken för ständiga omvexlingar;

att den bättre konjunktur, som under åren 1856 och 1857 något ökade *Färgerirörelsen*, år 1858 åter aftog, hufvudsakligen till följd af de förhållanden, som då i allmänhet inskränkte all fabriksrörelse; att de högre belopp, som uppgifvits hafva under åren 1859 och 1860 ingått för verkställd färgning, härledde sig från det af Carlsviks aktiebolag, vid dess fabrik, inrättade färgeri för fabriken egna, betydliga fabriker, för hvilka färgningskostnaden under år 1860 ensamt upptagits till 35,000 R:dr; att nuvarande tull-lagstiftning, som lemnade obegränsad frihet till införande af färgade, utländska väfnader af alla slag, utgjorde ett väsentligt hinder för färgeriyrkets fullkomnande i hufvudstaden, der färgeri-idkarnes verksamhet måste inskränkas till färgning af sådant, som stadens egen industri frambringade, samt att sålunda färgeriyrket, beroende af denna industri, som i allmänhet vore mindre betydlig, icke lemnade mer än nödtorftig bergning för idkaren, som måste underkasta sig kännbara uppoffringar dels för flere nya, dyrbara maskiner, isynnerhet för silkesfärgerierne, dels för lämpliga färgerilokaler och att, ehuru införselstull på flere slag af färgstoffer borttagits, allt för hög sådan tull likväl ännu kvarstod för åtskillige andra färgstoffer, hvilket förhållande jemväl utöfvade menligt inflytande på färgerihandteringens utveckling;

att de, angående antalet arbetare och tillverkningsvärdet vid *Handskfabrikerne*, meddelade uppgifter väl voro mindre fullständiga, men att orsaken dertill syntes ligga deruti, att tillverkning af handskar numera allmänt hänfördes under handtverkerierna, och att tillstånd till yrkets utöfvande under fabriksrätt ej vidare söktes;

att *Kardfabrikationen* under ifrågavarande år icke undergått någon förändring;

att den betydligt minskade tillverkning, som under år 1858 visat sig vid *Klädesfabrikerne*, hade sin orsak deri, att en sådan fabrik år 1857, vid ägarens död, blifvit nedlagd; att sedan tillverkningsvärdet år 1859 ånyo stigit genom då börjad bedrifvande af klädesfabrik i Straff- och Arbetsfängelset å Långholmen, samma värde år 1860 ganska betydligt ökats genom nyssberörda fabriks utvidgning och särskild å Reimersholm uppförd byggnad för klädens beredning; att på 1860 års högre tillverkningsvärde bestämd slutsats, att klädesfabriksrörelsen vore i stigande, dock ej borde grundas, utan syntes densamma hafva bibehållit sig oförändrad under ifrågavarande fem år; hvarförutom, enär uppgifna antalet arbetare åren 1858, 1859 och 1860 varit i det närmaste lika, men tillverkningsvärdet för sistnämnda år betydligt öfverstigit de nästföretgånga årens tillverkningsvärde, den upplysning lemnats, att största delen af de till klädesfabrikerna i hufvudstaden hörande spinneri-, väfveri- och beredningsarbeten blifvit under år 1860 verkställda af i Straff- och Arbetsfängelserne intagne fångar;

att den minskade tillverkningen år 1858 vid *Kortfabrikerne* förklarades af den allmänna stockning i affärlifvet, som då menligt inverkade på all handel och rörelse; att ehuru kortfabrikationen åren 1859 och 1860 å nyo tilltagit, så att tillverkningsvärdet för sistnämnda år till och med varit större, än år 1856, berörda förhållande dock ej gifve skäligen anledning till annat omdöme, än att kortfabrikationen hvarken till eller aftagit;

att den egentliga *Linne- och Bomullsfabrikationen* under ofvannämnde fem år ej varit af någon betydhet. Bedrifven i inskränkt omfång och utan stöd af större kapitalkrafter kunde denna rörelse anses stå på gränsen emellan fabrik och husslöjd, föga egnad att bestå täflan med den ökade import af utländska fabriker, som tullförbudens borttagande och tillämpande af lägre tullsatser haft till följd. Detta, i förening med 1857 års finansiella betryck, föranledde, att värdet af tillverkningarne vid de egentliga linne- och bomullsfabrikerna år 1860 ej uppgick ens till hälften af det särdeles ringa tillverkningsvärdet för 1856. Under sådane förhållanden var det för väfnadsindustri-idkaren särdeles tillfredsställande, då några företagsamme män med tillräcklig kapitaltillgång, under firma *Carlsviks Aktiebolag*, inom hufvudstaden anlade en större fabrik för tillverkning af sådane hel- och halfylleväfnader, som tillföre här i landet icke åstadkommits, utan blifvit, hufvudsakligen från England, införde. Denna fabrik, hvilken, såsom af det förut uppgifna, högst betydligt ökade tillverkningsvärdet och antalet arbetare år 1859 kan inhemtas, samma år började sina tillverkningar

samtidigt med en annan dylik i Jönköping anlagd fabrik, har år 1860 afstämplat gods till värde af 704,563 R:dr, och hafva 271 arbetare sistnämnda år vid fabriken haft sysselsättning och utkomst. Ehuru fabriken, hvarest, såsom redan är nämnt, jemväl all färgning af fabriken tillverkningar åstadkommes, ännu icke bedrefves till den utsträckning och vidd, som syntes med dess anläggning afsedd, hade den otvifvelaktigt en god och på väfnadsindustrien fördelaktigt inflytelserik framtid sig förbehållen, derest icke några rubbningar i nuvarande tullbestämmelser inträffade, men att, hvad den egentliga linne- och bomullsfabrikationen beträffade, denna befunde sig i aftynande tillstånd;

att fastän tillverkningsvärdet vid *Saffians- och Garfverifabrikerna* något nedgått, lädertillverkningen under ifrågavarande fem år likväl bibehållit sig på samma ståndpunkt, som under år 1855. Sul-lädet hade år 1860 haft att täfla med s. k. Amerikanskt läder, hvilket, genom dess mindre goda beredning utrikes, noteras billigare per skålpund, än oberedda hudar, passande till sul-läders beredning, och då af det Amerikanska sul-lädet under nyssnämnda år en betydlig mängd importerats, hade i följd deraf den inhemska sul-läders-tillverkningen, som i pris ej kunnat täfla med den utländska, betydligt minskats, och vore att befara att, i händelse importen af det Amerikanska lädet fortsattes, den inhemska tillverkningen af sul-läder komme att betydligt lida deraf;

att *Sidenfabrikerna*, hvilkas tillverkningar, under det för fabriksrörelsen gynnsamma året 1856, uppgingo till ett värdebelopp af 1,574,364 R:dr, snart hämmades i sin framgång ej mindre till följd af en, vid införsel-förbudens borttagande, uppkommen täflande import af utländska s. k. godtköpstillverkningar, än äfven af 1857 års handelskris, som förlamande inverkade på all handel- och fabriksrörelse. Efter det för tillverkningen ogynnsamma året 1858, då hela stämpelvärdet nedgick till 557,353 R:dr, inträdde väl, under åren 1859 och 1860, ett bättre förhållande, så att värdet af stämplat gods åter höjde sig till 930,248 R:dr, men, genom inverkan af den låga införselstullen, blef sidenfabrikationen nästan uteslutande hänvisad till åstadkommande af shawletter och dukar, som, genom sina för landet egna mönster och färgställningar, mindre än släta tyger, voro utsatta för den tryckande utländska konkurrensen, hvaremot tillverkningen af släta tyger minskats med nära hälften; att Svenska sidenfabrikerna, uppsatta efter Fransyskt mönster, för tillverkning af goda varor alltid försett sig med de bästa rudimaterier samt så aflönat sina arbetare, att dessa deraf haft och ännu hade sin säkra utkomst. Voro derfore, vid införsel af utländska fabrikater, dessa i kvalitet jemförliga med de Svenska, hade icke sidenväfnadsindustrien så stora svårigheter att bekämpa, som nu, då Rhentraktens och Schweitziska fabrikers lätta artiklar nästan uteslutande importeras, hvilkas billighet i pris förklarades endast deraf, att till dem blott de sämsta rudimaterier användas, och att arbetslönen för sådana fabrikater vore till det yttersta nedsatt. Skulle de Svenska sidenfabriksidkarnes tillverkningar bringas i öfverensstämmelse dermed, blefve arbetaren lika beklagansvärd som förbrukaren af den dåliga varan skulle finna sig sviken; att ehuru tillverkningen af shawletter och dukar, från och med 1859, icke varit obetydlig, det likväl vore otvifvelaktigt, att sidenfabriksrörelsen i det hela under nämnda år gått tillbaka, till följd af dels införsel-förbudens upphörande och införselstullens nedsättning till en, i jemförelse med den införselstull, som blifvit bestämd för flere andra manufakturartiklar, allt för ringa skyddstull, dels de tid efter annan inträffade rubbningarne uti allmänna handelsförtroendet; att det, i afseende å sidenfabrikationens tillstånd, sålunda yttrade omdöme jemväl å *silkesrederierna* ägde tillämpning;

att 1859 års minskade tillverkningsvärde vid *Socketruken* förklarades af den utländska importens af raffinadsocker ofördelaktiga inflytande på den inhemska sockerfabrikationen, samt att påföljda årets ökade tillverkningsvärde haft sin grund icke i gynnsamma konjunkturer, som kunde hafva föranledt de förut bestående sockerbruken till ökande af sin fabrikation, utan deri, att, vid ett sockerbruk, som under föregångne två år icke varit i gång, socker- och sirapsberedningen å nyo börjats och sedermera fortgått, samt att nuvarande missförhållande emellan tullsatsene å råsocker och å raffinerad vara, i förening med det skydd, socker-

fabrikanter i andra länder åtnjuta och den uppmuntran, desse idkare, genom tull-lagstiftning, erhållit till export af sina fabriker, verkat högst ofördelaktigt å och måhända komme att förstöra den Svenska sockerfabrikationen, hvilken likväl för närvarande beredde staten högst betydliga inkomster och ett stort antal arbetare sysselsättning och bergning;

att *Stofft-* samt *Strump-* och *Trikot-fabrikationerna*, som, genom 1857 års handelskris, minskades, men sedermera ökats, icke under ifrågavarande fem år undergått någon anmärkningsvärd förändring;

att den högst betydliga minskning uti tillverkningsvärdet för år 1858, som, vid *Tobaksfabrikerna*, visat sig, till största del kunde härledas från 1857 års handelskris samt äfven till någon del, med afseende å artiklarne snus och ordinär kardustobak, från den något förhöjda införseltullen på tobakstjelm; att snus- och kardustobakstillverkningarne för öfrigt, under ifrågavarande fem år, något aftagit, men att tillverkningen af s. k. tuggtobak och cigarrer i någon mån tilltagit, under eljest icke anmärkningsvärda konjunkturförhållanden;

och att *Waxduksfabrikationen*, under ifrågavarande fem år, betydligt fallit, hvartill orsaken syntes vara, att man år 1857 mera allmänt börjat använda införskrifne guttapercha-tyger till sådana ändamål, till hvilka vaxduk förut begagnats, och att importen och förbrukningen af sistnämnde tyger, under senare åren, varit ganska betydlig, hvarigenom vaxdukstillverkningen, förut ringa, ytterligare aftagit.

Afdelningen för stämpling icke underkastade tillverkningar har, i afseende å de uppgifna tillverkningsvärdena, erinrat, att dessa i allmänhet och företrädesvis af t. ex. *Bildhuggare, Kirurgiske instrumentmakare, Filhuggare, Gipsgjutare, Glasslipare, Nälmakare, Repslagerier, Urmakare*, m. fl. blifvit alltför lågt uppgifne, hvadan ock fabriksberättelserna, under sådana förhållanden och så länge farhågan för ökad taxering förledde till mindre fullständiga uppgifters aflemnande, torde vara af endast relativt värde vid bedömande af hufvudstadens fabriksrörelse, dess omfång och belopp;

att *Mekaniska fabrikernas* antal väl ökats från 14 till 44, men att, då de flesta af dessa drifvas i mindre betydligt omfång, tillverkningen uti desamma icke i enahanda proportion framgått;

att tillverkningen så väl vid de *Kemiska fabrikerne*, som vid *Oljeslagerierna*, betydligt nedgått, hvartill orsaken igenfunnes deruti, att genom nedsatta tullsatser importen af de varor, som vid dylika fabriker tillverkas, mycket tilltagit;

samt att tillverkningen af så väl *Stearin-* som *Talgljus* fortgått i jemnt och betydligt stigande, hvilket förhållande närmast ägde sin grund i ökad förbrukning, men äfven, så vidt talgljusfabrikationen beträffade, deruti att densamma, från hus-syssla, öfvergått till fabriksrörelse; hvarförutom, vid en öfverblick å den industriela verksamheten och utvecklingen inom Stockholm under senast förflutne fem år, Afdelningen uttalat det omdöme, att, om äfven de ögonblickliga följderna af den i slutet af år 1857 inträffade handelskris ej blefvo så förderfliga, som man då ägde anledning att befara, nämnde kris likväl i viss mån och synnerligast under året 1858 förorsakat en för industrien menlig fluktuation i afsättningen och ännu verkade hämmande å fabriksrörelsen inom hufvudstaden, samt att den frisinnade tull-lagstiftning, som under dessa fem år jemväl gjort sig gällande, tvifvelsutan äfven, åtminstone till en början, verkat återhållande å industriens utveckling, men att grundadt hopp funnes, att landets allmänna materiela framåtskridande innan kort skulle återgifva industrien ökad liflighet.

Härom har Handels- och Ekonomi-Kollegium yttrat, att, till följd af den icke allenast här i Riket, utan äfven i utlandet mot slutet af år 1857 inträffade handelskris, rubbning år 1858 visserligen ägt rum uti många industriela företag, men att under de derpåföljande åren fabriks- och manufakturörelsen åter tilltagit, så att densamma i det hela under det quinquennium, hvarom nu vore fråga, med högst få undantag icke varit i fallande, utan fullt uppgått till hvad den varit under de förutgångne fem åren; och finner Öfver-Ståthållare-Embetet detta allmänna omdöme, såsom grundadt på de uppgifter, Fabriksföreningens egne Fullmäktige lem-

nat och af hvilka uppgifter utdrag här meddelats, desto mindre kunna jäfvas, som ökad tillverkningsvärde, oansedt minskning i antalet fabriker och arbetare, tydligt ådagalägger, att hufvudstadens fabriksidkare och deras arbetare numera förvärfvat större konstfärdighet och tillegnat sig bättre arbetsmethod, än förut i allmänhet funnits.

Tabb. N:is 7 B C D. Enligt de uppgifter, som erhållits från Kronouppbörds-Verkets Kontrollkontor, hafva *handtverkeriyrken* blifvit utöfvade af den personal, för hvilken Tab. N:o 7 B redogör, hvarjemte uti Tabb. 7 C och 7 D jemväl upptages antalet af dem, som under ifrågavarande år idkat särskilde näringsyrken, dels icke tillhörande någongendera af Borgerskapets klasser, dels icke bestämdt hänförlige till handel eller handtverk.

Vidkommande *Handtverkerierna* och frågan huruvida dessa, åren 1856—1860, stigit eller fallit och hvilka omständigheter vållat ena eller andra förhållandet, hafva Handtverks-Föreningens Fullmäktige, bland annat, anfört: att derest afseende fästes uteslutande å arbetsskickligheten, som nu för tiden onekligen vore större, än tillföre, omdömet att handtverkerierna stigit väl icke saknade all befogenhet; men att med den större arbetsskickligheten icke i allmänhet följde större fördel för den, som skickligheten ägde; att den ekonomiska ställningen ingalunda vore fördelaktig, utan för det egentligen handtverksidkande Borgerskapet, äfven med användande af största flit och omsorger, tvertom ganska knapp och osäker; att få handtverksidkare ägde sådan kapitaltillgång, att de förmådde drifva sina yrken i den skala, att de kunde uthålla täflan med utländningar, som, till följd af de, i handelns intresse, allt mer och mer minskade tullsatserne, numera hitsände de flesta slag af varor och handtverkstillverkningar; att handtverksidkarne, hvilka icke, i likhet med fabriksidkarne, hade utväg att erhålla låneunderstöd ur offentliga kassor, dessutom ledo kännbart intrång af de uti härvarande Straff- och Arbetsfångelser, särdeles det å Långholmen, inrättade verkstäder, hvarest numera förfärdigades nästan hvad slags arbeten som helst, visserligen ej så väl gjorda, men till billigare pris, än dem, hvartill arbetena kunde åstadkommas af handtverksidkarne, som finge vidkännas utgifter för dryga aflöningar åt sina arbetare, högt uppdrifna hushyror och betydliga skatter till både Kronan och Kommunen; att de i handtverksyrken anställde gesällers och arbetares ekonomiska ställning långt ifrån vore god, ty om än den dag-aflöning, handtverksarbetaren åtnjöte, visserligen icke kunde anses obetydlig, hade han dock föga lycklig framtid att emotse, helst Mästarnes eller Idkarnes egne vilkor ej voro sådane, att verksam hjälp kunde lemnas arbetare, som af ålder, sjukdom eller annorledes blifvit till arbete oförmögne; att fattigförsörjnings-inrättningarnes befolkning också räknade bland sig många, kanhända de fleste, från handtverksarbetarnes klass; hvarjemte den omständighet, att icke mindre än omkring 500 *) handtverksborgare, i följd af oförmåga att betala skatter till staden, blifvit åren 1859 och 1860 frändömde rättighet att med sine yrken fortfara, blifvit af Fullmäktige åberopad såsom ytterligare bevis på handtverkeriernas fallande ekonomiskt hänseende.

I anledning af den i Öfver-Ståthållare-Embetets senaste femårsberättelse åberopade omständighet, att det handtverksidkande Borgerskapets medlemmar under åren 1851—1855 inköpt härstädes flere fastigheter, än de försålt, och att värdet af de förra, eller inköpte fastigheter, med uppgifvet belopp, öfverskjutit de sålde fastigheternas värde, hafva Handtverks-Föreningens Fullmäktige jemväl erinrat, att berörda omständighet, enligt deras förmenande, ej borde tydas såsom bevis på stigande välstånd bland handtverksklassen eller anses såsom tillförlitlig måttstock för idkarnes ekonomiska ställning, ty utom det att, under berörda tid, egendoms-köp öfverallt i riket, men synnerligast i Stockholm, afslutades i sådan grad, att något liknande icke tillföre ägt rum, saknade köparen af en större egendom ofta nog tillgångar att betala köpeskillingen på annat sätt, än medelst inteckningar, som i fastigheten kvarstodo, hvarförutom flere personer, som förut drifvit handtverksyrken, när de funnit, att besparingar på inkomsterna deraf sällan kunde beredas, öfvergifvit handtverksyrket

*) Enligt hvad Handels- och Ekonomi-Kollegium upplyst, utgör sammanräknade antalet af sådane, både handtverks- och fabriksidkare, hvilka, åren 1856—1860, försunmat betala utskylder och därför, efter af vederbörande åklagare anställdes åtal, förklarats icke äga rätt att rörelse fortsätta, så länge deras oförmåga i berörda hänseende fortfore, allenast 387.

och i stället egnat sin verksamhet åt ett likasom nytt yrke, nemligen det att köpa fastigheter och, efter förbättringar derå i ett eller annat hänseende, dem med större eller mindre vinst åter afyttra, hvadan handtverksidkarnes ekonomiska ställning, enligt Fullmäktiges åsigt, snarare försämrats, än förbättrats; hvaremot Borgerskapets Äldste ansett handtverkerierna i hufvudstaden hafva under åren 1856—1860 förkofrats och grundat omdömet härom på det obestriddiga faktum, att konstfärdigheten under denna tid på ett synnerligen lofvärdt och hedrande sätt utvecklats, så att inhemska handtverkeriers produkter numera äro med utländske fullt jemförlige.

De utställningar af handtverkeri-arbeten, som idkare af enahanda yrken, för att underlätta försäljning af deras tillverkningar, de senare åren gemensamt föranstaltat i särskilde, för ändamålet hyrde lokaler, äfvensom den omständighet, att dessa utställningar, långt ifrån att inskränkas, tvertom de senare åren vunnit i utsträckning och sålunda synas bära sig, utgöra ock bevis för giltigheten af det utaf Borgerskapets Äldste ofvan yttrade omdöme, hvilket Öfver-Ståthållare-Embetet därför finner sig föranlåtet att biträda.

Antal personer, hvilka nedannämnde är hos Stockholms Handels- och Ekonomi-Kollegium sökt och Tab. Litt. C. vunnit *burskap*, har, enligt Kollegii uppgift, utgjort det i Tab. Litt. C här nedan upptagne.

Tab. Litt. C.

Burskap vunnit och uppsagdt m. m.

Vunnit af	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	Summa.		1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	Summa.
Bagare	6	8	10	6	6	36	Sadelmakare	2	1	—	—	2	5
Bleck- och Plåtslagare	—	3	1	1	3	8	Segel- och Kompassmakare	2	—	—	2	—	4
Bokbindare	3	2	5	4	2	16	Sejlare	—	—	1	—	1	2
Borstbindare	1	—	—	1	—	2	Skomakare	16	13	15	18	8	70
Bryggare	3	3	1	3	4	14	Skräddare	6	10	10	12	7	45
Byggmästare	3	5	1	1	1	11	Slagtare	5	4	2	4	5	20
Fiskköpare	1	2	3	1	—	7	Snickare	2	8	9	5	12	36
Garfvare	1	—	—	—	—	1	Snörmakare	—	—	—	—	2	2
Glasmästare	1	—	1	1	—	3	Sockerbagare	5	3	4	2	1	15
Gulddragare	1	1	—	—	—	2	Stenhuggare	2	—	3	4	1	10
Guldslagare	—	—	1	—	—	1	Svarfvare	1	1	—	—	—	2
Guldsmeder och Juvelerare	3	3	2	4	2	14	Tapetserare	3	1	1	8	5	18
Gördelmakare	—	1	—	—	—	1	Tumstockmakare	—	—	—	1	—	1
Handsmakare	1	1	1	—	2	5	Tunnbindare	2	1	2	1	1	7
Hattmakare	1	—	—	4	1	6	Trädgårdsmästare	1	—	—	—	—	1
Hofslagare	2	2	1	1	1	7	Urmakare	1	—	1	4	7	13
Hyrkuskar	4	—	4	1	—	9	Vagnmakare	2	2	—	6	1	11
Kakelugnsmakare	1	—	2	2	—	5							
Kammakare	1	—	—	—	—	1							
Klensmeder	1	2	—	3	—	6	Summa	105	94	95	117	93	504
Knappmakare	—	—	—	1	—	1	Antal personer, hvilka ofvanstående är erhållit Fabriksrätt, har utgjort	49	34	39	48	33	203
Knappnålmakare	—	1	—	—	—	1	Antal personer, hvilka ofvanstående är sökt och erhållit tillstånd att utöfva Fabriks- och Handtverksyrken eller annan handtering, såsom försörjningsmedel, har utgjort	108	155	186	153	145	747
Kopparslagare	2	—	—	—	—	2	Af följande antal borgare har burskap blifvit uppsagdt, nemligen	26	10	15	29	26	106
Korgmakare	1	—	1	—	1	3	Innehafvande Fabriksrättigheter hafva utaf följande antal Fabriker blifvit uppsagde	8	11	14	13	12	58
Körsnärer	2	1	1	—	1	5	Försörjningsidkare hafva, till nedanuppgifvet antal, uppsagdt dem tillagd rätt, att såsom försörjningsmedel utöfva yrken	22	20	31	22	30	125
Lackerare	1	—	—	—	—	1							
Murmästare	3	5	1	1	1	11							
Musikaliske Instrumentmakare ...	2	1	4	2	4	13							
Målare	8	4	4	9	5	30							
Ornamentsbildhuggare o. Skulptörer	1	4	2	1	1	9							
Perukmakare	—	—	1	3	5	9							
Pumpmakare	—	1	—	—	—	1							
Repslagare	1	—	—	—	—	1							

Såsom känt är, inträffade år 1857 en allmän handelskris. Att densamma, i synnerhet omedelbart efter dess uppkomst, skulle på hufvudstadens handel och rörelse utöfva hämmande inflytande, var naturligt. Bestörtningen blef allmän och utomordentlig, och snart föreföllo härstädes åtskillige betydliga bankrutter. Likväl förlorades icke fattningen, utan bemödade man sig endrägtigt att, så vidt möjligt var, afhjelpa svårigheterna och bekymren; till följd hvaraf man beslöt sig till inrättandet med ens, för en tid af 9 månader, af *Stockholms Kreditförening*, som genast förstärktes med en anseelig garantifond och som, genom skyndsamma samt kraftiga försträckningar, skulle komma de för tillfället behöfvande deltagarne till hjälp. Medelst utfärdandet af vaxlar, utställde i Mark Hamburger Banko och hvilka af Riksbanken inköptes, beredde sig denna förening det erforderliga beloppet af närmare 5 millioner Riksdaler Riksmünt, som derpå utlånades, emot säkerhet af obligationer, vaxlar, skuldsedlar samt lätt realisabla varor, på högst 6 månaders tid. Med den största punktlighet blefvo alla dessa utlånte medel, utan någon enda förlust, återbetalde, hvarigenom föreningen redan före den, för dess verksamhet bestämda, tid kunde upplösas, dervid hela kostnaden för låntagarne uti räntor och andra afgifter uppgick till föga mera än 6 procent per år, — en kostnad, hvilken, under förhanden varande omständigheter, måste anses såsom ganska lindrig. Då nämnda förening ändock ej befanns tillfyllestgörande, bildades kort derefter en annan, nemligen *Stockholms Garanti-Förening*, hvilken, försedd med Konglig sanktion, finge utsträckas intill Mars månad 1861. Denna senare förening lemnade sitt biträde medelst obligationer, utfärdade dels i Mark Hamburger Banko och dels uti Pund Sterling samt betalbara genom

Fortsättning af **Tab. Litt. D.**

Det ofvanuppgifna värdet af varor, införda från eller utförda till utrikes orter, innefattar likväl äfven följande belopp af guld och silfver, nemligen:

		1856.		1857.		1858.		1859.		1860.	
Infördt:											
Guld,	arbetadt	63,360	—	23,115	—	14,112	—	29,462	40	26,342	—
	myntadt	—	—	—	—	—	—	90,000	—	—	—
	oarbetadt	—	—	—	—	—	—	50,114	40	—	—
Silfver,	arbetadt	13,858	13	11,896	50	6,420	60	14,326	20	6,651	60
	myntadt	—	—	—	—	11,000	—	3,678	—	300	—
	oarbetadt	9,991	92	—	—	955,584	—	—	—	3,027,999	84
Summa R:dr R:mt		87,210	5	34,511	50	957,116	60	187,581	—	3,061,293	44
Utfördt:											
Guld, myntadt		—	—	750,862	75	—	—	—	—	—	—
Silfver, arbetadt		618	75	—	—	303	60	—	—	—	—
myntadt		9,137,528	—	10,350,472	—	106,624	—	3,977,377	—	21,800	—
oarbetadt		—	—	—	—	—	—	—	—	192	—
Summa R:dr R:mt		9,138,146	75	11,101,334	75	106,927	60	3,977,377	—	21,992	—

När infördt guld och silfver afdrages, utgör återstående värdet af importen till Stockholm från utrikes orter, deruti inbegripna förtullade samt på nederlag och kreditupplag inkomna varor

år 1856	43,247,109: 35.
» 1857	32,609,415: 25.
» 1858	23,083,989: 43.
» 1859	33,357,861: 64.
» 1860	35,503,028: 9.

När utfördt guld och silfver afdrages, utgör återstående värdet af exporten, med inberäkning jemväl af hvad från nederlag och kreditupplag blifvit utfördt

år 1856	13,367,653: 82.
» 1857	12,391,973: 75.
» 1858	10,272,553: 4.
» 1859	11,608,504: 54.
» 1860	14,126,033: 68.

utlottning på fem särskilda terminer, hvaraf den sista efter 2½ års förlopp, emot säkerhet af vaxlar, skuldsedlar, varor och fartyg; hvarförutom, till åstadkommande af en reservfond, deltagarne hade att erlægga en stadgad afgift, afvensom, till bildande af en s. k. subsidiefond, andra personer utom föreningen, hvilka derföre intresserade sig, förbundo sig till visst bidrag, hvilket, vid föreningens upplösning, om öfverskott då uppstod, skulle komma att dem återställas. Äfven denna förening har, utan någon förlust vid försträckningarne, som uppgått till nära 6 millioner Riksdaler Riksmünt, vid den utsatta tiden blifvit utredd, och ej heller tillskyndat deltagarne någon synnerligt dryg kostnad, utöfver 6 procent årlig ränta. Slutligen stiftades, äfven med Konglig sanktion, i Mars månad förlidet år, en ytterligare förening, benämnd *Diskont-Föreningen i Stockholm*, hvilken skulle efter 5 års förlopp upphöra. Liksom den näst förut omnämnda, skulle denna förening jemväl lemna lån uti obligationer, löpande med 6 procent årlig ränta, utfärdade i Mark Hamburger Banko och betalbara till en tiondedel hvarje halft år innan 5 års utgång, emot säkerhet af vaxlar, skuldsedlar, varor samt fartyg; hvarjemte, till betryggande af föreningens kredit, en reservfond af 10 procent skulle bildas genom tillskott af de blifvande deltagarne. De hitintills förfallne försträckningarne från denna förening, hvilka utgöra cirka 3 millioner Riksdaler Riksmünt, hafva, efter hvad Öfver-Ståthållare-Embetet haft tillfälle att inhemta, blifvit af vederbörande med all ordning liquiderade, hvarigenom det dermed afsedda ändamål synes komma att på fullt nöjaktigt sätt uppnås.

Ofvan i afseende å import och export meddelade uppställning visar, hurusom värdet af båda, efter den uppgifna tidpunkten 1857, betydligt aftagit och att, ehuru detta värde redan år 1859 åter höjt sig, likväl hvarken import eller export, ännu vid 1860 års utgång, förmått åter intaga den betydelse, båda ägde 1856. Vid jämförelse emellan dessa fem års import och export, af hvilka, likasom under perioden 1851—1855, den förra eller importen angifver betydligt högre siffra, än den senare, visar sig ock ett missförhållande, hvaraf menliga verkningar, förr eller senare, icke torde uteblifva.

Stockholms Skeppsrederier egde:

	vid 1856 års slut	147 fartyg	med	14,434 läster
»	1857	» 131	»	14,961 »
»	1858	» 124	»	14,748 »
»	1859	» 123	»	15,446 »
»	1860	» 126	»	15,961 ».

Under dessa år hafva bemälda skeppsrederier förlorat genom skeppsbrott 43 fartyg, försålt 59, inköpt 49 och låtit bygga 23.

Ehuru, på sätt denna uppställning lika som tab. N:o 9 visar, Stockholms Skeppsrederier tillhörande fartyg under ifrågavarande fem år icke till lästetalet förminskats, annäles dock, i enlighet med hvad Borgerskapets Äldste, i afgifvet utlåtande, upplyst, nemligen att konjunkturen för skeppsrederiörelse i Stockholm under de senare tre åren varit ganska ofördelaktig.

Uti samma utlåtande är tillika, beträffande Grosshandeln, anfördt, att den *Brasilianska handeln*, som, i fråga om exporten, varit åren 1856—1860 mindre liflig, under de sista åren af samma qvinquennium, jemväl i afseende å import, på det hela visat sig i betydligt aftagande, hvartill anledning vore att söka hufvudsakligen i ringare sockerskördar i Brasilien; att behovet af socker emellertid blifvit fylldt genom betydlig införsel af dels råsocker från Holland och dels raffineradt socker från Frankrike och Belgien, men att hvad kaffe anginge anseelig import deraf ägt rum både från Brasilien och från Europeiska hamnar; — att förhållandet med den *Ostindiska handeln*, i afseende hvarå uti förra femårsberättelsen uppgafs, det importen i någon mån ökats, men att exporten varit högst obetydlig, under de senaste fem åren icke förändrats; att *handeln på England*, hvilken år 1857, i anledning af handelskrisen, förminskats, sedermera varit liflig, särdeles genom anseelig införsel derifrån af stenköl; att uti *handeln på Nord-Amerika* ingen märkbar utvidgning före-

funnits, och att handeln på det hela i Stockholm varit år 1856 och en del af 1857, innan krisen inträffade, ovanligt liflig, år 1858, i följd af missgynnande penningeförhållanden, betydligt förminskad samt 1859 och 1860 åter förbättrad.

För att ådagalägga ej mindre i hvilken utsträckt mån de i föregående berättelse omförmålde, å *Beckholmen anlagde Skeppsdockor* numera anlitas, än äfven huruledes denna inrättnings utvidning blifvit af Grosshandels-Societetens medel bekostad, hafva Borgerskapets Äldste anført, att dessa dockor år 1860 varit begagnade af 3 kronans och 57 enskildes ångfartyg, 3 kronans och 29 enskildes segelfartyg samt 5 pråmar eller af ångfartyg, segelfartyg och pråmar till ett antal af 97; att skeppsdockornas bokförda värde eller kapital, utgifvet af Grosshandels-Societetens medel, utöfver statsanslaget 250,000 R:dr R:mt, hvilket kapital, vid 1855 års utgång, enligt hvad i senaste femårsberättelse uppgafs, var 82,152 R:dr 18 sk. 9 r:st banko, utgjorde vid 1859 års slut 129,032 R:dr 24 öre, R:mt och, sedan utgifter för nybyggnader tillkommit, blifvit vid utgången af år 1860 ökadt till 133,000 R:dr samma mynt; att då från 1860 års bruttoinkomst, utgörande 27,824 R:dr 36 öre, dels årets utgifter 17,911 R:dr 91 öre, dels ränta efter fem för hundra af kapitalvärdet år 1859 afräknades med 6,451 R:dr 61 öre, funnes en behållning af 3,460 R:dr 84 öre, som blifvit dockornas reserv- eller reparationsfond godtgjord, samt att taxa för dockornas begagnande blifvit under den 27 Maj 1858 af Eders Kongl. Maj:t fastställd att intill utgången af år 1861 lända till efterrättelse.

Kofferdikaptenernas Deputerade hafva meddelat, att, af det antal, utgörande 84, hvartill kofferdikaptenerne år 1860 uppgingo, 53 förde fartyg från Stockholm, 12 från andra svenska städer och 19 voro utan sysselsättning; att deremot icke mindre än 40 Borgare i andra städer voro såsom befälhafvare å Stockholms fartyg anställde, ett förhållande, som visade att sjökaptensyrket för Stockholms Borgerskap vore i nedgående, hvartill orsaken borde sökas: 1. i de betydliga kommunala afgifter, som drabba härstädes burskapsägande kofferdikaptener, hvilka, med eller utan sysselsättning, nästan lika högt beskattades, hvarför ock många söka burskap, der billigare afgifter förefinnas; 2. deruti att, nu för tiden, större antal främmande nationers skepp, än förut, hitkomma med laster och åter med sådane afgå; 3. i besörjandet af kustfarten samt seglationen på Östersjön och Nordsjön af den i allt större skala tilltagande ångfartygsflottan; 4. i en mängd af andra städers fartyg, som här på platsen trafikera; och 5. uti den i allmänhet högst beroende ställning, fartygsbefälhafvare intaga, utan afseende på de faror och missöden, för hvilka de äro blottställda under utöfning af deras mödosamma och ansvarsfulla kall; ty om ock kofferdikaptensyrkets anseende till någon del ännu bibehölle sig, såsom följd hufvudsakligen af de borgerliga institutionernas vidmakthållande, vore dock ostridigt, att många af dess idkare, betraktade såsom individer, befunnos föga bättre lottade, än i allmänhet tjenstehjon, hvilka åtminstone tillgodonjuta fardag; och borde detta senare förhållande, enligt Deputerades åsigt, tillskrifvas den mängd sjökaptener, som från Navigationsskolorne årligen utgå; hvaremot Borgerskapets Äldste, för deras del, ansett den genom Navigationsskolorne framkallade bildning ofelbart böra för landets handel och sjöfart, dess anseende och båtnad, åstadkomma omiskänneliga fördelar.

Angående *Minuthandeln* hafva Borgerskapets Äldste anført: att omfånget deraf under ifrågavarande fem år ökat sig, ehuru idkarne, såsom individer, i följd af det ökade antalet, haft större svårighet, än förut, att bereda sin utkomst; att krediten ej varit vacklande för de minuthandlande, som förstätt och velat sköta densamma; att rörelsekapitalet, i följd af 1857 och 1858 årens penningeförhållanden, varit mera inskränkt, än tillföre; att den qvinnor medgifna rätt, att idka minuthandel, hittills icke af många begagnats och att månglerirörelsens utvidgade utöfvande, måhända på platser, der sådan ej borde medgifvas, verkat menligt ej blott för minuthandeln, utan äfven för enskilde hushåll.

5. Kameralförhållanden.

De hithörande uppgifterne innehållas i tab. N:o 10, i sammanhang med hvilken jemväl, enligt hit- Tab. N:o 10. tills begagnade formulär för femårsberättelserne, under rubriken *Statsbidrag*, lemnas de uppgifter, som kunnat erhållas, dervid Öfver-Ståthållare-Embetet ansett sig böra i underdånighet bifoga följande upplysningar.

1. De i tabellen förekommande penningebelopp äro, med undantag för bränvinstillverknings-afgiften, uppförde efter sakförhållandena år 1860. Beloppet af nyssberörda afgift utgör medeltalet af hvad under åren 1856—1859 influtit.

2. Olikheten emellan antalet af hus och tomter uti denna tabell, hvarest de, i enlighet med uppgift af stadens Ingeniör, äro upptagne till 4,725, och deras antal i den vid senaste femårsberättelse fogade tabell, der de upptagits till 4,576, härleder sig af de tomtstyckningar, som efter år 1855 ägt rum.

3. Hvad under rubrik *Ecklesiastik-statens underhåll* finnes infördt är det belopp, territorial-församlingarnes Pastorer, Komministrar och kyrkobetjente, samt Tyska, Finska och Danviks-församlingarnes presterskap och kyrkobetjente åtnjutit i löneförmåner och inkomster, sådane dessa blifvit till bevillning debiterade.

4. Under rubrik *Fattigförsörjning* äro upptagna: a) allmänna fattigförsörjnings-afgiften af stadens innevånare: 343,423 R:dr 39 öre, b) böter för underlåten betalning af kronoutskylder: 5,088 R:dr 52 öre och c) kurhus-afgiften: 34,594 R:dr 50 öre.

5. *Väghållningskostnad* har blifvit uppförd med det belopp, hvartill, enligt numera upphörda Förvaltningens af gatuläggingsarbetena räkenskaper, utgifterna för år 1860 uppgått.

6. Till diverse utgifter äro hänförde och beräknade:

Afgift för utminutering och utskänkning af bränvin	218,876: 30.
Folkskole-afgift.....	18,360: 55.
Böter, ådömde vid stadens domstolar	3,006: 50.
Afgift till Riddarhusets kassa	2,535: —
Brandvakts-afgift af fastigheter.....	91,550: 72.
Inqvarterings-afgift af hus och borgerlig rörelse.....	1,958: —
D:o å Borgerskapet uttaxerade medel, som till Bemedlings-kommissionen ingått.....	57,839: 9.
Till skolinrättningar, omkring	82,602: 25.
Kostnad för gatulyshållning.....	102,216: 91.
D:o för gators renhållning.....	103,453: 43.
	Summa R:mt R:dr 682,398: 75.

Af orsaker, som i förut afgifna femårsberättelser äro nämnde, har uppgift å kostnad för *stadens styrelse* och för *skjutshållning* icke kunnat i tabellen inflyta.

6. Politi.

Genom Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse den 9 Mars 1850, angående en förändrad organisation af Polisväsendet i hufvudstaden, blef, i enlighet med Öfver-Ståthållare-Embetets förslag, stadgadt, att *nattbevakningen* derstädes, hvilken förut var anförtrodd åt stadens Militär-korps, skulle, till en början dock endast för en tid af 3 år, från den 1 September nämnde år, under Öfver-Ståthållare-Embetets för Polisärenden omedelbara uppsigt, genom stadens Polis, med biträde af posteringar och patruller af Garnisonen, ombesörjas; till hvilket ändamål och för berörde tidrymd beviljades följande bidrag, nemligen af hufvudstadens fastighetsägare: den, efter gällande författningar, till Brandvaktskasse-Administrationn ingående brandvakts-afgift af 35 skillingar på hvarje 1000 R:dr af de fasta egendomarnes taxeringsvärde, hvilken afgift då beräknades och bestämdes till belopp af 30,000 R:dr B:ko årligen, och af Stockholms stads Brandförsäkrings-kontors Öfverstyrelse en utöfver den gällande efter 35 skillingar för 1000 R:dr af i 12 år försäkrade egendomsvärden beräknade och från Brandförsäkrings-kontoret till Brandvaktskasse-Administrationn utgående brandvakts-afgift, särskildt förhöjd brandvakts-afgift af 13 skillingar för hvarje 1000 R:dr af nyssberörde i 12 år försäkrade egendomsvärden, med förbehåll likväl, hvad sistnämnde bidrag angick, att någon förändring icke finge äga rum i de tre af Stadsmilitär-korpsen förut serverade Distrikt-sprutornas verksamhet.

Till den reorganiserade Polisens underhåll i öfrigt samt till aflöning åt Poliskammarens Embets- och Tjenstemän anslagos medel från Statsverket, Stadskassan och af de för rättigheten att i minut försälja bränvin till Drätselkommissionen inflytande inkomster, äfvensom andel i de uti Poliskammaren ådömde böter, till ett sammanlagdt belopp af 66,200 R:dr B:ko; och tacktes Eders Kongl. Maj:t, i sammanhang härmed, förklara, att, derest efter den bestämda terminen af tre år, husägarnes och Brandförsäkrings-kontorets bidrag skulle upphöra och nattbevakningen sålunda genom husägarnes förfogande på annat sätt bestridas, Polisen likväl finge, oberoende deraf, hvad dagbevakningen samt ordningens och säkerhetens upprätthållande i allmänhet anginge, fortfarande förblifva ordnad efter de af Eders Kongl. Maj:t då i Nåder gillade grunder, så vida icke under tiden inträffande omständigheter till annat förordnande föranledde.

I afseende på pensioneringen af befälet vid den för nattbevakningen förut afsedda afdelningen af stadens Militärkorps förordnades, att ett emot detta befäls löner svarande belopp af 1,966 R:dr 32 sk. B:ko skulle af det anslag, som från den till stadskassan inflytande bränvinsminuterings-afgift till Polisens och nattbevakningens förändrade organisation var beständ att utgå, till nämnde befäl såsom pensioner årligen under förenämnde tre år utbetalas, dervid det vilkor fästades, att, derest anslaget från Brandvaktskassan icke vidare komme att till Polisen utgå, frågan om fortfarande pensionering borde underkastas Eders Kongl. Maj:ts särskilda Nådiga pröfning, sedan stadens husägare blifvit i ämnet hörde.

Till följd af det vid beviljandet af anslaget från Brandförsäkrings-kontoret fästade förbehåll, att någon förändring icke finge äga rum i de tre af stadens Militärkorps förut serverade distriktsprutornes verksamhet, och sedan det på stadens Borgerskaps bekostnad underhållna Stadsmilitär-kompaniet fortfarande fått sig anförtrodd serveringen af en af dessa sprutor, blef, enligt Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 4 September 1850, af den upplösta delen af stadens Militärkorps och för serverande af tvänne sprutor bildad en af 45 man bestående Brandsläcknings-korps, under befäl af förut vid förstnämnde korps anställde en Officerare och två Under-Officerare, hvilkas pensioner, till belopp af 966 R:dr 32 sk. B:ko, så länge denna anställning fortfar, följaktligen besparas; hvarjemte, genom Eders Kongl. Maj:ts sist åberopade Nådiga Bref, bifölls, att de för Brandsläcknings-korpsens personal erforderliga beklädnads-, bevarings-, utrednings- och öfrige persedlar jemte kaserninventarier m. m., som Nattbevaknings-kompaniet förut innehaft, finge af Brandsläcknings-korpsen fortfarande behållas och begagnas; och sedan Brandvaktskasse-Administrationn hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet väckt fråga om ersättning till stadens fastighetsägare för de beklädnads- och utredningspersedlar, som blifvit till Brandsläcknings-korpsen utlemnade, men Sockenstämмо-Nämnden, å församlingarnes vägnar, beslutit, att den väckta frågan finge för det då närvarande lemnas utan åtgärd, tacktes Eders Kongl. Maj:t, genom Nådigt Bref af den 14 Juli 1853, förklara, att Brandvaktskasse-Administrationns framställning finge förfalla, med vilkor att ärendet till förnyad behandling å sockenstämmor inom hufvudstadens församlingar anmäldes i sammanhang med frågan om den nuvarande nattbevakningens fortfarande bestånd, då denna fråga nästa gång till handläggning borde förekomma.

Efter ingången af sista året utaf den tid, för hvilken anslag till nattbevakningens besörjande genom Polisen voro af stadens fastighetsägare och Brandförsäkrings-kontorets Öfver-Styrelse beviljade, ingick till Eders Kongl. Maj:t, genom underdånig skrifvelse den 19 November 1852, Öfver-Ståthållare-Embetet med förslag dels om Polis- och Nattbevakningens bestridande fortfarande hufvudsakligen på samma sätt som dittills, dels till en för polispersonalen något förmånligare aflöningsstat, hvilken dock, enär tillgångar icke kunde beredas till sådan förbättring, som redan då ansågs behöflig, föreslogs att endast tills vidare förblifva gällande; för genomförande af hvilket förslag, dervid förutsattes, att någon förändring icke komme att äga rum i de garnisonsposter och militärpatruller, som till biträde vid nattbevakningen blifvit i planen för denna bevakning be-

räknade, begärdes tillökning i anslaget från Brandvaktsskassa-Administrationen med 3,333 R:dr 16 sk. och af bränvinsutskänkings-afgifterna med 5,333 R:dr B:ko.

Sedan dels Sockenstämno-Nämnden, efter det stadens fastighetsägare å sockenstämmor blifvit hörde öfver denna framställning och dervid i åtskillige delar stannat uti skiljaktiga meningar, medelst beslut den 23 Februari 1853, under vissa vilkor bifallit, att för fortsatt bestridande af hufvudstadens nattbevakning genom Polisens försorg, om möjligt medelst ökad personal, eller ock genom jemnare fördelning emellan stadens olika delar, men på det sätt i öfrigt, som af Öfver-Ståthållare-Embete blifvit föreslaget, af Brandvaktsskassa-Administrationen finge årligen, med lika belopp i hvarje månad, under en tid af fem år, räknade från den 1 September 1853, utbetalas ej allenast den summa af 30,000 R:dr B:ko, som förut för berörde ändamål utgått, utan äfven den ifrågakommande tillökningen af 3,333 R:dr 16 sk. samma mynt; — dels Stockholms stads Brandförsäkrings-kontors Öfver-Styrelse medgifvit, att kontoret finge fortfarande för en tid af fem år, räknad från och med den 1 September 1853, utöfver i allmänhet gällande efter 35 skillingar för 1000 R:dr af i 12 år försäkrade egendomsvärden beräknade och från Brandförsäkrings-kontoret till Brandvaktsskassa-Administrationen utgående brandvaktssafgift, såsom ytterligare bidrag för nattbevakningens underhållande, uppå bemälde administrationsrequisition, till densamma utbetala särskild förhöjd brandvaktssafgift af 13 skillingar för hvarje 1000 R:dr af ofvanberörde i 12 år försäkrade egendomsvärden, dock med enahanda förbehåll för öfrigt, som förut, att under tiden någon förändring icke ägde rum i de tre Distriktsprutornas verksamhet, så att desamma fortfarande blifvo vid eldstillfällen att tillgå och under nödigt befäl, af tillräcklig personal, utan någon särskild kostnad betjenade; — dels ock Drätselkommissionen utlåtande rörande derifrån påräknade tillgångar i underdånighet meddelat, täcktes Eders Kongl. Maj:t, efter det Öfver-Ståthållare-Embete i en senare underdånig skrifvelse hemställt, att, då anslagen från Brandvaktsskassa-Administrationen och Brandförsäkrings-kontoret blifvit beviljade för en tid af fem år, frågan om nattbevakningens fortgående på obestämd tid finge anses förfallen, samt i stället nattbevakningens bestridande på föreslaget sätt måtte varda i nåder fastställt endast för nämnde tiderymd, — genom Nådigt Bref af den 1 Juli 1853, för tiden intill den 1 September 1858 till efterrättelse i nåder fastställa Öfver-Ståthållare-Embetes ifrågavarande förslag angående bestridande af hufvudstadens Polis- och Nattbevakning samt utgifterna dervid; hvarjemte Eders Kongl. Maj:t, med bifall till Öfver-Ståthållare-Embetes derom gjorda anhållan, åt Öfver-Ståthållare-Embete öfverlemnade, att, utan rubbning af de för organisationen af dag- och nattbevakningen fastställda hufvudgrunder, på försök vidtaga mindre förändringar i afseende på bevakningspersonalen samt dess tjenstgöring och fördelning inom de särskilda distrikten, äfvensom att, vid ifrågakommande uppflyttning till högre lön inom Öfverkonstapels- och Konstapels-graderna, utan afseende å längre eller kortare tjenstetid, till åtnjutande af den högre lönen utse den person inom samma grad, som Öfver-Ståthållare-Embete ansåg dertill hafva gjort sig mest förtjent.

Innan den tid af fem år, under hvilken anslag till nattbevakningens ombesörjande genom Polisen voro beviljade enligt Eders Kongl. Maj:ts sist åberopade Nådiga Bref, nalkades sitt slut, fann sig Öfver-Ståthållare-Embete föranlätet, att till Eders Kongl. Maj:t i underdånighet ingå med framställning rörande Polisorganisationen och anslagen dertill. Under det att, till följd af Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning den 18 Januari 1855, angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade starka drycker, en högst betydlig tillökning kom att äga rum uti stadens inkomster af beskattningen på nämnde drycker, hade nemligen genom högt uppdrifne priser på alla lifsförnödenheter polispersonalens redan förut nog knappa lönevilkor blifvit allt mera otillräckliga, hvaraf åter föranleddes talrik afgang bland polispersonalen och svårighet att med lämplige personer fylla de uppkomna vakanserna. Derjemte syntes den höjda beskattningen på försäljningen af rusdrycker, såsom förökande frestelserna till öfverträdelse af författningarne derom, göra anordnandet af särskild poliskontroll behöflig. På dessa och i öfrigt anförda skäl och med framställning dels af de resultat, hvilka genom tillämpningen af bestämmelserna i Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Bref af den 9 Mars 1850 och

den 1 Juli 1853 visat sig hafva med hänsigt till det med nämnda institution afsedda ändamål dittills blifvit i allmänhet ernådda, dels ock af de mindre förändringar i afseende å bevakningspersonalen samt dess tjänstgöring och fördelning, hvilka, på grund af den enligt sistberörde Nådiga Bref meddelade rättighet, Öfver-Ståthållare-Embete vidtagit, anhöll Öfver-Ståthållare-Embete i underdånig skrifvelse af den 22 Oktober 1855, hvilken skrifvelse i sistberörda hänseenden nu endast i underdånighet åberopas, att till beredande af tillgångar för dels aflönande af en kontrollerande Polistjensteman eller Polisadjutant med biträden, dels förbättrande af den ordinarie Polispersonalens lönevilkor, dels ock fyllande af beklädnadsfondens behof af ökad anslag, Eders Kongl. Maj:t täcktes af stadens inkomster utaf minuthandel med och utskänkning af bränvin och andra starka drycker, utom redan förut utgående 55,333 R:dr 16 sk., ytterligare anvisa en årlig summa af 19,666 R:dr 32 sk. B:ko, att på samma vilkor, som förstnämnde belopp, utgå från och med början af år 1856, äfvensom att Eders Kongl. Maj:t täcktes i öfrigt gilla de af Öfver-Ståthållare-Embete uti den åberopade underdåniga skrifvelsen föreslagna förändringar i Polisorganisationen och af Poliskammarens inkomst- och utgiftsstat.

I sammanhang härmed och då de myndigheter, från hvilka anslag till Polisen utginge, ansågos äga giltige anspråk på att, i likhet med hvad för andra allmänna verk ägde rum, redovisning för Polisens inkomster och utgifter underkastades offentlig granskning, gjorde hos Eders Kongl. Maj:t Öfver-Ståthållare-Embete underdånig framställning om sådan förändring i de genom Kongl. Brevet den 4 Maj 1850 meddelade bestämmelser, rörande redovisningen af anslagen till Polisverket, att från och med det år, då den nya staten, i händelse den gillades, komme att tillämpas, Poliskammarens räkenskaper underkastades granskning af en revision, i afseende på hvars sammansättning Öfver-Ståthållare-Embete föreslog, att Eders Kongl. Maj:t täcktes förordna Ordförande, och att i öfrigt utsågos af Drätselkommissionen två Ledamöter, af Direktionen för Stockholms Brandförsäkringsverk en Ledamot och af Brandvaktsskassa-Administrationn likaledes en Ledamot; dock att, enär utgifterna i och för Polisverket icke kunde med fullkomlig bestämdhet inom de uppgjorda utgiftstitlarne begränsas, dervid måtte i nåder bestämmas, att det skulle vara Öfver-Ståthållare-Embete obetaget, att använda besparingar på en titel till utgifter under en annan; äfvensom Öfver-Ståthållare-Embete ansåg nödigt, att det till utgifter för upptäckt af brott och uppsigt å misstänkta personer anvisade anslag af 5000 R:dr B:ko, hvilket anslag dock aldrig skulle få öferskridas, finge på samma sätt, som dittills, redovisas.

Hvad Öfver-Ståthållare-Embete sålunda i underdånighet föreslagit blef, sedan Magistraten och Borger-skapets Äldste uti afgifvet underdånigt utlåtande Öfver-Ståthållare-Embetes hemställan om ökad anslag af bränvinsmedlen förordat, af Eders Kongl. Maj:t genom Nådigt Bref af den 28 Maj 1856 till alla delar bifallet.

Genom underdånig skrifvelse af den 22 Mars 1858 framlades derefter af Öfver-Ståthållare-Embete förslag, rörande ombildning af hufvudstadens brandsläckningsväsende i förening med Polis- och Nattbevakningen samt upprättande af en särskild på militärisk fot organiserad Brand- och Nattbevakningskorps; men samma förslag förföll till följd af Stockholms stads invånares vägran att bevilja de medel, som skulle erfordras för detsamma fullständiga genomförande; och Öfver-Ståthållare-Embete anbefalldes, genom Nådiga Brevet den 5 Oktober nyssberörde år, att före 1860 års utgång till Eders Kongl. Maj:t å nyo inkomma med utlåtande och förslag i afseende å ordnandet af eldsläcknings-anstalterne i hufvudstaden; dock blef, på Öfver-Ståthållare-Embetes underdåniga hemställan och med hänsigt till hvad anfördt blifvit rörande angelägenheten deraf, att brandsläcknings-väsendets ordnande sattes i sammanhang med den då ännu icke fullbordade Vattenledningen härstädes, och att dess ändamålsenlighet jemväl för brandsläcknings-väsendet hunnit af erfarenheten ådagaläggas, genom Nådiga Brevet den 16 November sistnämnda år tillåtet att med omförmäldte underdåniga utlåtande och förslag finge anstå, så att desamma först inom utgången af år 1862 behöfde vara afgifne. Till förbättrande af nattbevakningens lönevilkor hade emellertid genom Sockenstämme-Nämndens beslut blifvit beviljadt, att, utöfver de från Brandvaktsskassan för denna bevakning förut utgående 50,000 R:dr R:mt, ett ytterligare anslag af 18,000 R:dr årligen finge från Brandvaktsskassan till Öfver-Ståthållare-Embete utbetalas, samt

Dessutom uppbär Öfver-Ståthållare-Embeteet såsom bidrag till nattbevakningens besörjande en af Stockholms stads Brandförsäkrings-kontors Öfver-styrelse beviljad, utöfver den gällande, efter 73 öre för 1,000 R:dr af i 12 år försäkrade egendomsvärden beräknade och från Brandförsäkrings-kontoret till Brandvaktsskass-Administrationn utgående brandvakt-afgift af 27 öre för hvarje 1,000 R:dr af nyssberörde i 12 år försäkrade egendomsvärden; men som vid detta anslag är fästadt det förbehåll, att någon förändring icke finge äga rum i de tre af Stadsmilitär-korpsen före den nuvarande Polis- och Nattbevakningens uppsättning serverade distrikt-sprutornes verksamhet, och det nu bestående Stadsmilitär-kompaniet kunnat öfvertaga serveringen af endast en sådan spruta, har Öfver-Ståthållare-Embeteet varit föranlåtet att för fullgörande af berörde vilkor uppsätta och underhålla en särskild Brandsläcknings-korps, för hvilken kostnaderne dock på senare åren öfverstigit ofvanbemälda, af Öfver-Ståthållare-Embeteet uppburna särskildt förhöjda brandvakt-afgift, så att då den senare för år 1860 utgjorde 13,999 R:dr 69 öre, berörde kostnader under samma år uppgått till 14,514 R:dr 60 öre; och har fullgörandet af det vid ifrågavande anslag fästade vilkor sålunda medfört en årlig förlust, som måst med Poliskassans öfriga tillgångar betäckas.

Af de uti Poliskammarens inkomst-stat upptagne poster är det från Brandvaktsskass-Administrationn utgående anslag afsedt endast för nattbevakningen och likasom den särskildt tillökta brandvakt-afgiften, som från Brandförsäkrings-kontoret utgår, beviljadt endast för en tid af tre år, som den 1 September innevarande år tilländagick; hvaremot öfriga anslag äro beviljade för Polisverkets upprätthållande i allmänhet och utan annan inskränkning till tiden, än att Eders Kongl. Maj:t, genom Nådiga Brevvet den 5 Oktober 1858, till ofvanberörde tre år bestämt utgörandet af den då beviljade tillökningen af 5,000 R:dr uti anslaget af bränvins-försäljningsmedlen.

Med begagnande af den Öfver-Ståthållare-Embeteet, genom Nådiga Brevvet den 1 Juli 1853, tillerkända rättighet att vidtaga mindre förändringar i afseende på polisbevakningen, har Öfver-Ståthållare-Embeteet låtit under år 1859, i samråd med Direktionen öfver härvarande Kurhus, anordna en för hämmande af den veneriska smittans utbredning afsedd *Besigtning-byrå*, hvars medicinska afdelning, ställd under Öfver-Läkarens vid kurhuset inseende, och jemte lokal bekostad af Kurhus-Direktionen, utgöres af tvänne besigtning-läkare, och vid hvilken, för utöfvande af nödig polisuppsigt, äro till tjenstgöring beordrade dels en ordinarie Poliskommissarie eller Öfverkonstapel, dels ock tvänne särskildt för ändamålet antagne Konstaplar. Enligt hvad Öfver-Läkaren vid kurhuset vitsordat, har, genom denna anstalt, den veneriska smittan i hufvudstaden så väl till utbredning, som i synnerhet till intensitet, blifvit i betydlig mån minskad.

För öfrigt har Öfver-Ståthållare-Embeteet, enär sådant med Polis-institutionen äger sammanhang, skolat i underdånighet anmäla, att från polispersonalens *pensions-inrättning*, för hvilken Eders Kongl. Maj:t den 2 Februari 1854 i nåder fassällt reglemente, hafva några andra understöd hittills icke blifvit utbetalde, än sådane, hvartill reglementets 12 § föranleder, och hvilka för sistlidet år 1860 utgjorde sammanlagdt 899 R:dr 83 öre; uppgående pensions-inrättningens behållning vid nyssberörde års slut till 136,516 R:dr 74 öre.

På sätt Öfver-Ståthållare-Embeteet här ofvan i underdånighet anført, åligger det Öfver-Ståthållare-Embeteet att före utgången af år 1862 till Eders Kongl. Maj:t inkomma med utlåtande och förslag i afseende å ordnandet af *eldsläcknings-anstalterne*; och har Öfver-Ståthållare-Embeteet i sådant afseende anmodat stadens Handels- och Ekonomi-kollegium att före innevarande års slut till Öfver-Ståthållare-Embeteet afgifva yttrande om och hvilka förändringar, enligt Kollegii åsigt, borde uti de för närvarande gällande föreskrifter rörande brandsläckningsväsendet äga rum.

Uti *skjutsnings-anstalterne* har, sedan Öfver-Ståthållare-Embeteets förra Embetsberättelse i underdånighet afgafs, någon annan förändring icke vidtagits, än att den vid Norrmalmstorg förut förlagde gästgifvaregård numera förflyttats till egendomen N:o 24 i kvarteret Bryggaren vid Klara Norra Kyrkogata.

I utförandet af bestyret med *gaturenåållningen* inom hufvudstaden har otvifvelaktigt på senare tider förbättring varit märkbar, i följd af dels skärpta stadganden och noggrannare kontroll å ordningsmaktens sida, dels ock stegrade anspråk hos allmänheten; men dervid återstår ännu mycket att önska. Ett af de nödvändigaste vilkoren för en nöjaktig gatu- och gårdrenåållning, nemligen att för detta ändamål emot billig betalning hafva beqvämlig och ynnig tillgång på vatten, har emellertid, genom den nya vattenlednings-anläggningen numera blifvit afhjelpt. Då Öfver-Ståthåållare-Embetet fördenskull ansett tiden vara inne att å nyo taga i öfvervägande, om icke sättet för verkställighet af den renåållningsskyldighet af berörda beskaffenhet, som ååigger enskilde fastighetsåågare, bör annorlunda än hittills ordnas, hvilken fråga för mera än tio år sedan väcktes, men, ehuru behovet af förändringen allmänt uttalades och erkändes, då likväl förföll, har Öfver-Ståthåållare-Embetet, vid början af innevarande år, anmodat hufvudstadens församlingar att utse Komiterade för att i detta ämne afgifva yttrande och förslag. Hvad desse Komiterade tillgjort och de förbättringar, betrååfande gaturenåållningsbestyret, som af deras förslag eller eljest må följa, för detta torde Öfver-Ståthåållare-Embetet blifva i tillfälle att i nästa femårsberättelse närmare redogöra. Sårskildt får Öfver-Ståthåållare-Embetet omförmåla den förändrade åtgård, som under detta qvinqvennum i afseende å afträdesrenåållningen vidtagits, nemligen att endast välfrejdade personer till detta arbetes verkställande numera antagas, hvarigenom detsamma också nu förrättas med så litet störande buller, som möjligt, och i allmänhet med mera punktlig het och ordning, än förut. Enär sådane personer icke, utan emot betydligt högre aflöning än tillförene ågt rum, stått att erhååla, har nämnda anordning för stadskassan visserligen medfört ökad utgift, som, genom samtidigt påbjuden höjning af den för latrinkårils hemtning förut bestämda afgift, dock till väsendtlig del blifvit betååckt, men förändringen — hvilket med densamma ååven afsåågs — har dessutom visat sig väågörande genom minskadt antal stöålder, ty, såsom nogsam t är kåndt, föröåfvades antingen ååtskillige sådane omedelbart af den vid afträdesrenåållningen förut anståålda betjening, beståående hufvudsååkligen af mera eller mindre vanfrejdade personer, eller ock beredde så beskååffade personer lemnadt tillträde till egendomarne och af dem såmedelst förväåfvad närmare kånnedom om lokalens beskaffenhet många tillfällen till uppgörande af planer för stöålder, som sedermera föröåfvades.

I Öfver-Ståthåållare-Embetets berättelse för åren 1851—1855 finnes, i fråga om *gatubelysningen*, omnååmdt, hurusom den, för berörda angelåågenhets handhafvande, sårskildt tillsatta styrelse, benååmd Lyshåållnings-Administrationen, den 5 Juli 1852 med Gaslysning-aktiebolaget afslutat kontrakt om besörjande af den allmånna gatubelysningen i hela hufvudstaden dels med olja och dels med gas, hvilket kontrakt den 4 Juli 1853 slutligen blifvit underskrifvet. Uti samma berättelse omförmååles jemväl, att Gaslysning-aktiebolaget under loppet af år 1856 till Administrationen gjort framställning om skyndsammare anläggning af gaslysning ååven i de öåfrige församlingarne *) mot förändring af vissa vilkor i ofvannååmda kontrakt, hvilken fråga icke var afgjord när Öfver-Ståthåållare-Embetets berörda berättelse den 30 September 1856 afgafs. Efter vidlyftiga undersöåknin gar och underhandlingar, hvilka ansåågos sätta utom allt tvifvel att, i af hånååelse fullföljd tillååmpning af det primitiva kontraktets bestämmelser rörande successiv nedsååttning af priset å gas, som för enskild förbrukning ååtgår, den afsedda utstrååckningen af gaslysning till de icke centrala församlingarne ej nåågonsin under hela kontraktstiden kunde komma till stånd, blef slutligen frågan emellan Lyshåållnings-Administrationen och Gaslysning-aktiebolagets Direktion afgjord den 14 Maj 1856, hvarefter och sedan ej mindre Öfver-Ståthåållare-Embetet och Drååtselkommissionen, än ååven Gaslysning-aktiebolaget gillat de öåfverenskomne förååndringarne i det primitiva kontraktet, samma förååndringar definitift antogos och underskrefvos den 26 Januari 1857.

Enligt det sååunda förååndrade kontraktet stadgades hufvudsååkligen följande. Bolagets Direktion förband sig att med all skyndsååmhet utföra gasröåledning ar inom Maria, Katharina, Ladugåråålands, Kungsholms, Adolf Fredriks och ååterståående del af Johannis församlingar till de derför, uti uppgjord plan, afsedde grånser

*) De s. k. centrala, i hvilka gaslysning först infördes, voro Storkyrko-, Klara, Jakobs och en del af Johannis församlingar.

och att på dessa ställen senast till lysningsterminens början om hösten 1860 hafva anordnat den allmänna gatubelysningen med gas i fullständigt skick. Prisbestämningen i afseende på gas, som till enskilde förbrukare afsattes, förändrades sålunda, att, oberoende af större eller mindre gaskonsumtion, betalning finge af Direktionen debiteras efter 4 R:dr 36 sk. Banko eller 7 R:dr 12½ öre R:mt per 1000 kubikfot för tiden från och med 1856 till och med 1870, men sedermera framgent intill kontraktstidens slut icke högre, än efter 7 R:dr R:mt per 1000 kubikfot. Funne Administrationen nyttigt att, uti mera aflägsna delar af staden, dit, enligt oförmälda plan, gasrörledningen ej var afsedd att utsträckas, vissa gaslyktor ändock, i stället för Argandska lampor, blefvo inrättade och samtyckte Direktionen till sådan utsträckning, finge för dessa gaslyktor, som kommo att lysa under den för gaslyktorne i allmänhet bestämda tid, enahanda betalning af 60 R:dr R:mt årligen per stycke uppbäras, som för Argandsk lampa utgått eller skulle utgå; hvarjemte den, genom första kontraktet, bolaget medgifna vilkorliga rättighet att, äfven efter de första 30 årens utgång, under ytterligare 30 år begagna sitt gasverk för afsättning åt enskilde förbrukare utsträcktes till 1950 års slut.

De för den sålunda beredda utsträckningen af gaslysningen erforderliga arbeten och nödige anordningar verkställdes vederbörligen, så att, sedan åtskilliga andra förbättringar jemväl blifvit efter hand vidtagne, såsom alla halfva gaslågors längs Skeppsbron utbytande mot hela, inrättande af gaslysning i Berzelii park och å återstående delen af Nybrohamnskajen, äfvensom partiela förbättringar i afseende å oljebelysningen verkställdes, gatubelysningen den 31 December 1860, då Lyshållnings-Administrationen upphörde och Gatulägnings- och Lyshållnings-Styrelsen i stället trädde i verksamhet, verkställdes med följande antal lyktor, nemligen 1,840 gaslyktor, deraf 1,548 med hela och 292 med halfva lågor samt 515 oljelyktor, deraf 310 Argandska och 205 små lyktor.

I anledning af dessförinnan uppkommen fråga om förstärkande af belysningen å Gustaf Adolfs torg med flere allmänna platser, har Administrationen meddelat sig med Gaslysning-aktiebolagets Direktion för erhållande af kostnadsförslag, ritning till flerarmiga kandelabrar m. m., som dock till 1860 års slut ej kommit till utförande; och ehuru egentligen tillhörande framtida redogörelse för femårsperioden 1861—1865, tillåter sig Öfver-Ståthållare-Embetet att här nämna, det Gatulägnings- och Lyshållnings-Styrelsen under loppet af innevarande år 1861, i fortsättning af de utaf upphörda Lyshållnings-Administrationen, med afseende å belysningens förstärkande, fattade beslut, vidtagit åtgärder, åsyftande att medelst anbringande af fyra stycken trearmiga kandelabrar åstadkomma åtminstone tredubbelt starkare gasbelysning än den nuvarande omkring statyen å Gustaf Adolfs torg samt med Gaslysning-aktiebolagets Direktion träffat aftal angående dels kandelabrars anbringande jemväl å Norrmalms torg, Hötorget och nya torget vid Mosebacke och dels utsträckning af gaslysningen till de flesta af stadens tullar.

Lyshållnings-Administrationens inkomster och utgifter hafva, under åren 1856—1860, varit följande: Tab. Litt. F.

Tab. Litt. F.

Inkomster och utgifter för gatubelysningen.

Inkomster:	1856.		1857.		1858.		1859.		1860.	
	Från Krono-uppbördsverket, årsuppbörd.....	61,336	65	64,048	72	68,252	22	75,464	91	84,113
» Öfver-Intendents-Embetet, för kronans hus.....	2,237	94	2,237	94	2,237	94	2,237	94	2,237	94
» Stockholms Drätselkommission.....	10,586	86	10,558	51	10,969	40	11,048	98	11,043	99
» Rikets Ständers Bank.....	346	50	346	50	346	50	346	50	346	50
» Stockholms Brandförsäkrings-kontor.....	17,353	56	17,784	66	18,053	18	18,482	8	18,925	54
» Rikets Ständers Riksgälds-kontor.....	318	75	318	75	318	65	318	75	318	75
» Riddarhuset.....	150	—	150	—	150	—	150	—	150	—
Summa	92,330	26	95,445	8	100,327	99	108,049	16	117,136	35
Utgifter:										
Förvaltningskostnader.....	82,694	72	83,179	25	85,549	7	92,436	85	102,216	91

Angående *Förvaltningen för gatulägnings-arbetena i hufvudstaden*, hvilken, till följd af Kongl. Brevvet den 13 Maj 1845, haft sig uppdraget underhåll och anläggning af stadens gator och allmänna platser, jemte grusning af stadens vägar, men hvars befogenhet, på grund af Kongl. Brevvet den 7 December 1860, vid utgången af sistnämnda år upphört, då detta bestyr öfvertagits af *Gatulägnings- och Lyshållnings-Styrelsen*, hafva följande uppgifter blifvit meddelade *).

År 1856 omlades Götgatsbacken, Klara Bergs-, Mäster Samuels-, Södra Tullports-, Nya Quarters- och Roslagstullsgatorne, hvarjemte Kungsbacken, Backen å Riddareholmen och Nedra Slussgatan sänktes, kaj nedanför Kongl. Kanslihuset och en större stentrappa i Urvädersgränden å Södermalm anbringades.

1857 omlades kajen vid Kornhamn tillika med Kornhamns torg, Kungsbacken med Tre backar lång, Carl XIV Johans torg, Tanto-, Sandbergs-, Södra Tullports-, Qvarn-, Lästmakare-, Garfvare-, Parmmätare-, Klara Bergs- och Lilla Nygatorne, samt Oxtorget med Oxtorgsgatan.

1858 omlades Brunkebergs torg, Arsenal-, Westra Ban-, Lilla Wattu-, Skeppare-, Södermanlands-, Svartens-, Gamla Kungsholmsbro-, Lilla Ny-, Garfvare- och Parmmätaregatorne, af hvilka en del sänktes, hvarjemte vändplan vid Mosebacke blef afschaktad och utsprängd.

1859 omlades Westerlång-, Malmskildnads-, Gamla Kungsholmsbro-, Svartens-, Göt-, Maria Högbergs- och Clevegatorne, Hötorget och Nybron, hvarjemte trappa å Fiskaregatan anbringades, samt afschaktning och sprängning vid vändplanen å Mosebacke fortsattes.

1860 omlades Örebrohamnen, Johannis plan, Norrmalmstorg, Kungsholmstorg och Postmästarebacken, Stadssmedje-, Munkbro-, Norrmalms-, Kammakare-, Lilla Wattu-, Stora Humlegårds-, Lutterns-, Lästmakare-, Cleve-, Maria Högbergs-, Katharina Högbergs- och Ragvaldsgatorne.

Jemte det trottoirer blifvit anlagde utmed gator, hvilkas bredd sådant medgifvit, hafva under dessa år grusningar blifvit verkställda å icke stenlagde gator och å stadens utom tullarne befintlige vägstycken; hvarförutom Förvaltningen underhållit afloppstrummor och anlagt ny stentrumma vid Kungsholmstorget.

Tabb. Litt. G. H. Öfver de olika slag af arbeten, Förvaltningen under ifrågavarande period ombesörjt, meddelas följande sammandrag:

Tab. Litt. G.

Verkställd gatuläggning.

	Ny- och omlagde gator.	Bergs- språng- ningar.	Afsehakt- ningar.	Anlagde trottoirer med hug- gen kant- sten.	Uppförde stennu- rar.		Ny- och omlagde gator.	Bergs- språng- ningar.	Afsehakt- ningar.	Anlagde trottoirer med hug- gen kant- sten.	Uppförde stennu- rar.
	qvadr.famnar.	kubikfamnar.	kubikfamnar.	sträckfot.	kubikfot.		qvadr.famnar.	kubikfamnar.	kubikfamnar.	sträckfot.	kubikfot.
År 1856.....	6,828	47	—	876	6,804	År 1859.....	7,964	350	127	2,245	—
• 1857.....	6,455	12	—	3,059	—	• 1860.....	14,808	276	509	3,955	24,468
• 1858.....	7,412	146	280	3,233	—	Summa	43,467	831	916	13,368	31,272

Tab. Litt. H.

Inkomster och utgifter till gatuläggning.

Inkomster:	1856.		1857.		1858.		1859.		1860.	
	R.	mt	R.	mt	R.	mt	R.	mt	R.	mt
Från Öfver-Intendents-Embete	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—
» Stadens Drätselkommission	14,250	—	14,250	—	14,250	—	14,250	—	14,250	—
» » Brandförsäkrings-kontor	34,707	13	35,569	33	36,106	37	36,964	17	36,000	—
Bidrag af hus- och tomtägare	11,326	54	11,737	1	12,584	40	14,582	38	15,777	10
Ersättning för arbeten, som blifvit verkställda åt publika Verk och Inrättningar samt enskilde personer	13,404	59	41,215	12	35,480	57	69,825	25	90,905	82
Tillfälliga inkomster	2,102	94	854	76	449	53	1,150	64	3	50
Summa R:mt R:dr	77,291	20	105,126	22	100,370	86	138,272	44	158,436	42

*) Vid dessa uppgifter bör erinras, dels att der en och samma gata upptages hafva blifvit två på hvarandra följande år omlagd, dermed rätteligen afses endast olika delar af densamma, och dels att der kaj uppgifves vara omlagd, dermed förstås allenast utmed kaj befintlig gång- eller körbana.

Inom stadens Cellfängelse hafva, sedan Öfver-Ståthållare-Embetets förra Berättelse afgafs, icke några Tab. Litt. I. anmärkningsvärda förändringar inträffat. Antalet af derstädes förvarade fångar har utgjort hvad tab. Litt. I utvisar, eller i medeltal omkring 3,557 personer årligen. Antalet fångar åren 1851—1855 utgjorde 24,709, eller i medeltal för fem år omkring 4,941 personer årligen; och har således, under åren 1856—1860, antalet fångar i hufvudstaden ganska betydligt nedgått.

Under åberopande af hvad i Öfver-Ståthållare-Embetets senast afgifna Femårsberättelse finnes omfördt beträffande af vederbörande fattade beslut för tillvägbringande af en *Vattenledning* i hufvudstaden, får, angående den vidare utveckling, berörda angelägenhet under åren 1856—1860 erhållit, Öfver-Ståthållare-Embetet, i fortsättning af åberopade Berättelse, nu lemna följande redogörelse:

Sedan, i öfverensstämmelse med vederbörandes beslut, *Öfver-Styrelse* för vattenledningen under loppet af år 1856 blifvit utsedd, och denna styrelse i slutet af December månad samma år tillsatt den *Direktion*, som det skulle åligga, att, efter utarbetad och godkänd arbetsplan, besörja vattenledningens anläggande och förvaltning, trädde denna *Direktion* vid början af år 1857 i verksamhet. Då, uti de för arbetets utförande bestämde grunder, bland annat, blifvit föreskrifvet, att in- eller utländsk Ingeniör af bepröfvad skicklighet och erfarenhet borde i ämnet höras, innan förslag till arbetsplan och kostnadsberäkningar utarbetades och underställdes vederbörandes pröfning, anmodade *Direktionen* i början af sistnämnde år en af Englands mest utmärkte Ingeniörer i detta fack, Th. Hawksley, hvilken anlagt vattenledningar i flere af Englands större städer och i detta speciela slag af anläggningar ägde stort anseende, att verkställa en detaljerad granskning af den uppgjorda planen. Herr Hawksley åtog sig detta uppdrag och inkom i Februari månad 1858 till *Direktionen* med yttrande rörande den af honom då verkställda granskningen; och hufvudsakligen stödjande sig på de åsikter, bemålde Ingeniör i frågan uttalat, började nu *Direktionen* utarbete förslag till plan för vattenledningens utförande samt afgaf den 19 April samma år till *Öfver-Styrelsen* utlåtande i ämnet. Detta förslag blef, efter vederbörandes hörande, sedermera till hufvudsakliga delar af *Öfver-Styrelsen* gilladt och godkändt, hvar efter och sedan *Direktionen* den 9 derpåföljde Juni blifvit anmodad att genast gå i författning om vattenledningsarbetets påbörjande, beställa erforderlige materialier samt i öfrigt vidtaga nödiga åtgärder för anläggningens skyndsamma utförande, gräfnings- och planeringsarbetena å den för anläggningen bestämda plats vid Skanstull den 26 derpåföljde Juli påbörjades. Arbetet har sedermera utan synnerligt afbrott fortgått, och äro, enligt den fastställda planen, följande arbeten utförde, nemligen: A) vid *Skanstull*, hvarest blifvit anlagde dels

Fortsättning af Tab. Litt. H.

Inkomster och utgifter till gatuläggning.

Utgifter:	1856.		1857.		1858.		1859.		1860.	
	R.	dt	R.	dt	R.	dt	R.	dt	R.	dt
Förvaltningskostnad.....	5,362	50	6,637	50	6,737	48	6,737	48	6,737	48
Verkställda arbeten.....	61,514	85	107,888	58	74,598	87	102,862	62	169,547	36
Tillsyningsmäns arvoden.....	1,830	—	1,810	—	2,100	—	2,515	—	3,057	50
Arrende för stadens grusbackar.....	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—	1,500	—
Afskrifningar.....	823	30	579	19	311	13	64	25	5,077	19
Diverse utgifter.....	1,721	16	1,273	52	1,374	45	2,636	13	2,470	22
Summa R:mt R:dt	72,751	81	119,688	79	86,621	93	116,315	48	188,339	74

Tab. Litt. I.

Antal fångar i stadens cellfängelse.

År	Ransakningsfångar.	Polisfångar.	Summa.	År	Ransakningsfångar.	Polisfångar.	Summa.
År 1856.....	578	2,691	3,269	År 1859.....	445	3,222	3,667
» 1857.....	570	2,691	3,261	» 1860.....	461	3,468	3,929
» 1858.....	541	3,121	3,662	Summa	2,595	15,193	17,788

ett machin- och ångpannehus, inrymmande två vid Bergsunds mekaniska verkstad förfärdigade pumpmachiner, hvardera af 60 hästkrafter och beräknade hvardera att kunna på 12 timmar uppfordra 1,000,000 kannor vatten till den å stadens öppna berg befintliga servisreservoir, dels tre stycken filtrérbassiner af cirka 17,000 kvadratfots yta, uti hvilka vattnet inpumpas från Årstaviken och sedan det genomgått ett 5½ fot tjockt lager af sand och grussten, inpressas i en gemensam brunn, hvarifrån det vidare och efter behof drifves till servisreservoiren, och dels ett boningshus, afsedt för den vid vattenledningen erforderliga arbetspersonal; B) *å stadens öppna berg*, der servisreservoir blifvit anlagd, som rymmer 2,000,000 kannor vatten, hvars högsta yta, när reservoiren är fylld, ligger 195 fot öfver slusströskeln; — och C) det inom hufvudstadens alla församlingar, med undantag af Kungsholms församling, utsträckta *rörnät* med hufvudrör af 19, 14, 12, 10, 9, 8, 7, 6 och 5 tums inre diameter och utdelningsrör af 4 tums diameter, dessa sistnämnde utlagde till omkring 2 miles längd; hvarförutom, å särskilde ställen inom vattenledningens område, en mängd brandposter blifvit ordnade. Kostnaden för de utförda vattenledningsarbetena hade, vid 1860 års utgång, uppgått till 1,093,000 Riksdaler.

Under *Afdelningen Politi* har, angående nedannämnde *Försäkrings-inrättningar* och andre här i staden befintlige anstalter, som afse kreditens och företagsamhetens underlättande samt sparsamhetens främjande, Öfver-Ståthållare-Embetet ansett sig böra intaga följande:

Stockholms stads Brandförsäkrings-kontor. Stiftadt år 1746, blef Reglemente för detsamma i nåder fastställt den 18 Mars samma år, deruti åtskillige förändringar likväl sedermera ägt rum, varande det för kontoret nu gällande reglemente utfärdadt den 19 December 1807. Allmänna Styrelsen af denna, endast för fastighet i Stockholm afsedda, försäkrings-inrättning utgöres af 100 Män, nemligen af Ridderskapet och Adeln 25, Ståndspersoner 25, handlande Borgerskapet 25 och af handtverksidkande Borgerskapet 25 personer, alla sådane, som äga försäkrade hus. Dessa 100 män utvälja klassvis, genom votering med slutna sedlar, antingen af sina egne ledamöter eller andre husägare, den Direktion, som förvaltar kontoret, nemligen af Ridderskapet och Adeln 2, af Ståndspersoner 2, af handlande Borgerskapet 2 och af handtverksidkande Borgerskapet 2, så att direktörernes antal alltid utgöres af 8 personer. Förutnämnde 100 män sammantråda när direktionen anser sådant, för målens handläggning, nödigt, men alltid en gång om året i Januari månad, för att bland sig klassvis utvälja 8 män för granskning af kontorets förvaltning och räkenskaper. Revisorerna sammantråda i November månad och afgifva, efter slutadt arbete, berättelse till de etthundra. Hvarje år afgå 4 af Direktörerne, nemligen i hvarje klass den, som längst i egenskap af Direktör tjenstgjort, och nya väljas af den klass, till hvilken han hört. Den afgångne kan åter inväljas. Vid utgången af år 1860 utgjorde kontorets kapitalbehållning 7,674,297 R:dr 79 öre, inberäknadt värdet af kontorets fastighet 90,000 R:dr. Inkomsterna uppgingo till 438,913 R:dr 80 öre och utgifterna till 285,251 R:dr 88 öre. Antalet försäkrade egendomar utgjorde omkring 4,400 och det belopp, för hvilket samma egendomar blifvit försäkrade, 100,849,249 R:dr 15 öre.

Försäkrings-Aktiebolaget Skandia. Detta bolag, för hvilket Stadgar den 12 Januari 1855 blifvit af Eders Kongl. Maj:t fastställd, började väl redan samma år sin verksamhet för så väl lif- som brandförsäkring, men egentliga utvecklingen af Bolagets rörelse, infaller dock under den tidsperiod, denna berättelse omfattar. Bolaget har utsträckt sin verksamhet icke blott till Sverige, utan äfven till Norge, Finland, Danmark och Hamburg. De i Danmark och Hamburg upprättade agenturer hafva dock åter blifvit indragne, hvaremot bolaget ännu vid 1860 års slut fortsatte brandförsäkringsrörelsen i Finland.

Om bolagets rörelse och ställning vid 1860 års slut äro följande uppgifter lemnade:

Lifförsäkrings-rörelsen. Från hösten 1855 till slutet af 1860 hade hos bolaget 1,992 personer erhållit lifförsäkring medelst 3,742 försäkringsbref. Vid 1860 års slut voro försäkrade 1,519 personer medelst 2,960 försäkringsbref, lydande å ett sammanräknadt försäkringsbelopp af 10,069,997 R:dr. Under hela nämnda tid hade premieinkomsterna uppgått till 1,186,562 R:dr 22 öre, deraf, till följd af 50 dödsfall, blifvit utbetalde 331,995 R:dr samt till lifförsäkringsfond afsatte 552,507 R:dr 99 öre.

Brandförsäkrings-rörelsen. Under år 1860 hade bolaget meddelat brandförsäkring för 179,438,536 R:dr 60 öre. Premieinkomsten samma år utgjorde 1,112,388 R:dr 53 öre. Uti brandskadör hade blifvit utbetalda 720,133 R:dr 20 öre och i reassuranspremier 244,773 R:dr 93 öre. Bolagets ansvarighetsbelopp vid 1860 års slut utgjorde 189,022,689 R:dr 24 öre.

Bolagets fonder. Den inbetalda delen af grundfonden, som ursprungligen uppgick till 1,500,000 R:dr, hade vid 1860 års slut, genom förluster å brandförsäkrings-rörelsen, blifvit minskad till 1,307,112 R:dr 42 öre; men dessutom funnos vid nämnde tid försäkringsfonder, uppgående: Lifförsäkrings-fonden till 552,507 R:dr 99 öre och Brandförsäkrings-fonden till 395,092 R:dr 29 öre.

Stockholms Enskilda Bank. Denna, ett bolag tillhörande Inrättning, för hvilken Eders Kongl. Maj:t den 1 Juli 1856 beviljat Oktroj under tio år, räknade från den 1 September samma år, öppnades den 15 derpå följde Oktober. Bolaget, hvars delägare äro solidariskt ansvarige för Bankens alla förbindelser, har, till rörelsens drifvande, sammanskjutit en grundfond af 1,000,000 R:dr. Rörelsen omfattar alla de grenar, som vanligen tillhöra en banks verksamhet. De viktigaste äro: *penningars emottagande på depositionsräkning* mot ränta, lämpad efter ömsesidigt öfverenskommen uppsägningstid; *upp- och afskrifningsräkning*, dervid en hvar kan erhålla sitt konto på insättning af penningar, hvilka kunna af räkningshafvaren genast utassigneras eller återlyftas; *kreditivrörelse*, dervid banken, med afseende å den säkerhet, som blifvit till banken öfverlemnad, beviljar kreditivtagare ett visst belopp, som får af honom vid tillsägelse disponeras, och äger denne jemväl, då han för godt finner, göra afbetalningar å sin skuld; *vexeldiskontering* och *utlemnande af lån* mot reverser, obligationer och varor; hvarförutom, till undvikande af kontanta penningars försändande med posten, banken tillhandahåller *postremissvexlar*, hvilka infrias vid de flesta Bank-kontor i landsorterna. Banken är jemväl berättigad att utgifva egna sedlar; dock lärer denna rörelsegren hafva blifvit i jemförelsevis ringa utsträckning begagnad. Utom den ökade lättnad i sina operationer, som de större affärerna vunnit genom tillkomst af en ny utväg för erhållande af dels förlag, dels lån och vexeldiskontering, har bankens depositionsrörelse varit för detta samhälle särdeles gagnande. Det enkla och beqväma sättet att göra äfven de minsta besparingar genast fruktbarande har ock blifvit af alla samhällsklasser begagnadt. Sålunda funnos den 31 December 1860 på depositionsräkning inestående 6,826,300 R:dr, som blifvit insatte af 480 bolag, korporationer, föreningar, kassor och milda stiftelser, af 1,820 fruntimmer och af 3,326 andre personer. Från bankens öppnande till 1860 års utgång har antalet depositioner utgjort tillhopa 18,906 stycken.

Ur bankens behörigen reviderade räkenskaper, meddelas i öfrigt nedanstående öfversigt:

Tab. Litt. K.

Under hela tiden från bankens tillkomst, har endast en gäldenär blifvit lagsökt, dervid skulden dock inbetalades innan verkställighet af meddeladt utslag följde, och de förluster, banken gjort vid inträffande konkurser, hafva, i förhållande till omfånget af bankens rörelse, varit ganska obetydliga, hvilket i sin mån visar, att rörelsen drifvits med nödig försigtighet.

Tab. Litt. K.

Öfversigt af Stockholms Enskilda Banks ställning den 31 December 1860.

Skulder:			Tillgångar:		
	R:dr.	öre.		R:dr	öre.
Lottägarnes kapital	1,000,000	—	Grundfonds-hypoteker	600,720	—
Reservfonden	500,000	—	Kassabehållning	1,792,650	23
Depositionsräkningen	6,826,300	—	Vexlar och obligationer, lån mot reverser och varor.....	10,151,333	95
Upp- och afskrifningsräkningen	2,454,160	4	Kreditiv-räkning, utestående.....	1,303,300	—
Utelöpande banksedlar.....	1,557,115	—	Osäkra fordringar 19,141 R:dr 18 öre, upptagne till	10	—
Diverse förbindelser	132,587	6	Inventarier och organisations-kostnader	3,100	—
Saldo af obetalda räntor	44,502	72	Fastighets- och nybyggnads-konto	137,549	60
Dito af löpande räkningar med andra Banker och personer .	1,337,286	97			
Dito till ordinarie bolagsstämmans disposition	136,711	99			
Summa R:mt R:dr	13,968,663	78	Summa R:mt R:dr	13,968,663	78

Stockholms stads Sparbank. Angående denna Inrättning, som stiftades 1821 och förvaltas, enligt senast den 15 Juli 1859 i nåder fastställt Reglemente, af en Direktion, bestående af 24 ledamöter, hvilka för denna befattning icke åtnjuta lön eller arvode, har Direktionen meddelat, att totalbeloppet af Sparbankens kapitaler, som, vid början af år 1856, utgjorde 2,466,687 R:dr 4 sk. 1 r:st., nemligen: Delägarnes behållning 2,325,503 R:dr 38 sk. samt ett öfverskott Banken till godo af 141,183 R:dr 14 sk. 1 r:st, allt banko, vid 1860 års utgång besteg sig till 3,765,442 R:dr 35 öre R:mt, hvaraf Delägarnes behållning var 3,410,007 R:dr 57 öre; att Sparbankens, dels genom gåfvor, dels genom räntevinst och tillfallne medel, uppkomna, enskilda fond uppgick till 355,434 R:dr 78 öre, och att antalet af delägare, som hade medel hos Sparbanken deponerade, var, vid 1856 års början, 20,072 och, vid slutet af år 1860, 21,293 personer; och meddelas, angående Sparbankens

Tab. N:o 12. ställning i öfrigt i Tab. N:o 12 sammandrag enligt det gemensamma formuläret för femårsberättelserne.

Tab. Litt. L. *Stockholms Assistans- eller Pantlåne-Inrättning.* Angående denna Inrättnings lånerörelse, afsedd för de mindre bemedlade folkklassernas betjenande med lån mot pant af lös egendom, har meddelats nedanstående sammandrag Tab. Litt. L.

Angående de, särskildt för handelrörelsens underlättande, i senare tider tillkomne föreningar, hänvisas till hvad här ofvan, sid. 13, beträffande Stockholms *Kredit-, Garanti- och Diskontföreningar*, finnes anfördt.

Tab. Litt. M o. N. Angående hufvudstadens *Undervisnings-anstalters* samt *Fattigförsörjnings-, Vålgörenhets-, Sjukvårds- och Arbetsinrättningar*s tillstånd, sådant detsamma, enligt vederbörandes uppgifter, befunnits vid 1860 års slut, får

Tab. Litt. L.

Pantlåne-inrättningens rörelse.

År	Utgifne lån.			Inbetalda lån.						Inrättningens inkomster.						Inrättningens utgifter.									
				Genom lösning.			Genom auktion.			Influten ränta och provision å lösta och sålda pauter.		Influten straff-afgift.		Influten auktionsprovision och slag-afgift.		Summa inkomst.		Afföningskostnader.		Ränta å Lånekapitalet.		Diverse omkostnader.		Summa utgift.	
	Antal.	Kapital.		Antal.	Kapital.		Antal.	Kapital.																	
		Stycken.	R:dr.		Öre.	Stycken.		R:dr.	Öre.	Stycken.	R:dr.	Öre.	R:dr.	Öre.	R:dr.	Öre.	R:dr.	Öre.	R:dr.	Öre.	R:dr.	Öre.			
1856...	137,429	1,005,770	—	123,965	888,746	—	13,772	80,386	—	59,239	27	2,196	25	4,909	97	66,345	49	25,485	67	30,053	27	2,338	5	57,876	99
1857...	133,075	1,036,654	—	120,258	897,735	50	15,288	96,213	50	63,221	40	2,486	28	5,717	50	71,425	18	26,328	50	31,635	30	2,481	26	60,445	6
1858...	127,332	971,922	50	111,342	868,516	50	15,963	109,569	—	66,894	14	2,717	4	6,289	88	75,901	6	27,026	24	33,957	75	3,675	92	64,659	91
1859...	127,276	1,022,204	—	110,374	893,818	50	14,664	103,028	—	66,157	13	2,553	24	6,014	50	74,724	87	28,173	33	34,235	65	2,434	79	64,843	67
1860...	137,956	1,105,727	—	116,094	953,108	—	16,197	105,484	50	69,517	98	2,732	62	6,273	52	78,524	12	29,483	83	37,368	72	2,621	38	69,473	93
Summa	663,118	5,142,277	50	562,033	4,501,924	50	75,881	494,681	—	325,029	92	12,685	43	29,205	37	366,920	72	136,497	57	167,250	59	13,551	40	317,299	56

Obs. Vid 1856 års början voro de utestående lånens antal 73,467 stycken med ett kapital af 349,226 R:dr R:mt.

Vid 1860 års slut voro de utestående lånens antal 78,668 stycken med ett kapital af 669,511 R:dr R:mt *).

*) Att kapitalsumman, som fanns utestående vid 1860 års slut, var så stor, jemförelsevis med den som var vid 1856 års början, härleder sig deraf, att det silfver och guld, som vid sistnämnde tid var belånadt i Rikets Ständers Bank, sedermera sökt sig väg till Pantlåne-inrättningen.

Tab. Litt. M.

Undervisnings anstalter:

1. Läroverk och Skolor, lydande under Direktionen för stadens Undervisningsverk:

	Lärarnes antal.	Lärjungarnes antal vid 1860 års slut.	Antal afdeln.	Räntebärande fonder.	Inkomster.	Utgifter.					
						Lärarnes lönebelopp.	Af andra slag.				
a) Högre Elementar-Läroverket, f. d. Stockholms Gymnasium 1).....	8	98	4	6,210	29	1,640	45	19,500	—	1,462	58
b) Klara lägre Elementar-Läroverk 2).....	8	209	5	1,500	—	2,279	35	14,000	—	1,837	41

1) Med afseende på lärarnes antal, har sedan sista, lika beskaffade, uppgift meddelades den förändring inträffat, att läraren i naturvetenskap blifvit befordrad till Lektor i samma ämne, äfvensom att, i stället för den vid undervisningen biträdande Extra ordinarie lärare, en åttonde Lektor (f. n. i Svenska och Latinska språken) blifvit tillsatt. Utom här ofvan upptagne 8 egentliga lärare, hafva Gymnasium och Klara lägre Elementar-Läroverk en *gemensam* lärare i sång, affönad med 1000 R:dr. Af de för år 1860 uppgifne inkomster och utgifter voro:

Inkomster:		Utgifter:	
Egna kassan	1,298. —	Egna kassan	940. 61.
Premie- och fattigkassan	310. 45.	Premie- och fattigkassan	486. 92.
Bibliotekskassan	32. —	Bibliotekskassan	35. 5.
Summa R:dr R:mt 1,640. 45.		Summa R:dr R:mt 1,462. 58.	

Öfver-Ståthållare-Embete meddela följande underdåniga redogörelse, hvilken, till vinnande af lättare öfversigt, blifvit, der sådant kunnat ske, uppställd i tabellarisk form, under särskilda, bestämda titlar, med antecknin-

Fortsättning af **Tab. Litt. M.***Undervisnings-anstalter.*

	Lärarnes antal.	Lärjungarnes antal vid 1860 års slut.	Antal afdeln.	Räntebäran- de fonder.		Inkomster.		Utgifter.			
								Lärarnes lönebelopp.		Af andra slag.	
c) Maria lägre Elementar-Läroverk 3)	10	201	5	5,266	67	2,759	18	12,532	50	3,101	57
d) Jakobs lägre " 4)	9	139	5	2,550	—	1,616	64	11,257	50	1,785	50
e) Catharina lägre " 5)	8	216	5	4,550	—	2,877	20	10,500	—	1,796	77
f) Nikolai lägre " 6)	3	21	2	4,368	11	321	9	3,157	50	288	42
g) Hedvig Eleonora lägre "	2	31	2	1,125	—	168	75	3,000	—	121	30
h) Ulrika Eleonora lägre " 7)	3	51	2	18,750	—	4	50	4,195	—	252	—
i) Adolf Fredriks lägre " 8)	2	32	2	1,950	—	265	73	3,709	75	244	35
k) Kongl. Djurgårdens skola 9)	1	70	1	—	—	—	—	750	—	—	—
Summa	54	1,068	33	46,270	7	11,932	89	82,602	25	10,899	90

2. Skolor och läroverk ställda under inseeende dels af Stockholms stads Konsistorium, dels af särskilde Direktioner eller Styrelser:

	Lärarnes antal.	Lärjungarnes antal vid 1860 års slut.	Antal afdeln.	Räntebäran- de fonder.		Inkomster.		Utgifter.			
								Lärarnes lönebelopp.		Af andra slag.	
a) Nikolai församling: 10)											
1. Gosseskolans högre afdelning	2	66	1	49,522	99	2,484	28	1,104	—	1,042	88
2. Gosseskolans lägre afdelning	2	101	1	80,142	5	12,283	18	5,536	—	4,432	99
3. Flickskolan	4	148	2								
4. Förberedande afdelningen	2	62	1								
Handverksskolan	1	90	1	5,531	61	436	80	249	—	111	29
b) Klara församling:											
Folkskola för Gossar	3	227	3	—	—	6,017	43	2,680	—	1,053	74
" " Flickor	2	151	2	17,837	50	2,043	44	1,000	—	919	71
c) Jakobs och Johannis församling:											
Folkskolan	2	160	1	—	—	2,744	—	1,437	50	1,592	33
Fri- och Fattigskolan 11)	4	200	2	115,800	—	6,985	20	1,868	—	4,546	46
Handverksskolan	1	75	1	—	—	—	—	450	—	—	—
d) Maria församling:											
Folkskolan 12)	5	292	2	10,500	—	6,772	27	2,050	—	3,126	49
Philipsénska skolan 13)	4	139	2	78,899	—	5,616	63	2,202	19	1,781	21

- 2) Bland de uppgifne lärarne äro 6 ordinarie och 2 extra ordinarie. Den räntebärande fonden är samlad genom öfverskott af de medel, lärjungarne årligen sammanakjuta till skolkassan.
- 3) Af de uppgifne lärarne äro 6 ordinarie, 2 extra ordinarie, 1 Sånglärare samt 1 Rit- och Gymnastiklärare. De räntebärande fonderna utgöras af Boströmska 1,500 R.dr, Petrejiska 1,500 R.dr, Didriksonska 1,500 R.dr, Öhmanska 666 R.dr 67 öre och Nymarkska 100 R.dr.
- 4) Af lärarne äro 6 ordinarie, 1 extra ordinarie, 1 Sånglärare och 1 Lärare i teckning. Fonderna utgöras af Hedrenska 600 R.dr, Sebaldtska 1,250 och Berntz'ska 700 R.dr. Detta läroverk, hvilket sedan 1821 varit en treklassig, s. k. högre Apologistskola, utvidgades 1858 till ett femklassigt lägre Elementar-läroverk.
- 5) Af lärarne äro 6 ordinarie och 2 extra ordinarie samt dessutom 1 lärare i sång, 1 i teckning och 1 i gymnastik. Bland räntebärande fonder ingå tre donationer till belopp af 1,950 R.dr.
- 6) Den tredje läraren undervisar i sång.
- 7) De räntebärande fonderna äro: Sjöstedtska 15,000 R.dr och donation af en anonym 3,750 R.dr.
- 8) Den a. k. Kniggeska fonden, af hvars ränta lärarne årligen förut åtnjutit 313 R.dr 50 öre, har, enligt Nådigt Beslut den 5 Januari 1860, blifvit på Adolf Fredriks församlings Folkskola öfverflyttad.
- 9) Ladugårdslands församlings Kyrkokassa bestrider skolans utgifter för böcker, kartor och annan nödvändig materiel.
- 10) Utom räntebärande tillgångar, äger Folkskolans allmänna fond fastighet till uppgifvet värde, 57,000 R.dr.
- 11) Stiftad genom Testamente af Grosshandlanden m. m. Grewesmühl. Underhåller jemväl Handverksskolan, som är förenad med en afdelning af Borgareskolan.
- 12) Fonderne hafva tillkommit genom donationer: af afidne Assessoren Törnebohm 3000 R.dr, af en okänd gifvariinna genom sedermera afidne Fältprosten C. G. Grawallius 1,500 R.dr och af afidne Skeppsklareraren P. Petrejus 6000 R.dr.
- 13) Äger fastigheten N:o 5 med adress N:o 31 i kvarteret Rosendal större vid Adolf Fredriks torg, hvilken fastighet är brandförsäkrad för 50,000 R.dr.

gar om de förändringar, en eller annan af samma inrättningar undergått under den tidrymd, denna berättelse omfattar.

Fortsättning af **Tab. Litt. M.***Undervisnings-anstalter.*

	Lärarnes antal.	Lärjungarnes antal vid 1860 års slut.	Antal arbeta.	Räntebärande fonder.	Inkomster.	Utgifter.	
						Lärarnes lönebelopp.	Af andra slag.
<i>e) Catharina församling: 14)</i>							
Folkskola för Gossar.....	2	182	1	46,832	8,653	3,725	4,962
» » Flickor.....	4	199	1				
<i>f) Ulrika Eleonora eller Kungsholms församling:</i>							
Folkskolan.....	2	117	2	15,000	upp gif t e j l e m n a d.		
<i>g) Hedvig Eleonora eller Ladugårdslands församling:</i>							
Folkskola för Gossar..	5	439	5	18,370	4,940	3,267	1,673
» » Flickor.....							
<i>h) Adolf Fredriks Församling:</i>							
Folkskola för Gossar.....	2	150	3	1,500	3,214	2,070	1,065
» » Flickor.....	2	153	2				
<i>i) Danviks Hospitals skola.....</i>	1	22	1	—	60	300	—
<i>k) Kateket-skolorne 15).....</i>	14	472	14	34,150	3,551	2,490	441
<i>l) Kongl. Svea Lif-Gardets församlings skola.....</i>	1	25	1	10,950	358	497	176
<i>m) Kongl. Lif-Gardets till Häst församlings skola.....</i>	1	15	1	1,600	335	375	16
<i>n) Kongl. Andra Lif-Gardets och Kongl. Svea Artilleri-Regementets gemensamma skola 16)</i>	1	33	1	16,250	1,762	700	270
<i>o) Skeppsholms församlings skolorinrättningar 17)</i>							
1. Gosseskolan.....	3	26	1	—	—	180	57
2. Flickskolan.....	1	20	1	—	—	150	148
<i>p) Katholska församlingen:</i>							
1. Gosseskolan.....	1	25	2	—	1,050	600	200
2. Flickskolan.....	1	10	2	—		—	—
<i>q) Tyska National-Lyceum 18).....</i>	6	130	4	47,028	6,138	3,279	2,858
<i>r) Nya Elementar-skolan 19).....</i>	19	210	8	—	40,234	33,925	12,197
<i>s) Vexelundervisnings-sällskapets skol-inrättning.....</i>	4	249	2	37,500	5,365	2,650	2,715
<i>t) Småbarns-skolorne 20).....</i>	5	520	5	15,000	4,800	2,993	1,860
<i>u) Svenska Slöjdföreningens skola 21).....</i>	20	583	—	—	24,800	8,740	15,480

- 14) I det uppgifna beloppet räntebärande fonder ingår bokförda värdet, 29,832 R.dr, af Folkskolans fasta egendom, belägen i kvarteret Sandbacken, adress N:o 15 vid Tjårhofsgatan.
- 15) Stå under inseeende af samfundet "Pro Fide et Christianismo". Inkomsterne bestå af: bidrag från Stads-Nämnden, årsavgifter af samfundets ledamöter, gåfvor och extra medel, deribland inkomst för en half fjerdepart i Falu grufvor, samt intressemedel.
- 16) Den uppgifna räntebärande fonden tillhör Kongl. Svea Artilleri-Regemente särskildt och är icke för skolan allena, utan äfven för Regementets barnhusinrättning.
- 17) Utgifterne utgå af församlingens sammanslagne "Skol- och Fattigfonder". Lokaler och boställen bestås i Kronans hus.
- 18) Af det uppgifna antalet lärare äro två extra ordinarie. Lyceum är afsedt hufvudsakligen för gossar, men i lägsta eller förberedande Afdelningen mottagas jemväl flickor, dock endast till begränsadt antal, nemligen tolf.
- 19) Säsom förra Femårsberättelsen innehåller, anvisades år 1854 utaf Rikets Ständer 75,000 R.dr R.mt till ny byggnad för skolan. I denna byggnad, med behörigt tillstånd uppförd å en Kronan tillhörig tomt i kvarteret Beridarebanan med adress N:o 2 vid Westra Bangränden, inflyttade skolan vid början af höstterminen 1859. Den för skolbyggnaden bestämda entreprenadsumma utgjorde från början 70,500 R.dr, men sedan omständigheter påkallat den ursprunglige entreprenörens skiljande från arbetet och annan entreprenörs antagande, måste entreprenadsumman höjas till 80,450 R.dr; skilnaden har dock blifvit af förre entreprenörens löfsmän ersatt. Kostnad för åtskillige öfverarbeten, inledning af gas, anläggning af Gymnastik m. m. har uppgått till omkring 12,000 R.dr. Till betäckande af den i anslaget uppkomna brist, har lån upptagits, som dock ansetts kunna efter hand återbetalas med skolans egne tillgångar.
- 20) Dessa skolor äro fördelade i Maria, Catharina, Jakobs och Johannis, Ladugårdslands och Adolf Fredriks församlingar.
- 21) Under sommaren 1857 flyttades skolan från huset N:o 2 vid Brunkebergs torg till huset N:o 39 vid Mäster Samuelsgatan. Vårterminen 1858 lemnades första gången tillträde till undervisningen för ett mindre antal qvinliga elever, hvilka åtnjöto undervisning samtidigt med de manliga eleverna, i den mån lärarnes tid medgaf, hvilket förhållande skolåret 1858—1859 fortfor, men till höstterminen 1859 blef undervisningen äfven för de qvinliga eleverna fullständigt organiserad, genom auvisande af särskild undervisningstid, lärarekraft och en del, för dessa elever, särskildt införde undervisningsämnen. På grund af Kongl. Brefvet den 23 September 1859 och Kongl. Kommerce-Kollegii skrifvelse den 8 Maj 1860 blef skolan den 18 i samma månad af Svenska Slöjdföreningen öfverlemnad till dess nuvarande Styrelse, och erhöi skolan den 21 December samma år af Kongl. Maj:t i nåder fastställda stadgar. Lärarnes antal har under åren 1856—1860 blifvit ökad från 17 till 20, lärjungarnes antal ökad från 343 under vårterminen 1856 till 752 under vårterminen 1860; antalet timmar i veckan, under hvilka undervisningen pågår, ökad från 42½ till 56. Bland nyinförde undervisningsämnen må nämnas: Maskinlära och Skeppsbyggnadslära med ritning för manliga elever; Kartritning, Textning, Mönsterritning, Färgläggning, Blomstertillverkning, Tillverkning af papparbeten samt gravyr å sten, trä och metall för qvinliga elever. Skolans ordinarie inkomster utgöras af:

Rörande *Fattigvårds- och Pensionsanstalter samt andre barmhertighets-inrättningar* meddelas följande upplysningar:

Hufvudstadens fattigvårdsförvaltning har, äfven under den tidrymd, som nu är i fråga, blifvit af *Stockholms Stads-Nämnd*, såsom Öfver-Styrelse, besörjd, i enlighet med de i Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga angående fattigvården i Stockholms stad den 1 April 1843 bestämda grunder och gifna allmänna föreskrifter.

Ibland de hufvudsakligaste åtgärder, Stads-Nämnden vidtagit till fattigvårdens förbättring och ändamålsenligt ordnande af dess förvaltning, torde, hvad först angår *vården om fattiga och värlösa barn*, böra i underdånighet anföras, att Stads-Nämnden med Direktionen öfver Allmänna Barnhuset fortfarande för hvarje år träffat öfverenskommelse om intagande å Barnhuset för fattigvårdens räkning af dylika barn under 6 års

Fortsättning af **Tab. Litt. M.***Undervisnings-anstalter.*

	Lärarnes antal.	Lärjungarnes antal vid 1860 års slut.	Antal skolan.	Räntebärande fonder.		Inkomster.		Utgifter.			
								Lärarnes lönebelopp.	Af andra slag.		
v) Navigations-skolan 22)	5	113	4	—	—	6,437	50	5,537	50	900	—
x) Teknologiska Institutet	13	110	3	—	—	51,664	47	29,800	—	20,911	1
y) Karolinska Mediko-Kirurgiska Institutet 23)	19	132	3	7,450	—	51,816	52	46,500	—	4,939	93
z) Gymnastiska Central-Institutet	9	5,033	3	—	—	12,825	—	10,725	—	2,100	—
å) Gymnastiskt Orthopediska Institutet 24)	1	—	1	9,241	13	8,250	—	—	—	332	68
ä) Allmänna Elektricitets-Inrättningen 25)	1	—	—	1,150	—	4,658	88	—	—	—	—
ö) Veterinär-Inrättningen	4	35	4	—	—	29,830	32	9,000	—	20,228	78
aa) Farmaceutiska Institutet	5	27	—	—	—	30,126	88	16,525	—	15,390	54
bb) Kongl. Skogs-Institutet	5	31	—	—	—	8,850	—	5,100	—	3,750	—
cc) Abr. Rydbergs stiftelse för danande af skicklige sjömän 26)	5	68	2	225,000	—	10,585	32	2,809	25	4,849	8
dd) Frimurare-Barnhusets skola	2	100	1	—	—	—	—	1,100	—	—	—
ee) Prins Carls Uppfostrings-Inrättning för fattiga och vanvårdade barn 27)	2	70	2	175,500	—	14,294	31	1,950	—	14,832	64
ff) Murbecks Inrättning för fattiga flickors uppfostran	3	30	1	138,852	90	7,830	80	893	63	6,027	60
gg) Allmänna Barnhusets skola	2	76	2	—	—	—	—	950	—	—	—
Summa	202	11,116		1,159,607	53	387,815	79	215,410	05	157,242	78

Statsmedel. Sedan skolan under åren 1849—1851 åtnjutit i årligt understöd 3000 R:dr R:mt samt under åren 1852—1854, hvartera året, 6000 R:dr, anvisade Rikets Ständer vid 1853—1855 årens riksdag såsom bidrag till skolan 9000 R:dr, hvilket årliga anslag vid 1856 och 1858 årens riksdag ytterligare höjdes till 15,000 R:dr, hvilket belopp fortfarande utgår.

Bidrag af Stockholms stad. 1855 förhöjdes det af staden till hyra för skol-lokal anvisade belopp från 2,100 R:dr till 4,100 R:dr, hvilket bidrag 1857 höjdes till 5,400 R:dr och slutligen 1858 till 6000 R:dr.

Skolafgift, utgående för hvarje i undervisningen deltagande lärjunge, beräknad för månad till 50 öre för i yrke inskrifven arbetare samt fruntimmer, och till 1 R:dr 50 öre för lärjunge, som ej ingått i yrke, och har skolafgiften år 1860 utgjort 3,200 R:dr.

Bidrag af Svenska Slöjdföreningen, hvilket år 1860 utgjort 600 R:dr.

Förutom dessa inkomster, har skolan kommit i åtnjutande af Statsanslag, till inköp af fysikaliska instrumenter och mekaniska modeller, 9000 R:dr och till likviderande af en, i följd af skolans flyttning samt inredning af dess nuvarande lokal, iråkad skuld, 8,480 R:dr.

Skolans utgifter omfatta:

Afönningar och arvoden till tjänstemän, lärare och betjening	11,650: —
Hyra för skol-lokal	6,000: —
Ved och belysning	2,000: —
Bibliothek, samlingar och undervisningsmateriel	800: —
Inventarier och underhåll deraf	1,200: —
Diverse omkostnader, deribland betäckandet af en redan 1859 balanserad kassabrist	2,570: —
	24,220 R:dr.

22) Elevernas antal har årligen ökat. Inkomsterna äro Statsanslag.

23) Vid Riksdagen 1859—1860 beviljades löner för två nya lärare, en uti Pædiatrik och en uti Psykiatri. Samlingarne hafva under ifrågasvarande år ökat, så att Institutets Museum innehåller öfver 4,000 preparater, och Bibliotheket öfver 14,000 volumer.

24) Ofvanuppgifne 9,241 R:dr 13 öre utgöra Institutets s. k. fattigfond, tillkommen genom sammanskott af enskilde. Fondens tillgångar, som användas till inköp af bandager åt missbildade personer, hvilka sjelfve icke kunna bekosta sig orthopedisk vård, förvaltas af en Direktion, bestående af 5 ledamöter. Inkomsterna utgöras af statsanslag. År 1860 vårdades vid Institutet 383 patienter, deraf 62 med bidrag från statsanslaget, 19 på fattigfondens bekostnad och 302 dels mot betaltning och dels på Föreståndarens bekostnad.

25) Af 107 personer, som 1860 blifvit vårdade, hafva 85 blifvit dels botade, dels förbättrade. Samtliga utgifter för hela tiden: R:dr 4,695.

26) Stiftelsen förvaltas i öfverensstämmelse med Kongl. Reglementet den 4 Maj 1850. Af Stiftelsens tillgångar underhållas en *Praktisk sjömansskola* och en *förberedande navigations-undervisningsanstalt*. Inkomsterna utgöras af räntan å ett hos stadens Drätselkommission insatt kapital, 195,000 R:dr, och hyresafkastningen af en till 30,000 R:dr uppskattad, Stiftelsens tillhörig fast egendom, huset N:o 5 vid Riddaregatan.

27) Under år 1860 har Gälö landegendom i Österhaninge socken af Stockholms Län blifvit inköpt, i ändamål af Inrättningens förläggande derstädes.

ålder, emot en afgift af 150 R:dr R:mt för hvarje barn; att särskilda bidrag derjemte blifvit af Stads-Nämnden lemnade för inlösen å Barnhuset af sådane oäkta barn, hvilkas mödrar kunnat till någon del erlægga den af Barnhusets Direktion stadgade inlösningsafgift, samt att fattiga barn öfver 6 års ålder blifvit, genom Barnhusets försorg, å landsbygden utackorderade emot ersättning af fattigvårdsmedlen.

Den af Stads-Nämnden underhållna *Uppfostrings-Inrättning för vanvårdade barn*, hvilken, förut utgörande en afdelning af H. K. H. Prins Carls Uppfostrings-Inrättning, från och med 1852 års början öfvertogs af Stads-Nämnden, har jemväl oafbrutet fortsatt sin gagnande verksamhet. Å denna Inrättning, med utrymme för 66 gossar, intogos under år 1860, i mån af lediga platser, 20, hvaremot från Inrättningen utlemnades i enskild tjänst 12 och utackorderades 8 gossar; och uppgick Inrättningens underhållskostnad för samma år, efter afdrag af den Inrättningen tillflutna inkomst af gossarnes arbeten i Skrädderi, Skomakeri, Korgbindning m. m., till 14,878 R:dr 14 öre, som fördelad på gossarnes medeltal, 64, visar en utgift af 231 R:dr 26 öre för hvarje. I öfrigt har tillfällig vård genom Stads-Nämndens föranstaltande blifvit inom församlingarne beredd för de barn, som deraf funnits i behof, och hvarför sammanräknade kostnaden nästlidne år, enligt församlingarnes fattigvårdsräkenskaper, uppgick till icke mindre än 21,810 R:dr 70 öre. Då högsta antalet af sålunda inom församlingarne nämnda år vårdade barn utgjorde 967, blifver fattigvårdens utgift för hvart och ett af dessa barn alltså 22 R:dr 56 öre.

Det länge insedda och erkända behovet af en ändamålsenlig *reglering af hufvudstadens fattigförsörjningsanstalter* har omsider blifvit afhjelpat, sedan, jemte den förutvarande Arbets- och Försörjnings-Inrättningen å Södermalm, äfven en ny Försörjnings-Inrättning i förening med arbetshus blifvit uppförd å Kungsholmen för Storkyrko, Klara, Jakobs och Johannis, Kungsholms, Ladugårdslands och Adolf Fredriks församlingar, hvilka särskilda försörjningsanstalter deremot upphört.

Den *Södra Arbets- och Försörjnings-Inrättningen* är, såsom i Öfver-Ståthållare-Embetets senaste femårsberättelse i underdånighet uppgifves, afsedd att emottaga 450 arbetshjon och 150 försörjningshjon från Maria och Catharina församlingar. Arbets-Inrättningen, för hvilken Reglemente den 16 Mars 1855 blifvit af Eders Kongl. Maj:t fastställt, omfattar tvänne afdelningar, med föremål, den ena att med lämpligt arbete förse fattiga, hvilka, utan att å arbetshuset intagas, af vederbörande Ordningmän anmälas till erhållande derstädes af arbete, att i egna hemvist förrättas; den andra, att på stället emottaga och med tjenligt arbete sysselsätta kringstrykande och bettlande personer, som äga förmåga, men sakna håg till arbete, äfvensom sådana mindre arbetsföra manspersoner och sådana qvinnor, hvilka, enligt Kongl. Kungörelsen den 13 Juli 1853, varda af Öfver-Ståthållare-Embetet för Polisärenden till arbete vid arbetsanstalt i orten dömda. Förstnämnda afdelning har under år 1860 varit i medeltal anlita af 142 personer i månaden, och för fattigvården medfört en förlust af 1,332 R:dr 14 öre. Antalet af de i senare afdelningen intagne, dels kvarvarande från föregående år och dels under året inskrifna, har utgjort 1,124 män och 301 qvinnor, deraf 1 man och 27 qvinnor varit till arbete dömda, eller tillsammans 1,425 hjon, af hvilka 814 åter utgått i tjänst eller arbete hos enskilde personer, eller med pass, och, efter anmälan i Kongl. Poliskammaren, 48 öfverflyttats till Försörjnings-Inrättningen, 88 remitterats till sjukhus och 16 med döden afgått. Manspersonalen har blifvit sysselsatt förnämligast med gaturenhållning, sågning och huggning af ved, sko- och skrädderiarbeten, mangling och hvarjehanda handräkningsarbeten utom hus, samt qvinnorna med tvätt, sömnad och spånad. Fattigvårdens förlust på denna afdelning af Arbets-Inrättningen belöpte nästlidne år till 14,959 R:dr 6 öre, eller, efter fördelning på hjonens medeltal 401 om dagen, till 37 R:dr 26 öre på hvarje hjon. Å *Södra Försörjnings-Inrättningen* voro under år 1860 intagne 187 män och 147 qvinnor, eller tillsammans 334 hjon, deraf 148 från Inrättningen åter utgingo och 37 afledo. Försörjningshjonen hafva jemväl, i mån af hvars och ens förmåga, blifvit med arbete sysselsatte; men då, efter afdrag af influten arbetsförtjänst, Försörjnings-Inrättningens underhållskost-

nad sagde år uppgick till 14,658 R:dr 77 öre vid ett medeltal af 111 försörjningshjon om dagen, visar det sig, att fattigvårdens utgift för hvarje dylikt hjon besteg sig till 132 R:dr 6 öre.

Den nya Inrättning, som, under benämning af Stockholms stads *Norra Försörjnings- och Arbets-Inrättning*, blifvit å Kungsholmen anordnad för Storkyrko- och de fem norra församlingarnes försörjningshjon, till ett beräknadt antal af 450, äfvensom för cirka 150 arbetshjon, är ställd under en särskild Direktion, bestående af en Ordförande, som af Stads-Nämnden utses för tre år i sender, samt sex ledamöter, i stadgad ordning valde af förenämnde församlingars Fattigvårds-Styrelser. Direktionen har sig till biträde en *Syssloman*, såsom Inrättningens Föreståndare, och nödig betjening, hvarjemte vid Inrättningen äro anställda, bland andra, en *Läkare* för de sjukas vård och en *Prestman* för hjonens själavård och för gudstjensts hållande en gång hvarje sön- och helgedag samt i allmänhet för de presterliga förrättningar, som inom Inrättningen kunna förekomma. I afseende å förvaltningen af denna Inrättning, hvilken utgöres af en Försörjnings-afdelning för ifrågavarande sex församlingar och en Arbets-afdelning, gemensam för hela hufvudstaden, har Stads-Nämnden föreskrifvit, bland annat, att hjon af olika kön skola inom Inrättningen herbergeras och vårdas i från hvarandra afskiljda lokaler, men att någon åtskilnad i öfrigt emellan de olika församlingarnes underhållstagare icke må äga rum; att hjonen böra på Inrättningen åtnjuta nödtorftig föda och beklädnad, men få icke utan särskild tillåtelse derifrån sig aflägsna; att försörjningshjonen ovilkorligen skola, i den mån deras förmåga det medgifver och de någorlunda återhemtat sina krafter, med tjenligt arbete sysselsättas, samt när Direktionen pröfvat dem dertill tjenliga, öfverflyttas till Arbets-afdelningen, hvarifrån de, efter att hafva blifvit till sina krafter ytterligare återställda, utskrifvas för att med arbete på egen hand sig försörja; att det försörjningshjon åter, som icke efter högst ett års oafbrutet vistande på Inrättningen, återvunnit sin arbetsförmåga i den mån, att hjonet pröfvas böra till Arbets-afdelningen öfverflyttas, eller anses kunna på egen hand sig försörja, må remitteras till intagning å vederbörligt fattighus, så vidt utrymme för hjonets emottagande der finnes att tillgå; att försörjningshjon ej må förvägras att blifva från Inrättningen utskrifvet, då det sig dertill anmäler och Direktionen pröfvar hjonet hafva förmåga att sig på lofligt sätt försörja, så att bettlande ej må ifrågakomma; att, hvad Arbets-afdelningen beträffar, denna afdelning skall i främsta rummet emottaga de mera arbetsföra hjon, som från Försörjnings-afdelningen dit öfverflyttas och för hvilka minst 30 platser å Arbets-afdelningen böra tillhandahållas; att å öfrige lediga platser derstädes emottagas sådane i fattigdom stadde, mer eller mindre arbetsföra personer, som antingen af olyckliga omständigheter eller i följd af lättja eller håglöshet äro i saknad af stadigt hemvist, laga näringsfång eller annan loflig sysselsättning; att arbetshjonen äro pligtige att förrätta det arbete, som dem anvisas, dels inom hus dels äfven utom hus, då sådant af allmänna inrättningar eller enskilda personer påkallas, emot den betalning för dagsverke, som af Direktionen bestämmes; samt att, i afseende å arbetshjonens sysselsättande, behandling och utskrifning från Inrättningen, bör i öfrigt iakttagas hvad i Eders Kongl. Maj:ts ofvanåberopade Nådiga Reglemente för Arbetshuset å Södermalm finnes stadgad.

Anläggningskostnaden för Norra Försörjnings- och Arbets-Inrättningen, hvilken under år 1860 blef fullbordad, så att Försörjnings-afdelningen kunde till begagnande upplåtas den 1 Oktober, och Arbets-afdelningen den 15 December, har intill årets slut uppgått till 230,378 R:dr 37 öre, hvaraf 150,000 R:dr af Stads-Nämnden upplånats efter dertill af kommunen erhållet bemyndigande. Å Försörjnings-afdelningen blefvo under de 3 månader af året, som denna afdelning var i verksamhet, intagne 132 män och 179 qvinnor, eller tillsammans 311 hjon, af hvilka 19 från Inrättningen åter utskrefvos, 10 öfverflyttades till Arbets-afdelningen och 7 med döden afgingo, så att vid årets slut qvarvoro 275 hjon, deraf 119 män och 156 qvinnor. Arbets-afdelningens personal utgjordes vid samma tid af 93 hjon, alla af qvinkönet.

Vid ifrågavarande nya Inrättning finnas särskilda lokaler för sådana ibland hufvudstadens fattig- och försörjningshjon, som, i anseende till våldsamt sinnelag eller vanart, icke lämpligen kunna å fattighus vårdas,

eller böra med välfrejdade hjon sammanföras, äfvensom *barack* för fattige husville personers herbergerande nattetid; hvaremot den hittills varande fattigbaracken å Södermalm, som under senare åren varit i jemförelsevis ringa mån anlitad, nu mera blifvit indragen.

I sammanhang med omförmälda förändrade reglering af försörjnings-anstalterna å Norrmalm, har Stads-Nämnden föreskrifvit, att andre fattiga, än sådana, som, enligt 14 § i Kongl. Fattigvårds-Stadgan, äro berättigade att såsom ständiga fattighjon å fattighus intagas, icke vidare få å församlingarnes fattighus emottagas, samt att sådane fattiga sjuka, som icke kunna i sina hem vårdas, böra, då plats för dem ej finnes att tillgå å Serafimer-Ordens-Lasarettet eller Provisoriska sjukhuset, hänvisas till Norra Försörjnings- och Arbets-Inrättningen för erhållande af tjenlig omvårdnad, hvarigenom denna Inrättning således äfven bidrager att fylla den brist på sjukvårds-anstalter för hufvudstadens fattige, som på senare tiden blifvit allt mer och mer kännbar.

Då fattig- och försörjningshjonerna å Norrmalm tillförene voro å de särskilde församlingarnes Fattigvårds-Inrättningar sammanförda, har, genom de sistnämndes eller försörjningshjonens afskiljande derifrån och intagning å den för dem anordnade gemensamma Inrättning, utväg jemväl blifvit beredd att, utan kostnad för nya eller utvidgade lokalers anskaffande, i icke obetydlig mån öka de förres eller fattighjonens antal. Detta antal är nu af Stads-Nämnden bestämdt att tills vidare utgöra

för Storkyrko församlingen.....	190	för Kungsholms församling	55
» Clara d:o	170	» Ladugårdslands d:o	130
» Jakobs och Johannis d:o	200 *)	» Adolf Fredriks d:o	90
» Maria d:o	158		
» Catharina d:o	163		
			eller tillsammans 1,156,

som med nära 200 öfverstiger det förut varande högsta antalet fattighjon.

Den i Öfver-Ståthållare-Embetets senaste femårsberättelse omförmälda fråga om *Fattighusens centralisering* har fortfarande utgjort föremål för Stads-Nämndens uppmärksamhet och omsorger, men hittills icke vunnit vidare utveckling, än att, uppå Stads-Nämndens förslag, Storkyrko och Clara församlingar öfverenskommit om vissa vilkor för intagning å Sabbatsbergs fattighus af fattighjon från Clara församling, hvars nuvarande fattighusegendom deremot skulle komma att försäljas.

I afseende å den för *f. d. Militärens vårdande* tillvägabragta särskilda Försörjnings-Inrättning, anser Öfver-Ståthållare-Embetet sig böra i underdånighet meddela, att denna Inrättnings personal vid 1860 års början utgjorde 137, hvarefter under året intogos 32 och afgingo 29 hjon, så att deras antal vid årets slut var 140. Inrättningens utgiftssumma för samma år uppgick till 12,743 R:dr 48 öre, deraf, med beräkning af dagkostnaden för hvarje hjon till 39 öre, ett belopp af 7,301 R:dr 92 öre belöpte på sådane Stockholms kommun tillhörande hjon, för hvilkas fattigvård ersättning bör af Kronan utgå. Genom enskildes sammanskott och gåfvor har till Militär-försörjningshjonens understödjande med skodon m. m. en särskild fond blifvit bildad, hvilken, sedan Eders Kongl. Maj:t, jemlikt Nädigt Bref den 12 Juli 1860, täckts dertill anvisa 500 R:dr från Konungens Hospital, vid berörde års slut uppgick till 2,800 R:dr.

Tab. Litt. N. För *Stads-Nämndens* inkomster och utgifter under år 1860 redovisar nedanstående öfversigt tab. Litt. N.

Tab. Litt. N.

Stads-Nämndens inkomster och utgifter år 1860.

Inkomster:	R:dr.		öre.		Utgifter:	R:dr.		öre.	
Statsanslag till läkare och medikamenter	3,141	25			Till de särskilda församlingarnes Fattigvårds-styrelser för fattigvårdens besörjande m. m.....	75,515	18		
Allmän fattigförsörjnings-afgift, utgörande 75 öre af hvarje mantalskrifven person, som fyllt 18 år, och 85 öre på Riksdalerna af de skattskyldiges bevilning till staten enligt Bevilnings-Förordningens 2:dra Artikel	295,011	12			» Allmänna Barnhuset för inlösen derå af 64 barn å 150 R:dr.....	9,600	—		
					» särskilda bidrag för enahanda ändamål.....	2,708	—		

*) Häruti inberäknade 15 hjon, som åtnjuta underhåll från en af framlidne Hans Excellens C. De Géer donerad fond och åt hvilka församlingen endast upplåter husrum.

Vid årets slut uppgingo Stads-Nämndens tillgångar i kontanta medel, fordringar, fastigheter, inventarier m. m. till 761,179: 17.
Skulder 245,825: 35.

hvadan behållningen utgjorde R:dr R:mt 515,353: 82.

De särskilda församlingarnes fattigvårdräkenskaper utvisa, att församlingarnes tillgångar i kapitaler och fastigheter vid nyssnämnde tidpunkt utgjorde R:dr R:mt 577,091: 87;
att fattigvårdsutgifterna inom församlingarne under året uppgått till 176,092: 75;
att dessa utgifter blifvit betäckta med dels församlingarnes egna tillgångar och särskildt influtna medel 103,092: 59,
dels bidrag från Stads-Nämnden 73,000: 16, 176,092: 75;

samt att underhållstagarnes antal utgjort högst 1,004, minst 936 fattighushjon,

» 435, » 261 försörjningshjon,

» 955, » 258 utom hus boende fattiga.

Den utsträckning, hufvudstadens fattigvård efter Stads-Nämndens tillkomst på grund af Kongl. Stadgan den 1 April 1843 erhållit, har naturligtvis ej kunnat aflöpa utan högst betydliga ökade uppoffringar af kommunens medlemmar, hvilket visar sig deraf, att, då den allmänna fattigförsörjnings-afgiften, som på stadens innevånare uttaxeras, nyssberörda år utgjorde endast 33,320 R:dr 6 sk. 11 r:st Banko, uppgick densamma nästlidne år, enligt hvad här ofvan inhemtas, till icke mindre än 295,011 R:dr 12 öre R:mt. Emellertid torde denna fattigvård, genom deruti vidtagne förbättringar, hvaribland företrädesvis må nämnas Arbetshusens inrättande, försörjningsväsendets lämpliga ordnande och den utsträckta vård, som lemnas fattiga och värnlösa

Fortsättning af Tab. Litt. N. Stads-Nämndens inkomster och utgifter år 1860.

Inkomster:	R.dr.	öre.	Utgifter:	R.dr.	öre.
Böter för försummad betalning inom behörig tid af krono- utskylder.....	2,985	41	Till Allmänna Barnhuset för de genom Barnhusets försorg å landsbygden utackorderade barn.....	2,291: 36.	14,599 36
Dito för uteblifna taxeringsuppgifter.....	2,910	—	» Småbarnsskolorne.....	900	—
Fattigförsörjnings-afgift från Sjömanshuset.....	429	50	» Uppfostrings-Inrättningen för vanvårdade barn.....	14,913	14
Fattigvårdens andel i afgiften för rättighet att inom hufvudsta- den i minut försälja bränvin och andra brända eller destille- rade drycker.....	15,000	—	» Norra frivilliga Arbetshuset inom Jakobs och Johannis för- samling.....	2,500	—
Gåfva af Rikets Ständers Bank.....	1,500	—	» Södra Arbets- och Försörjnings-Inrättningen, med inberäk- ning af reparationskostnad och onera å egendomarne.....	31,686	53
Bidrag från Stockholms stads Brandförsäkrings-kontor till den vid Södra Arbetshuset inrättade vattenuppfodrings-anstalt....	300	—	» Norra Försörjnings- och Arbets-Inrättningen å Kungsholmen	12,480	34
Anslag till Militär-försörjnings-Inrättningen: från Wadstena Krigsmanshus-kassa..... 1,000: — » Konungens Hospital..... 900: —	1,900	—	» Serafimer-Ordens-Lasarettet.....	8,250	—
s. k. Rasp- och Spinnhusafgift samt Tolagsfattigmedel, anslagne till Stockholms stads Uppfostrings-Inrättning för vanvårdade barn.....	11,422	93	» Provisoriska Sjukhuset.....	43,430	52
Räntemedel.....	6,767	50	» de i hufvudstaden anställda 4 Vaccindepot-föreståndare....	800	—
Ersättning för bestridda fattigvårdskostnader: af allmänna medel..... 1,970: 60. » fattigvårdssambällen utom Stockholm..... 1,141: 22.	3,111	82	» Allmänna Barnbördshuset, dels arfvode till Adjunkten der- städes mot skyldighet att tillhandagå i staden boende barna- föderskor med nödigt biträde, dels för dylika kvinnors trans- porterande till Inrättningen.....	344	50
Förökadt värde å Provisoriska Sjukhusets inventarier.....	763	66	» en särskild förbindningsanstalt för bensårssjuke.....	478	79
Diverse inkomster.....	324	87	» Militär-försörjnings-Inrättningen.....	6,839	81
			» Fattigherberget och Fattigbaracken.....	1,893	38
			» Fattiges förskaffande till deras hemorter.....	390	50
			» Spisanstalter utan spritdrycker för fattiga.....	825	—
			» Fattigvårdssambällen utom Stockholm för lemnad vård åt fattiga, tillhörande Stockholms kommun.....	1,009	63
			Räntemedel.....	10,075	67
			Afönning till Stads-Nämndens tjänstemän och betjente.....	4,200	—
			Uppbördsarfvoden.....	7,488	74
			Omkostnader för Socknestämme-Nämnden.....	860	—
			Diverse utgifter, såsom arfvoden och gratifikation, fastighets- onera, trycknings- och annonskostnad, skrifmaterialier m. m.	4,219	82
Summa R.dr R:mt	345,568	6	Summa R.dr R:mt	243,700	91

barn, numera kunna anses i allmänhet uppfylla sitt ändamål. Tiggeriet inom hufvudstaden, fordom så allmänt öfverklagadt, hörer nu lyckligtvis till sällsyntheterna, och äfven vid de tider af året, då, i anseende till minskade arbetstillfällen, fattigvården mest anlitas, hafva härvarande välgörenhets-inrättningar nästan alltid lemnat erforderligt utrymme för hjälpbehöfvandes emottagande och vård. Med afseende å den preventiva fattigvården, synes deremot mycket återstå att önska, och i detta hänseende förefinnes, enligt Öfver-Ståthållare-Embets tanka, för närvarande knappast något större behof, än inrättande af sunda och tjenliga bostäder emot billig hyra för den arbetande klassen, ett behof, som, i mån af folkmängdens tillväxt, mer och mer framträder och som hittills endast till allt för ringa del kunnat fyllas genom de låneunderstöd till arbetarbostädernas uppförande, som från Stockholms stads Brandförsäkringskontor meddelas.

Tab. Litt. O. Angående nedannämnde *Militär-korpers och församlingars särskilda understödsfonder och fattigvårdsanstalter* år 1860 äro de meddelade uppgifterna sammanförde i Tab. Litt. O.

Tab. Litt. O. *Särskilda understödsfonder och fattigvårdsanstalter.*

	Kapitalbehållning vid 1860 års slut.		Inkomster år 1860.		Utgifter år 1860.				Underhållstagar-ans antal år 1860.
					Pensioner eller underhåll in natura.		Af andra slag.		
a) Drottningens Hospital vid Kongl. Svea Lif-Gardet	53,337	13	3,972	—	3,058	75	180	—	82
b) Prins Oscars Hospitals-inrättning vid Kongl. Lif-Gardet till Häst	32,063	19	2,542	2	2,000	50	—	—	79
c) H. K. H. Kronprinsessan Josefinas Pensions-inrättning vid Kongl. Andra Lif-Gardet 1)	95,989	30	9,574	10	2,628	—	666	32	88
d) Skeppsholms Församlings 2)	13,766	73	1,921	74	718	47	541	62	44
e) Kongl. Hofstatens Gratial-kassa	55,913	34	3,836	99	3,611	50	78	25	56
f) Storkyrko-församlingens enskilda fattigvårdsfond 3)	64,859	72	6,416	57	2,856	26	3,285	46	114
g) Tyska Församlingens 4)	126,670	24	25,429	10	2,851	92	22,754	20	77
Tillsammans	442,599	65	53,692	52	17,725	40	27,505	85	540

Tab. Litt. P-S. I afseende på öfriga uti hufvudstaden varande *milda stiftelser* samt *pensions- och understödsinrättningar* och deras tillstånd år 1860, meddelas följande tabellariska uppgifter (Litt. P, Q, R, S).

Tab. Litt. P. *I. Barnhus, Barnbördshus och Uppfostringsanstalter.*

	Fastighetsvärde år 1860		Kapitalbehållning vid 1860 års slut.	Inkomster år 1860.	Utgifter år 1860.				Underhållstagar-ans antal år 1860.				
	i Stockholm.	utom Stockholm.			Pensioner och underhåll in natura.		Af andra slag.						
a) Allmänna Barnhuset	541,275	—	8,250	—	1,049,280	62	211,713	56	185,588	93	2,526		
b) Frimurare-Ordens Barnhus	67,500	—	—	—	425,820	52	40,437	82	19,293	33	9,948	4	305
c) Allmänna Barnbördshuset 5)	192,774	88	—	—	144,000	—	8,299	94	—	—	11,701	54	
d) Sällskapets "Pro patria" Barn- och Barnbördshus	22,500	—	—	—	28,000	—	3,608	72	257	17	3,057	53	3
e) Murbeckska Inrättningen för fattiga flickors uppfostran.	36,351	83	—	—	176,752	90	9,725	80	7,922	60	893	63	34
f) Prins Carls Inrättning för fattiga och vanvårdade barn	82,500	—	174,084	—	211,038	55	14,294	31	16,782	64			75
Tillsammans	942,901	71	182,334	—	2,034,892	59	288,080	15	44,255	79	211,189	67	2,943

- 1) Ut i den under Utgifter af andra slag upptagna summa 666 R.dr 32 öre är inberäknad den å Pensions-inrättningen belöpande andel i skollärares aföning m. fl. utgifter för Kongl. Andra Lif-Gardets och Kongl. Svea Artilleri-Regementets gemensamma skola.
- 2) Af de, såsom inkomster upptagna, 1,921 R.dr 74 öre utgöra 650 R.dr den Skeppsholms församling Nädigst anvisade andel i Rikets Ständers anslag till understöd för fattigförsörjningen vid Garnisons-församlingarne i Riket och vid Kongl. Flottans stationer, hvilken andel af församlingens fattigvårdsstyrelse förvaltas.
- 3) Kapitalbehållningen, som vid 1855 års slut utgjorde 26,576 R.dr 10 sk. 8 rnt Banko, har således ökat med 24,995 R.dr 40 öre R.mt.
- 4) Utom ofvanuppgifna kapital-behållning, ägde Tyska församlingen vid 1860 års slut fastighet i Stockholm, värderad till 177,416 R.dr 70 öre.
- 5) År 1860 förlöstes vid Barnbördshuset 640 qvinnor.

Hvad beträffar *Sjukvårds-anstalterne*, så aflönar Stockholms stad en förste och en andre Stadsläkare. I hvarje territorialförsamling finnes dessutom en af allmänna fattigvården aflönad läkare, hvilken det åligger

Tab. Litt. Q. II. *Barmhertighets-inrättningar, som åt fattiga, egentligen ålderstigna, lemna bostad jemte underhållsbidrag uti inrättningens fastigheter.*

	Fastighetsvärde år 1860		Kapitalbehållning vid 1860 års slut.	Inkomster år 1860.	Utgifter år 1860.		Underhållstagarer antal år 1860.						
	i Stockholm.	utom Stockholm.			Pensioner och underhåll in natura.	Af andra slag.							
a) Ulrika Eleonora eller Drottningens Hospital.....	37,500	—	84,891	37	12,216	17	12,603	5	88				
Kniggeska pensionsfonden 1).....	—	—	25,000	—	1,425	—	1,425	—	10				
b) Borgerskapets Gubbhus-inrättning.....	35,500	20,000	271,406	12	15,829	38	10,626	66	4,269	75	54		
c) » Enkhus.....	37,416	67	348,850	46	24,464	1	14,391	49	6,116	54	85		
d) Fabriks-fattigkassan 2).....	27,600	—	149,301	79	16,313	7	15,452	—	2,012	39	310		
e) Katholska församlingens fattigvård.....	9,900	—	—	—	1,525	45	449	—	1,086	66	42		
f) Timmermans-Ordens Hospital.....	41,870	79	365	91	5,922	33	800	—	4,756	42	11		
Tillsammans	189,787	46	20,000	—	879,815	65	77,695	41	41,719	15	32,269	81	600

Tab. Litt. R. III. *Pensions-inrättningar och andra fromma Stiftelser, till hvilka delägare rätt icke är beredd genom erlagda afgifter.*

	Fastighetsvärde år 1860 i Stockholm.		Kapitalbehållning vid 1860 års slut.	Inkomster år 1860.	Utgifter år 1860.		Underhållstagarer antal år 1860.				
					Pensioner och underhåll in natura.	Af andra slag.					
a) Kongl. Statskontorets 3).....	—	—	—	—	312,071	20	200				
b) Wadstena Krigsmanshus-inrättning 4).....	—	—	—	—	3,058	—	126				
c) Fonder, ställda under förvaltning af Fullmäktige i Rikets Ständers Bank 5) samt Diskontverkens och Tumba bruks enke- och pupillkassa.....	—	—	54,854	90	5,065	23	2,337	50	9		
d) Fonder, som förut varit under Kongl. Öfre Borgrättens vård, men numera förvaltas af en Direktion med Riksmarskalken till Ordförande 6)	—	—	60,405	61	2,989	59	1,035	75	331	43	53
e) Konungens Hospital.....	—	—	260,937	8	12,628	—	7,341	—	2,070	—	315
f) Konungens Militärhospitals- och medaljfonder 7).....	—	—	378,500	—	18,377	29	17,913	75	974	45	487

1) Denna pensionsfond förvaltas af Direktionen öfver Drottningens Hospital.

2) Uti de under rubrik: *pensioner och underhåll in natura* upptagne belopp äro inberäknade dels alla omkostnader för fattig- och sjukhusen i egendomen N:o 13 vid Södermanlandsgatan och derstädes intagne fattighjons och arbetares vård och underhåll, hvilket senare, hvad fattighjonen beträffar, utgått så väl i penningar, som i föda, dels och kontanta understöd åt arbetare utom fabriksfattighuset. Den under rubrik: *utgifter af andra slag* upptagna summa har utgått i förvaltningskostnader. År 1857 har, genom afidne Sidenfabrikören P. A. Casparssons testamente, tillflutit kassan ett belopp af 16,000 R:dr, som ingått i kapitalbehållningen, från hvilken deremot år 1860 blifvit afförd kassans fordran för obetalde afgifter af stämpelbara tillverkningar under flera år till belopp af 27,559 R:dr 46 öre, hvilka blifvit uti räkenskaperna inom linien upptagne.

3) Utom ofvanuppgifna belopp i pensioner, hafva år 1860 från Kongl. Statskontoret blifvit till välgörenhets-, pensions- eller understöds-inrättningar i Stockholm utanordnade 534,970 R:dr 45 öre.

4) Af gratialister och understödstagare hafva 120 erhållit årliga pensioner med 2,753 R:dr samt 6 tillfälliga understöd med 305 R:dr. Dessutom har från Krigsmanshus-inrättningen till den af Stockholms Stads-Nämnd ordnade Militär försörjnings-inrättning utgått under år 1860 likasom under hvarje af föregångne år 1,000 R:dr.

5) Af anslaget 3,000 R:dr årligen, som Rikets Ständer anvisat till *smärre julgåfvor åt fattige i så väl hufvudstaden, som orterne*, hafva belopp från och med 3 R:dr till och med 12 R:dr blifvit under år 1860 till 758 personer utdelade. Af Fullmäktiges s. k. *Dispositionsräkning* hafva understöd och pensioner med tillsammans 3,168 R:dr 23 öre utgått till 18 personer, hvarjemte af räkningen: *Bötesmedel till disposition åt de fattige* 10 R:dr för en gång blifvit 1 person anvisade, men från räkningen: *Böter i följd af Bankens Brand-Reglemente* har understöd de senare åren icke utgått.

6) Dessa fonder utgöras af *Thuniska* 33,747 R:dr 46 öre, *Platinska* 9,699 R:dr 41 öre, *Guthermutiska* 13,016 R:dr 26 öre, *Halfvar Bergska* 2,389 R:dr 95 öre och *Humblikska testaments-fonden* 1,552 R:dr 53 öre.

7) Konungens Militärhospitals- och medaljfonder äga fastighet utom Stockholm till uppgifvet värde 1,500 R:dr. Af detta värde och kapitalbehållningen tillhörde 266,000 R:dr Militärhospitals-fonden och 114,000 R:dr medaljfonden. Från den förra, hvars ränteinkomster hufvudsakligen användas till pensioner och gratifikation till Officerares och Under-Officerares i behof stälde enkor och barn så väl i Stockholm som i orterne, åtnjöto af förenämnde 487 underhållstagarer 340 understöd med tillhopa 16,995 R:dr 75 öre och af dessa 340 med ett sammanräknadt understödsbelopp af 9,890 R:dr 75 öre voro 152 boende i Stockholm. Från medaljfonden, hvars ränteinkomster ursprungligen varit afsedde att utdelas till årliga pensioner å 6 R:dr åt Krigsmän, som under H. K. H. äfvarande Kronprinsens befäl bevisat fälttågen i Tyskland och Norge 1813 och 1814 och derunder erhållit silfvermedalj för tapperhet i fält, utgingo pensioner 1860 till 187 personer, hvaraf 2 i Stockholm boende. Öfverskottet af fondens räntemedel användes tills vidare för Militärhospitals-fondens pensionering.

att utan betalning biträda församlingens fattige, som vid sjukdomstillfällen honom påkalla; fattige sjuka erhålla medikamenter på fattigvårdens bekostnad.

Fortsättning af Tab. Litt. R.

III. Pensions-inrättningar.

	Fastighetsvärde år 1860 i Stockholm.	Kapitalbehållning vid 1860 års slut.	Inkomster år 1860.	Utgifter år 1860.		Underhållstagarantal år 1860.				
				Pensioner och underhåll in natura.	Af andra slag.					
g) Jonas och Paul Filéns pensionsfond 1).....	—	190,305	74	7,434	31	5,099	—	459	50	40
h) Pensionsfonder, ställdes under förvaltning af Allmänna enke- och pupillkassans direktion.....	—	108,021	76	5,487	43	1,535	—	137	50	23
i) Goduska pensionsfonden.....	—	9,166	67	470	—	453	42	—	—	6
k) Särskilda under Förmyndarekammaren i Stockholm ställda donationsfonder.....	—	51,500	—	2,614	36	2,065	97	125	81	30
l) Assessoren O. Ahllöfs testamentsfond.....	—	5,000	—	200	—	—	—	200	—	12
m) Kofferdiakkepparen Ahlströms testamentsfond 2).....	26,000	27,000	—	2,101	71	799	98	491	52	12
n) Brandvaktskassan 3).....	—	196,534	44	99,643	41	322	48	84,746	34	5
o) Fonder, ställdes under Bemedlings-kommissionens förvaltning.....	—	391,915	—	19,949	91	—	—	19,008	8	224
p) Pensionsfonder, förvaltdes af Direktionen öfver Borgerskapets Enke-hus 4).....	—	299,823	—	16,535	63	—	—	9,058	10	78
q) Sadelmakare-Äldermannen Jakob Fagerbergs pensions-inrättning.....	127,500	123,240	—	11,943	75	8,355	—	3,107	—	177
r) Af Grosshandels-Societeten förvaltdes kassor 5).....	—	168,065	—	8,328	—	14,462	50	—	—	147
s) f. d. Kryddkramhandlare-Societetens pensionskassa.....	20,000	122,021	14	10,788	58	7,259	8	2,860	8	79
t) f. d. Vinskänks-Societetens pensionskassa.....	—	12,000	—	750	—	600	—	—	—	5
u) f. d. Lärftkramhandels-Societetens pensionskassa.....	—	19,550	—	1,108	82	940	—	10	35	14
v) f. d. Bryggare-Embetets pensionskassa.....	105,750	71,290	—	12,139	88	8,723	75	5,999	24	44
x) f. d. Repslagare-Embetets pensionskassa.....	—	1,500	—	75	—	50	—	25	—	1
y) Skomakare-Föreningens pensionskassa.....	75,000	13,951	37	14,857	47	10,228	46	5,814	56	174
z) f. d. Skräddare-Embetets ».....	—	18,600	—	1,116	—	300	—	1,100	—	25
å) f. d. Tobakshandels-Societetens ».....	—	10,029	31	496	—	450	—	—	—	6
ä) f. d. Viktualiehandels-Societetens ».....	109,500	85,788	19	5,123	69	3,000	—	2,277	99	49
ö) Kofferdiskeppare-Societetens fattigkassa.....	—	51,446	64	2,172	93	1,936	25	150	—	38
aa) Stockholms Sjömanshus-inrättning 6).....	5,250	264,590	56	21,465	62	10,767	70	8,955	6	502
bb) Strandbergiska Läkare-inrättningen.....	—	123,251	70	5,978	58	2,266	35	1,364	42	210
cc) Hebbeska pensionsfonden.....	—	15,000	—	750	—	750	—	—	—	9
dd) Nödhjelpskassan.....	—	435,321	69	21,271	6	20,555	62	177	60	360
ee) Sällskapet de nödlidandes vänner.....	—	114,840	—	5,865	38	5,508	—	352	50	224
ff) » de fattiges vänner.....	—	31,244	—	3,109	34	2,663	68	538	52	690
gg) » för uppmuntran till öm och sedlig modersvård.....	—	72,150	—	5,133	—	4,620	—	375	—	239
hh) Kniperaka pensions-inrättningen för fattiga ogifta fruntimmer.....	—	93,842	39	4,839	73	4,787	50	—	—	98
ii) Pauliska donationsfonden.....	67,500	95,850	—	9,802	18	6,612	50	1,298	57	160
kk) Pensionsfonder, ställdes under Riddarhus-direktionens vård 7).....	—	1,064,305	78	55,037	24	49,109	43	3,201	52	460

- 1) Denna fond, egentligen utgörande tvänne, som användas till pensionering, den ena af civile Embets- och Tjenstemän och den andra af deras enkors och barn, förvaltas af Kongl. Direktionen öfver Civil-Statens Pensions-inrättning. Jemte nästföljande är den för öfrigt icke inskränkt till Stockholms stad.
- 2) På grund af Nådige Resolution den 10 Februari 1860 har fondens fastighet, huset N:o 3 med adressnummer 23 i kvarteret Perseus vid Baggens- och Österlånggatorne, blifvit försäld och köpeskillingen, 26,000 R:dr, jemte besparade 1,000 R:dr, i enlighet med föreskrift i Kongl. Brevet den 15 Februari 1861, användes dels till inköp af Stockholms Drätselkommissionens med 5 procent ränta löpande obligationer för 18,000 R:dr och dels till inlösen af 2:ne i fastighet i Stockholm in-tecknade skuldebref å tillhops 9,000 R:dr.
- 3) Kassans kapitalbehållning är under åren 1856—1860 ökad med 14,574 R:dr 59 öre; inkomsterna hafva ökat med 5,481 R:dr 38 öre; pensionerna minskade med 242 R:dr 50 öre; utgifter af andra slag ökade med 252 R:dr 92 öre och underhållstagarntal minskadt med 2. Jfr tab. Litt. E.
- 4) Under åren 1859—1860 ökades pensionsfonderna, genom tvänne gåfvor, med 204,300 R:dr, men af afkastningen derå hafva år 1860 endast 3,150 R:dr varit disponible till pensionsutdelning.
- 5) En fond har under åren 1856—1860 tillkommit, nemligen 7,500 R:dr, donerade genom testamente af Skeppsklareraren P. Petrejas till förmån för Skeppsklarerarens i Stockholm enkors och oförsörjda barn. Fyllnad till pensioner och gratifikationers utöfver inkomsterna hafva utgått af Societetens allmänna vinstmedel.
- 6) Utom Sjömanshusets kassa, förvaltar Direktionen öfver Sjömanshuset jemväl den s. k. National-kassan, från hvilken pensioner utgå till sådana sjömän, som rest med Stockholms-fartyg och derifrån aldrig rymt. Denna kassas ställning vid utgången af år 1860 var följande: Kapitalbehållning: 119,699 R:dr 74 öre; inkomster: 6,014 R:dr 12 öre; utgifter: 5,291 R:dr, och utgjorde underhållstagarntal 104.
- 7) Bland de under Direktionens vård ställda fonder, finnes en, den *Bergmanska*, som äger fastighet å landet, hvilken år 1860 afkastade 2,362 R:dr, men hvars kapitalvärde icke är bokfördt. Under loppet af åren 1856—1860 hafva, genom särskilda testamenten, tillkommit *Löfvenskjöldska* stipendiifonderna, *A. von Hart-*

För sjukvården i hufvudstaden finnas för öfrigt följande allmänna inrättningar:

a) *De vid territorialförsamlingarnes fattighus inrättade sjukrum.* Sjukvården ombesörjes af fattiglärarne i församlingarne och omkostnaderna bestridas af fattigvården.

b) *Stockholms Stads och Läns Kurhus.* Sedan sista berättelse afgafs, har denna sjukvårdsinrättning icke till sin omfattning undergått någon förändring. Vid 1860 års utgång ägde Inrättningen en kapitalbehållning af 48,241 R:dr 7 öre. Inkomster och utgifter samma år utgjorde: de förra 44,840 R:dr och utgifterna 36,885 R:dr 53 öre. Kurhusafgiften har fortfarande utgått med 16 skillingar Banko eller 50 öre R:mt af hvarje

Fortsättning af Tab. Litt. B.

III. Pensions-inrättningar.

	Fastighetsvärde år 1860 i Stockholm.		Kapitalbehållning vid 1860 års slut.		Inkomster år 1860.		Utgifter år 1860.			Underhållstagar-ansatals antal år 1860.	
							Pensioner och underhåll in natura.	Af andra slag.			
<i>ll)</i> Pensionsfonder, ställda under Stockholms stads Konsistorii insecende:											
1. Possiethska stipendiifonden för Studerande	—	—	21,795	58	1,050	47	950	—	80	85	10
2. Soopiska donationsfonden för fattiga qvinnor 1)	—	—	18,254	33	1,859	75	530	40	62	39	6
3. Renströmska testamentsfonden för tjänstemäns enkör.....	—	—	12,512	36	597	—	525	—	1	35	7
4. Flodinska donationsfonden till lönebidrag åt Läraren vid Djurgårdens skola	—	—	1,319	83	77	70	—	—	77	70	—
5. Georgiska donationsfonden till Stockholms församlingar	—	—	850	—	42	50	—	—	42	50	—
6. Doktorinnan Jungblads pensionsfond för prestenkor	—	—	3,223	85	157	17	150	—	2	15	3
7. Enkefru Bergstens testamentsfond för prestenkor och döttrar	—	—	3,821	25	225	—	213	75	11	25	3
8. Doktorinnan C. U. Lagus', född Selle, pensionsfond.....	—	—	6,000	—	300	—	300	—	—	—	3
<i>mm)</i> Pensionsfonder, förvaltrade af Jakobs och Johannis församlings kyrkoråd	—	—	26,458	33	1,352	12	—	—	1,852	12	37
<i>nn)</i> Pensionsfonder, förvaltrade af Jakobs och Johannis församlings fattigvårdsstyrelse:											
1. Allmänna fattigvården 2).....	12,586	57	43,746	71	26,948	8	16,402	95	7,744	67	584
2. Understöds- och pensionsfonder, tillkomna genom testamenten och gåfvor af enskilda personer	—	—	129,334	64	7,511	74	7,095	98	62	82	223
<i>oo)</i> Pensionsfonder, förvaltrade af Maria församlings fattigvårdsstyrelse....	13,975	—	68,001	51	21,129	59	15,191	37	5,414	1	565
<i>pp)</i> " " " Catharina församlings kyrkoråd.....	—	—	8,333	33	375	—	314	99	—	—	11
<i>qq)</i> " " " Ladugårdslands församlings kyrkoråd (Widingska fonden).....	—	—	6,421	52	328	65	150	—	127	50	5
<i>rr)</i> " " " Adolf Fredriks församlings fattigvårdsstyrelse: 2)											
1. Allmänna fattigvården	22,500	—	26,127	75	22,452	64	14,585	16	7,845	1	396
2. Enskilda fattigvården	—	—	40,911	50	2,760	—	2,054	55	14	3	40
<i>ss)</i> f. d. Riddarholms-församlingens enskilda pensionskassa 3)	—	—	2,711	62	126	85	105	—	4	83	5
<i>tt)</i> Karellska pensionsfonden	—	—	6,727	17	378	—	300	—	—	—	10
<i>uu)</i> Neptun-Orden	—	—	47,965	25	8,094	24	3,073	85	3,065	5	249
<i>vv)</i> Sällskapet Par Bricol	—	—	25,696	31	11,068	16	1,110	—	9,998	2	45
<i>zz)</i> Nödhjelpskassan för brefbärare och vaktbetjente vid Kongl. Postverket 4)	—	—	1,539	86	1,539	86	—	—	—	—	—
Tillsammans	565,561	57	5,483,594	17	504,023	64	564,822	80	193,479	9	8,310

mansdorffs stipendiifond, *von Schuckerska* donationsfonden, *Bethunska* och *Aminoffska* pensionsfonderna med sammanlagt kapitalbelopp af 198,299 R:dr 33 öre, af hvilka de tre förstnämnde äro inbegripne i här ofvan meddelade uppgifter, men öfver de två senare, som först år 1861 trädte i verksamhet, hade, när uppgifterna jemnades, bokslut ännu icke blifvit uppgjorde. I förestående uppgifter äro emellertid Riddarhusets kassa jemte värdet af sjelfva Riddarhuset och Riddarhusreparationsfonden, såsom innefattande Ridderskapets och Adels enskilda ståndangelägenheter, icke inberäknade.

1) Fonden äger jemväl ett mindre fattighus. År 1860 äro 1,055 R:dr 18 öre arf-fallne efter ett afidat fattighjon.

2) Under Oktober och November månader 1860 öfverflyttades de å församlingens fattigvårds-inrättning förut intagne försörjningshjon till Norra Försörjnings- och Arbets-inrättningen å Kungsholmen.

3) Kassans fond har under åren 1856—1860 ökat med 588 R:dr 71 öre.

4) Stiftad år 1860 af en vid Kongl. Postverket anställd tjänsteman och ställd under insecende och förvaltning af dertill utaf Kongl. General-Poststyrelsen förordnade personer.

inom hufvudstaden mantalsskrifven person, och antalet af de, under loppet af år 1860, å kurhuset vårdade personer har utgjort 1,217.

c) *Danviks Hospital och Dårhus* samt dermed förenade stiftelse, benämnd *Enkhuset*. Vid 1860 års slut ägde denna Inrättning fast egendom, uppskattad i värde till 932,104 R:dr, af hvilket värde 127,747 R:dr belöpte på fastighet i Stockholm och återstoden 804,357 R:dr för hemman, belägne i Stockholms, Upsala, Södermanlands och Westmanlands Län. Af hemmanen är dock större delen under skattemanna- och ständig besittningsrätt upplåten mot låg ränta. Kapitalbehållningen vid nämnda års slut utgjorde 64,283 R:dr; inkomsterna för samma år 78,370 R:dr 51 öre och utgifterna 69,715 R:dr 9 öre, af hvilket belopp 48,025 R:dr 58 öre beräknats hafva utgifvits till underhåll in natura och 21,689 R:dr 51 öre utgjort utgifter af andra slag. Antalet af de å Inrättningarna samma år vårdade utgjorde 333.

Såsom förut i denna berättelse finnes omförmäldt, hafva de till hospital för sinnessjuka afsedda byggnader å Kungsholmen, till åstadkommande af hvilken sjukvårds-inrättning Rikets Ständer anvisat medel, blifvit åtminstone hvad byggnadernas yttre delar vidkommer, under loppet af år 1860 fullbordade; och hafva Rikets Ständer, vid Riksdagen 1859—1860, ytterligare anvisat dels till bestridande af utgifter för inrättningens första ordnande och inköp af utredningspersedlar för en gång 30,000 R:dr och dels för inrättningens förvaltning och underhåll 22,500 R:dr, att med en tredjedel eller 7,500 R:dr utgå för hvartera af åren 1861, 1862 och 1863. Genom Nådigt Bref den 24 Februari 1860 förordnades bland annat, att Styrelsen öfver ifrågavarande sjukvårds-inrättning, benämnd: "*Stockholms Hospital för sinnessjuka*," skulle föras af en Direktion, bestående af Öfver-Ståthållaren såsom Ordförande och fem, på förslag utaf Serafimer-Ordens-Gillet, såsom Öfver-Styrelse för Hospitalen i Riket, af Eders Kongl. Maj:t utnämnde ledamöter, bland hvilka en i Näder skulle förordnas att vara Vice Ordförande, samt att i öfrigt Kongl. Stadgan angående sinnessjukens behandling

Tab. Litt. S. IV. *Öfriga Pensions-inrättningar i hufvudstaden, till hvilka i allmänhet delägarerätt beredes genom årliga afgifter.*

	Fastighetsvärde år 1860 i Stockholm.		Kapitalbehållning vid 1860 års slut.		Inkomster år 1860.		Utgifter år 1860.				Underhållstagarer antal år 1860.
							Pensioner och underhåll in natura.		Af andra slag.		
a) Allmänna enke- och pupillkassan	31,152	61	2,647,249	35	177,642	73	48,037	50	13,816	63	161
b) Arméens pensionskassa 1)	45,000	—	3,747,794	38	515,299	85	485,145	—	30,154	85	1,083
Arméens enke- och pupillkassa	—	—	639,582	56	59,007	38	53,825	36	1,147	38	
c) Civil-statens pensions-inrättningar: 2)											
1. Tjenstemanna-fonden	—	—	2,970,298	95	247,618	94	36,186	68	21,316	27	99
2. Allmänna enke- och pupillfonden	—	—	30,786	45	46,498	23	37,056	59	12	50	821
3. Enskilda " " "	—	—	282,300	48	57,456	2	127,955	63	327	35	840
d) Tull-statens enskilda pensions-inrättning	—	—	241,679	24	50,297	89	45,858	12	751	—	852
e) Banko-statens enke- och pupillkassa	—	—	713,547	97	47,835	98	36,141	24	3,193	34	104
f) Enke- och pupillkassan vid Rikets Ständers Riksgäldskontor	—	—	80,111	52	5,645	60	5,084	16	12	68	35
g) Enke- och pupillkassan vid Stockholms Stads Verk	—	—	306,939	26	28,972	—	20,819	43	392	41	60
h) Jernkontorets tjenstemäns enke- och pupillkassa	—	—	60,400	—	3,475	—	75	—	—	—	1
i) Kongl. Theaterns pensions-inrättning	—	—	265,981	79	20,353	88	16,350	—	1,718	47	33
Tillsammans	76,152	61	11,937,638	95	1,260,103	50	912,534	71	72,842	78	

1) Utom här ofvan specificerade pensionsbelopp utgingo s. k. fyllnadspensioner af Statsmedel till ett belopp af 66,205: 17 åt 163 personer. Af H. M. Konungens fond i enke- och pupillkassan utbetalades jemväl 7,497: 25 åt 122 personer, hvarjemte 985 underhållstagarare från enke- och pupillkassan dessutom af Statsmedel åtnöto en summa af tillsammans 37,605: 60. Den under samma förvaltning ställda stiftelsen af Grefvinnan A. S. Horn f. Blomstedt utgaf s. å. en summa af 3,308: 47 R:dr R:mt.

2) Jemte Tjenstemanna-, Allmänna enke- och pupill-, Enskilda enke- och pupill- samt Jonas och Paul Filéns pensionsfonder, för hvilka fonders ställning summarisk redogörelse här ofvan lemnats, förvaltas tillika af Kongl. Direktionen öfver Civil-Statens Pensions-Inrättning följande pensionsfonder, nemligen: *Kongl. Göta Hof-Rätt, Mamsell Langs, Eldstedtska* och *Presidenten C. E. Isbergs*.

och vård af den 5 Mars 1858 skulle äfven för Stockholms Hospital vara gällande. På grund häraf blef ock Direktion öfver inrättningen organiserad den 5 Oktober 1860. Hospitalet har icke före utgången af år 1860 kunnat öppnas för emottagande af sinnessjuka*); vidare redogörelse angående detsamma torde derföre blifva ett bland föremålen för nästa femårsberättelse; kommande, när Hospitalet träder i verksamhet, Därhuset vid Danviken att upphöra.

d) *Kongl. Serafimer-Lasarettet.* Utom fastighetsvärdet, 228,000 R:dr, och värdet af inventarier, 45,000 R:dr, utgjorde Lasarettets tillgångar vid 1860 års slut ett belopp af 645,234 R:dr 56 öre**). Inkomsterna för året uppgingo till 106,364 R:dr 85 öre, och utgifterna: för sjukvård och underhåll till 82,691 R:dr 45 öre, samt för fastigheterna, räntor å donerade medel m. m. till 21,233 R:dr 50 öre. Nämnda år vårdades å Lasarettet 2,703 personer med ett antal af 97,130 underhållsdagar. Under åren 1855, 1856 och 1857 måste Lasarettets styrelse, för sjukvårdens uppehållande, från donationsfonden låna sammanräknadt 39,140 R:dr 16 öre, hvilken skuld från och med 1858 årligen amorteras. Vid 1860 års utgång återstod af denna skuld 26,371 R:dr 45 öre. Under sistförflutne fem år hafva till Lasarettet blifvit donerade tillsammans 69,091 R:dr 93 öre, oberäknade två donationer år 1860, af hvilka likväl ännu före årets utgång icke något till Lasarettet influtit.

e) *Provisoriska Sjukhuset* i huset N:o 1 vid Nya Sandbergsgatan å Södermalm. Detta sjukhus, som förvaltas, under Stads-Nämndens öfverinseende, af en särskild utaf Nämnden tillsatt Direktion, omfattar fortfarande två afdelningar, den ena för *invärtes sjukdomar* eller den s. k. Medicinska afdelningen, hvarunder äfven hörer afdelningen för koppsmittade, och den andra för *bensår*.

Antalet af de sjuka å Provisoriska sjukhuset synes af nedanstående Tab. Litt. T; — hvarvid bör Tab. Litt. T. anmärkas, att bland de å medicinska afdelningen vårdade voro 122 kopp-patienter.

Under år 1860 uppgingo underhållsdagarnes antal för hela sjukhuset till 63,725, deruti jemväl inberäknade 895 dagar för åtskillige bensårspatienter, hvilka, till beredande af utrymme å sjukhuset för kylskadade personer, blefvo tillfälligtvis förflyttade till Södra försörjnings-inrättningen och derstädes, under Mars och April månader, på sjukhusets bekostnad vårdade.

Medeltalet vårdade för hvarje dag under året utgjorde 174. Dagkostnaden för hvarje sjuk uppgick till något öfver 74 öre, och sjukhusets samtliga utgifter till 47,676 R:dr 95 öre. Af denna summa utgjorde 4,246 R:dr 43 öre inkomster af betalande patienter m. m., hvaremot återstoden blifvit af Stads-Nämnden godtgjord med 45,430 R:dr 52 öre. Jemte den vid sjukhuset inrättade afdelning för botande af bensår, har daglig vård åt dermed behäftade fattige kostnadsfritt lemnats vid en för sådant ändamål tillvägagibragt särskild anstalt å Norrmalm.

f) *Allmänna Garnisons-sjukhuset.* Sjukhusets fasta egendom är upptagen i värde till 224,875 R:dr. Dess inkomster för året hafva utgjorts af statsanslag, 62,650 R:dr, samt ersättning för betalande patienter och di-

Tab. Litt. T.

Sjukantalet å Provisoriska sjukhuset år 1860.

	På Medicinska afdelningen.		På Bensårs-afdelningen.		Summa.
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.	
Qvarliggande vid årets början.....	101	49	27	9	186
Intagne under året.....	1,115	463	145	50	1,773
Utskrifne d:o.....	964	380	133	48	1,525
Aflidne d:o.....	171	89	—	—	260
Qvarliggande vid årets slut.....	81	43	39	11	174

*) Detta skedde i November månad 1861.

**) Bland dessa tillgångar är inbegripet det kapital, 147,000 R:dr, af hvilket afkastningen utgår i lifräntor å donerade medel.

verse andra inkomster, 9,825 R:dr 76 öre, eller tillsammans 72,475 R:dr 76 öre. Utgifterna hafva uppgått till 64,905 R:dr 51 öre. Vid 1860 års början hade sjukhuset, i följd af låg sjuknummer, en besparing af 12,428 R:dr 4 öre, som vid årets slut ökats till 19,998 R:dr 30 öre, hvilka medel till framtida behof blifvit reserverade. Underhållsdagarnes antal för året uppgick till 65,792. Å sjukhuset hafva under samma tid vårdats 1,831 personer, af hvilka 64 affidit.

g) *Kronprinsessan Lovisas sjukvårdsanstalt för barn.* Inrättningens fastighet är uppskattad till 50,000 R:dr. Kapitalbehållningen vid 1860 års slut utgjorde 90,500 R:dr. Inkomsterna under året hafva uppgått till 23,329 R:dr 88 öre, och utgifterna till 17,314 R:dr 58 öre. Angående antalet af barn, som under årets lopp blifvit å Inrättningen vårdade, har uppgift icke meddelats.

h) *Diakoniss-Sällskapets sjukhus och dermed förenade läroanstalt, skola och barnhem.* Detta sällskap, stiftadt 1849, med syftmål att utbilda qvinnor för sjuka, nödlidande eller eljest hjälpbehöfvande likars vård och undervisning, har, allt ifrån Diakoniss-anstaltens öppnande år 1851, fortsatt samt småningom utvidgat sin verksamhet. Af de qvinnor, som vid anstalten njutit undervisning, voro, enligt den i Maj månad innevarande år 1861 afgifna årsberättelse, 27 fästade vid anstalten såsom Diakonissor samt 24 antagne såsom Profvsystrar. Utom den sjukvård, som i närheten af anstalten lemnats af hemmavarande systrar, hafva, under senaste redogörelseår, på 33 särskilda ställen inom riket, barnhem, skolor, sjukhus eller andra dylika anstalter stått under vård och tillsyn af Diakonissor eller Profvsystrar, hvarförutom sådane från flere håll begärts, utan att tillgång å dem funnits. Under sistförflutna år hafva i anstaltens egna sjukhus vårdats 168 personer, i skolan undervisats 111 barn, samt i barnhemmet varit till uppfostran och vård intagne 26 föräldralöse barn. Inkomsterna hafva under året utgjort 14,470 R:dr 52 öre, samt utgifterna 14,412 R:dr 23 öre. Återstående skuld å anstaltens år 1854 inköpta fastighet vid Jaktvarfsgränd uppgick vid årets slut till 28,281 R:dr; kassa-behållningen åter till 1,589 R:dr 66 öre.

Af Diakoniss-sällskapet har vidare anordnats ett under särskild styrelse städt s. k. *Magdalenahem, tillika med Räddningshem för minderåriga flickor.* Å Magdalenahemmet, dertill lokal varit af staden kostnadsfritt upplåten, har, från Januari 1860 till Juli månad 1861, de intagnes antal varit 50. Af dessa voro 21 komne från Allmänna Korrektions-inrättningen å Norrmalm, 6 från Polishäktet, 1 från Arbets-inrättningen å Södermalm, 4 från Provisoriska sjukhuset, 4 såsom vanartige lemnade af föräldrar eller anhörige. Uti anskaffade tjänster hafva under tiden 13 ingått, 9 blifvit till sina hemorter återställd, 7 fått arbete på fabriker och andra ställen, 2 återtagits af anhörige, 2 öfverflyttats till Räddningshemmet och 3 lemnat inrättningen oförbättrade, så att den 1 nästlidne Juli 14 voro kvar vid Magdalenahemmet. I November 1860 öppnades Räddningshemmet, der 13 flickor sedermera varit intagne. Inkomsterna för båda hemmen tillsammans hafva under år 1860 och första hälften af år 1861 varit 4,451 R:dr 87 öre, deraf 500 R:dr af Kongl. Maj:t Nädigst beviljade till Räddningshemmets första uppsättning. Utgifterna under samma tid hafva uppgått till 5,139 R:dr 89 öre.

Beträffande *Arbetsinrättningar* får Öfver-Ståthållare-Embete i underdånighet meddela följande upplysningar:

a) *Norra frivilliga Arbetshuset.* Angående denna Inrättning, som förvaltas af en Direktion, bestående af åtta inom Jakobs och Johannis församling valde ledamöter med Kyrkoherden till Ordförande, är uppgifvet, att Inrättningens kapitalbehållning vid 1860 års slut, oberäknadt fastighetsvärde 18,000 R:dr, utgjorde 7,250 R:dr; att inkomsterna under året uppgått till 11,132 R:dr 54 öre, och utgifterna till 8,127 R:dr 96 öre, samt att arbetarnes antal vid 1860 års slut varit 260; hvarjemte blifvit erinradt, att, ehuru af inkomsternas förhållande till utgifterna ville synas, som Inrättningen under året skulle hafva gått med en vinst af 3,004 R:dr 58 öre, sådant likväl icke varit händelsen, enär Inrättningens varulager m. m. samma år minskats i värde med 3,143 R:dr 65 öre.

b) *Södra Arbetshuset* och c) *Norra Arbetshuset* *).

*) För Södra och Norra Arbetshusen, båda förenade med försörjnings-inrättningar och ställd under Stads-Nämndens förvaltning, är redogörelse lemnad här ofvan sid. 32 o. f.

Angående "Sällskapet för dygdigt och troget tjenstefolks belönande", hvilken välgörenhets-inrättning icke kunnat hänföras under någon af ofvannämnde klasser, meddelas här följande redogörelse: Sällskapets kapitalfond, som under åren 1856—1860 blifvit ökad med en donation af 21,000 R:dr, uppgick vid sistnämnda års slut till 46,757 R:dr 57 öre. Inkomsterna, bestående af räntor, inträdes- och årsafgifter af ledamöter samt gåfvor, utgjorde vid samma års slut 3,293 R:dr 50 öre, hvaraf, i belöningar och understöd till 168 tjenstehjon, utdelades 2,895 R:dr och 326 R:dr 72 öre åtgingo till förvaltningskostnader.

Beträffande *Stockholms stads inkomster och utgifter* samt *kostnaderne för stadens styrelse* får Öfver-Ståthållare-Embetet upplysa följande.

Från stadens Drätselkommission meddelad uppgift på *stadskassans inkomster och utgifter* ifrågavarande fem år upptages i följande Tab. Litt. U.

Tab. Litt. U.

Stadens inkomster och utgifter 1856—1860.

Inkomster: Af handel och sjöfart, efter afdrag af uppbördskostnader, der sådane ägt rum:	1856.		1857.		1858.		1859.		1860.		Summa.		Medeltal.	
	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.		
Afgift af fartyg	49,013	73	49,741	68	40,010	27	48,888	37	46,175	3	233,829	8	46,765	82
Drätsel-kommissionens andel af allmänna tolagen för åren 1856 och 1857 samt tolagsersättning för åren 1858—1860 enligt Kongl. Brevet den 18 December 1857 1).....	197,673	14	147,648	82	187,255	39	218,041	26	227,954	87	978,573	48	195,714	70
Afgift af varor, som vägas	163,146	2	127,934	30	123,148	96	153,113	12	175,046	50	742,388	90	148,477	78
» » » som stämplas	48,890	15	27,700	12	27,441	48	52,586	38	53,796	97	210,415	10	42,083	2
» » » som mätas eller räknas 2).....	63,575	98	70,272	19	58,403	70	70,504	76	76,426	65	339,183	28	67,836	65
» » » som packas eller af lakegods	5,710	6	4,594	97	3,432	13	4,485	7	5,932	80	24,155	3	4,831	1
» för barlast, landningsstockar och bockar	3,705	87	5,516	79	2,354	46	1,686	7	2,050	56	15,313	75	3,062	75
Slussafgift.....	24,941	38	32,759	89	26,143	11	34,337	54	31,188	91	149,370	83	29,874	17
Stadens öfrige inkomster under följande titlar: Af stadens tomter: tomtören och tretionde-penningar samt fri- tomteköps-afgifter	29,085	12	29,526	18	31,170	53	46,479	53	36,880	17	173,141	53	34,628	31

1) Hela tolagsbeloppet, som fördelas: med $\frac{80}{150}$ -delar till Stadskassan, med $\frac{33}{150}$ -delar till Inqvarterings-kommissionen, med $\frac{30}{150}$ -delar till Hamn- och Brobyggnadsfonden samt $\frac{1}{150}$ -delar till Stockholms Allmänna Barnhus, har, utan afdrag af kostnader, odeladt utgjort:

År 1856.....	379,211:	50.
» 1857.....	285,543:	41.
» 1858.....	357,124:	81.
» 1859.....	412,549:	47.
» 1860.....	431,090:	38.

Summa R.dr R.mt 1,865,519: 57. eller i medeltal 373,103: 91. årligen.

2) Härunder är inbegripen den afgift, som, enligt Kongl. Brevet den 23 Februari 1838, för alla till Stockholm sjövägen in- eller utrikes ifrån ankommande mätbara våta varor i fat**), såsom Bro- och Kajafgift, till stadskassan influtit och hvilken utgjort:

År	Utan afdrag af uppbördskostnader.		Uppbördskostnader.		Efter afdrag af uppbördskostnader.	
	R.dr.	R.mt	R.dr.	R.mt	R.dr.	R.mt
År 1856.....	42,386	53	1,807	6	40,579	47
» 1857.....	46,906	72	2,512	31	44,394	41
» 1858.....	39,510	87	3,106	97	36,403	90
» 1859.....	47,980	32	3,678	66	44,301	66
» 1860.....	71,660	6	4,511	67	67,148	39
Summa R.dr R.mt	248,444	50	15,616	67	232,827	83
Medeltal	49,688	90	3,123	33	46,565	57

**) Förnyad taxa å afgifter till Stockholms stad för sjöledes dit inkommande mätbara, torra varor, mätbara våta varor i fat och varor, som räknas, är af Öfver-Ståthållare-Embetet utfärdad den 21 April 1860.

Jemförelsen emellan Stadskassans inkomster och utgifter visar: för år 1856, ett öfverskott af 168,763 R:dr 68 öre; för år 1857, en brist af 29,301 R:dr 10 öre; för år 1858, en brist af 17,935 R:dr 76 öre; för år 1859, en brist af 71,382 R:dr 17 öre; för år 1860, ett öfverskott af 54,418 R:dr 14 öre, eller, då medeltal räknas för dessa fem år, ett årligt öfverskott af 20,912 R:dr 56 öre R:mt.

Fortsättning af **Tab. Litt. U.***Stadens inkomster och utgifter 1856—1860.*

	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	Summa.	Medeltal.
Af stadens hus och lägenheter: hyror	46,041 ⁶⁷	47,779 ⁴⁴	51,275 ²⁹	50,631 ²⁷	56,217 ¹⁰	251,944 ⁷⁷	50,388 ⁹⁵
Af Stads- och Bokauktions-kamrarne	25,989 ⁷²	25,582 ⁴⁶	31,056 ¹⁵	29,546 ⁸	22,516 ³	134,690 ⁴⁴	26,938 ⁹
Burskapspenningar, saköresmedel, böter för felaktigt jern, tredje- och tiondepenningar af arf, med flere smärre tillfälliga inkomster	10,666 ⁹⁶	9,044 ²⁹	4,998 ²⁸	5,557 ³⁴	8,130 ⁴⁰	38,397 ²⁷	7,679 ⁴⁵
Arrendeavgift för bränvins-destillerings-rättigheter: ersättning af bränvinsutskänknings-medlen	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	125,000	25,000
Källarefrihets-medel	13,320	13,296 ⁸⁷	15,540	15,540	15,540	73,236 ⁸⁷	14,647 ⁸⁷
Bidrag från Brandförsäkrings-kontoret till eldsläcknings-redskapens materiel	4,500	4,500	4,500	4,500	4,500	22,500	4,500
Försålde fastigheter 1)	372 ⁴²	5,810	14,250	1,900	1,000	23,332 ⁴²	4,666 ⁴⁸
Värdet af dels inköpte, dels nybygde fastigheter 2)	36,390	7,500	—	—	—	43,890	8,778
Afgift för utskänkning och utminuterung af bränvin	173,317 ⁴¹	180,413 ⁷⁷	202,199 ⁴⁸	213,619 ⁶³	218,876 ³⁰	988,426 ⁵⁹	197,685 ³²
Summa	921,339⁶³	814,621⁷⁷	848,179²³	976,416⁴²	1,007,232²⁹	4,567,789³⁴	913,557⁸⁷
Utgifter:							
<i>Till Stadens allmänna inrättningar:</i>							
Bidrag till stadens Hamn- och Brobyggnadsfond	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	125,000	25,000
» » » Läroverk	15,000	15,000	15,000	15,000	15,000	75,000	15,000
» » » Kur- och sjukhus	7,500	7,500	7,500	7,500	7,500	37,500	7,500
» » Prins Carls inrättning	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500	1,500
» » Kronouppbörds-verket	40,227 ⁹²	38,916 ¹⁹	41,660 ⁶⁵	40,890 ³⁴	40,599 ⁵⁴	202,294 ⁶⁴	40,458 ⁹³
» » stadens brandväsende	7,293 ⁸³	7,933 ²⁰	16,865 ²⁵	18,511 ⁸	16,740 ⁷	67,343 ⁴³	13,468 ⁶⁹
<i>Till fromma stiftelser:</i>							
Frimurare-Barnhuset	90	90	90	90	90	450	90
Enke- och Pupillkassan vid stadens Embetsverk: särskildt anslag jemte ränta på Embets- och Tjenstemäns i stadens kassa indestående begrafningshjelp, samt till Magistratens enskilda disposition	6,310 ¹⁰	7,493 ⁶²	7,518 ²⁵	7,603 ²⁵	7,689 ³⁹	36,614 ⁶¹	7,322 ⁹²
<i>Till Klereciets aflöning:</i>							
En fångpredikant	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	6,000	1,200
<i>Stadens öfrige utgifter:</i>							
Aflöning för Magistraten, dess tjenstemän och betjente samt de under Drätselkommissionen lydande tjenstemän och betjente ..	196,348 ⁸⁷	196,698 ⁸⁷	198,356 ³⁷	197,088 ⁸⁷	197,996 ³⁷	986,489 ³⁵	197,297 ⁸⁷
Publike byggnader: hvarmed förstås nybyggnader och muddringsarbeten samt underhåll af stadens hus, hamnar, broar och bryggor, tillika med särskilda, på stadens omvårdnad beroende lägenheter 3)	87,460 ²	101,596 ⁸⁴	90,749 ⁵³	118,254 ²⁶	94,230 ⁴⁰	492,291 ⁵	98,458 ²¹

1) År 1856: åbyggnaderna å gamla tullhustomten vid Danvikstull 372 R:dr 42 öre; år 1857: en strandplats vid Clara sjö 1,000 R:dr; spruthus vid Ladugårdslands torg 810 R:dr och en sjöplats 4,000 R:dr; år 1858: egendomen N:o 2, kvarteret Norrmalm 14,250 R:dr; år 1859: en del af egendomen N:o 1, kvarteret Långholmen 1,900 R:dr; år 1860: tomter i kvarteret Tobakspinnaren 1,000 R:dr.

2) År 1856: åbyggnaderna å tullhustomten vid Danvikstull 390 R:dr; Navigationsskole-huset i kvarteret Höga stigen större N:o 16, 36,000 R:dr; år 1857: egendomen N:o 1, kvarteret Asia, 7,500 R:dr.

3) De hufvudsakligaste byggnadsföretag, som af ofvanstående belopp blifvit bekostade, äro följande: hamn- och lastageplatsers, roddare- och tvättbryggors, passagebroars och afoppstrummors nybyggnad, underhåll och förbättring 119,626 R:dr 1 öre; duc d'Alber och moringar i hamnarne 8,562 R:dr 7 öre; nybyggnader och reparationer å allmänna reservoirer 7,025 R:dr 24 öre; underhåll i Jernvägarne af broar, bodar, plank och ställningar för jernets resning 42,750 R:dr 56 öre; allmänna pumpars och brunnars aptering och underhåll 25,724 R:dr 63 öre; reparation å Fatburshuset 6,985 R:dr 27 öre; dito å Packhuset 5,632 R:dr 9 öre; tillbyggnad af materialgården vid Clara Bergsgatan 9,785 R:dr 11 öre; Mosebacke 9,946 R:dr 2 öre; samt gatan emellan slussen och Södermalmstorg 19,315 R:dr 57 öre R:mt.

Stadskassans skuld, efter afdrag af fordringar, hvilken vid 1856 års början utgjorde 141,416 R:dr 15 öre R:mt, har under dessa fem år blifvit ökad med 51,340 R:dr 19 öre R:mt, så att den vid 1860 års slut utgjorde 192,756 R:dr 34 öre R:mt.

Häribland äro inberäknade å ena sidan alla stadens skulder, således ej blott de reverserade och med ränta löpande, utan äfven sådane utgiftsmedel, som Drätselverket vid nämnde års slut var skyldigt, men icke då betalt och följaktligen såsom skuld balanserat, t. ex. Hamn- och Brobyggnadsfondens, Inqvarterings-kommissionens och Allmänna Barnhusets återstående tolagsandelar för året, samt, å den andra, Stadskassans tillgångar ej allenast reverserade och med ränta löpande, utan äfven andra fordringar t. ex. hos uppbördsmän, hvilkas hela uppbörd icke kunnat vara vid årets slut levererad, behållning å räkning i Rikets Ständers Bank m. m., fastigheterna dock undantagne.

Fortsättning af Tab. Litt. U.

Stadens inkomster och utgifter 1856—1860.

	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	Summa.	Medeltal.
Gatulägningsarbeten	12,750 —	12,750 —	12,750 —	12,750 —	12,750 —	63,750 —	12,750 —
Extra utgifter: såsom gatulyshållning; ved, ljus, papper m. fl. skrifmaterialier, så väl till Magistraten som för uppbörden af intrader; inventarierepserdar; s. k. Politiliks begrafning; arfvoden, m. m. 1)	93,221 45	111,261 62	111,183 56	93,844 39	92,722 47	502,233 49	100,446 70
Fångvården: fångförtäring samt andra omkostnader	31,681 22	40,330 18	32,842 44	30,128 77	30,984 41	165,967 2	33,193 40
Allmänna renhållningen, hvarmed förstås renhållning af så väl gator och allmänna platser, som afträden	24,918 19	27,532 57	30,465 45	158,743 4	103,453 43	345,112 68	69,022 54
Räntor å Stadskassans skuld	14,657 15	3,837 8	15,315 40	24,439 25	29,696 52	87,945 40	17,589 8
Brandförsäkringsafgift för stadens fasta egendomar, afskrifna medel, m. m.	1,761 48	1,237 13	2,324 71	81 90	1,083 69	6,488 91	1,297 78
Värdet af dels nedrifne, dels försålde fastigheter	429 32	750 —	— —	— —	— —	1,179 32	235 86
Pensions- eller Indragningsstat för Embets- och Tjenstemän vid Stockholms stads verk	9,928 6	9,053 6	11,029 59	11,936 18	12,717 56	54,664 45	10,932 89
Afgift för utskänkning och utminuterung af bränvin, m. m. 2) ..	174,908 34	174,229 12	180,040 15	180,003 47	179,860 30	889,041 38	177,808 28
Inköpte fastigheter 3)	390 —	60,013 39	34,723 64	43,233 79	52,000 —	190,360 82	38,072 16
Bidrag till Jernväg och Bangård å Södermalm, till belopp af 150,000 R:dr	— —	— —	30,000 —	60,000 —	30,000 —	120,000 —	24,000 —
Summa R:dr R:mt	752,575 95	843,922 87	866,114 99	1,047,798 59	952,814 15	4,463,226 55	892,645 31

1) Arfvoden hafva deribland uppgått till: år 1856, 7,064 R:dr 78 öre; år 1857, 8,446 R:dr 58 öre; år 1858, 10,882 R:dr 26 öre; år 1859, 12,033 R:dr 25 öre; år 1860, 7,185 R:dr 38 öre R:mt.

2) För denna utgiftstitel meddelas nedanstående specifikation:

	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.
Utbetalde anslag till stadens polis, enligt Kongl. Brefven den 1 Juli 1853, den 28 Maj 1856, den 11 Januari och den 5 Oktober 1858	127,500 —	127,500 —	132,500 —	132,500 —	132,500 —
Anslag till Stads-Nämnden, enligt Kongl. Brefvet den 17 Januari 1851, för utvidgning af Allmänna arbetshuset	15,000 —	15,000 —	15,000 —	15,000 —	15,000 —
Förhöjning i taffelpenningar till Under-Ståthållaren, enligt Kongl. Brefvet den 1 Juli 1853	1,500 —	1,500 —	1,500 —	1,500 —	1,500 —
Ersättning för den till stadens kassa förut ingångne arrendeafgift för bränvins-destillerings-rättigheten	25,000 —	25,000 —	25,000 —	25,000 —	25,000 —
Till fasta posteringar af Stockholms garnison, enligt Kongl. Brefvet den 12 Oktober 1850 ..	779 23	813 35	755 60	687 79	728 4
Uppbördsprovision och diverse utgifter	5,129 11	4,415 77	5,284 55	5,315 68	5,132 26
Summa R:dr R:mt	174,908 34	174,229 12	180,040 15	180,003 47	179,860 30

3) År 1856: åbyggnaderna å tullhustomten vid Danvikstull; år 1857: egendomen N:o 1, kvarteret Asia, m. m.; år 1858: egendomar vid Mosebacke m. m.; år 1859: egendomar vid Mosebacke och Slussgatan; år 1860: egendomar i kvarteret Nedra Jerngrafven.

Tab. Litt. V. Då likväl denna jemförelse ej upplyser förhållandet med stadens *räntebärande skuld*, införes tillika för sådant ändamål följande öfversigt i Tab. Litt. V.

Enligt 1860 års räkenskaper äger stadens Drätselverk *fastigheter* till ett brandförsäkringsvärde af 1,023,355 R:dr R:mt samt dessutom åtskillige icke brandförsäkrade lägenheter och tomter, uppskattade till 348,272 R:dr 79 öre, eller ett sammanräknadt värde af 1,371,627 R:dr 79 öre R:mt, hvaraf, efter afdrag af den uppgifna skuldsumman R:dr 241,000, en behållning af 1,130,627 R:dr 79 öre R:mt uppkommer till stadskassans fördel.

Tab. Litt. V.

Stadskassans skulder och fordringar.

	R:mt	R:dr	öre.
Stadskassans <i>skuld</i> utgjorde vid 1856 års början, enligt obligationer, löpande med 5 procent ränta och utan rätt till uppsägning å långgifvarens sida.....	7,500:	—	
Dito dito 4½ procent dito.....	154,250:	—	
Dito dito 5 procent och uppsägningsrätt.....	157,500:	—	
Dito dito 4½ procent dito.....	632,150:	—	
Dito dito 4 procent dito.....	299,900:	—	
	1,251,300	—	
Uti stadens kassa inestående extra Jernvägsmedel, som äro derstädes deponerade och genom Jernbärelagets sparade arbetsförtjenst tillkomne, detsamma tillörige, hvarå betalas 4½ procent ränta.....	19,887		34
Till stadens Brandförsäkringskontor premielån, hvarå ränta betalas å 4 procent.....	20,850		—
Pantlån-inrättningens Vinstmedelfond å 4½ procent.....	39,672		82
	Summa	1,331,710	16
Hvaremot <i>fordringarne</i> voro:			
Till Stadsmäklaren J. Holm emot 4 procent ränta utlånte.....	125,000:	—	
» Mälareprovinsernas Hypotheksförening emot 4 procent utlånte.....	9,100:	—	
» Till Fängelse-Direktören C. O. Sunnerdahl å 5 procent.....	5,119:	17.	
» G. O. Bäckström för inrättande af gästgifveri å Södermalm emot 4½ procent försträckt.....	13,148:	81.	
Återstod af lån till entreprenören af afträdesrenhållningen för uppköp af inventarier mot 5 procent försträckt.....	104,840:	58.	
Till Pantlån-inrättningens bedrivande mot 4 procent ränta försträckt.....	300,000:	—	
» Hamn- och Brobyggnadsfonden mot 4½ procent dito.....	430,300:	—	
	987,508		56
	Således återstodo räntelöpande skulder	344,201	60
Vid 1860 års slut var Stadskassans så beskaffade <i>skuld</i> :			
Enligt obligationer, löpande med 4½ procent ränta och utan rätt till uppsägning å långgifvarens sida.....	154,250:	—	
» » » » 5 procent ränta och uppsägningsrätt.....	911,000:	—	
» » » » 4½ procent ränta » ».....	193,400:	—	
» » » » 4 procent ränta » ».....	151,500:	—	
	1,410,150:	—	
Extra Jernvägsmedel.....	23,510:	88.	
Premielån.....	21,525:	—	
Pantlån-inrättningens Vinstmedelfond å 4½ procent (utgöres af Stadskassans behållne andel af vinsten).....	58,728:	12.	
	1,513,914		—
<i>Fordringarne</i> åter voro då:			
Till Mälareprovinsernas Hypotheksförening emot 4 procent ränta utlånte.....	9,100:	—	
Återstod af till G. O. Bäckström för inrättande af gästgifveri å Södermalm emot 4½ procent ränta försträckt.....	10,915:	9.	
Till Pantlån-inrättningens bedrivande emot 4 procent ränta å 300,000 R:dr och 6 procent ränta å 20,000 R:dr.....	320,000:	—	
För inköp af f. d. Geijerska huset emot 5 procent ränta.....	59,305:	7.	
Förskjutne Riksdagsomkostnader emot 5 procent ränta.....	14,650:	53.	
Af Hamn- och Brobyggnadsfonden emot 4½ procent ränta.....	430,300:	—	
	844,270		69
	hvarrefter återstodo räntelöpande skulder	669,643	31;

hvertill komma tjenstemännens inestående begravningshjulsmedel, som vid 1860 års slut utgjorde 96,033 R:dr 87 öre R:mt, och hvarå ränta erlägges å 5 procent; och befinnes alltså vid anställd jemförelse, att den räntelöpande skulden blifvit under dessa fem år ökad med 328,757 R:dr 98 öre R:mt.

Genom realisering af stadens fastighetstillgångar kan dock ej skulden först blifva betald och derefter ett öfverskott uppstå, staden eller dess Drätselverk tillgodo, emedan af stadens fastigheter och tomter omkring $\frac{1}{3}$ -delar äro oundärlige för allmänna municipala behof, så att endast en sjettedel är att anse såsom en kapitaltillgång, användbar till gäldande af stadskassans skulder. Om äfven den uppgifna proportionen icke kan såsom osviklig antagas, är likväl otvifvelaktigt, att ganska många och ofelbart de betydligaste af stadens fasta egendomar äro, med afseende på de staden åliggande många och viktiga allmänna förbindelser, inabalienabla.

Angående den s. k. hamn- och brobyggnadsfonden, som jemväl lyder under Drätsel-kommissionens Tab. Litt. X. förvaltning, hafva nedanstående uppgifter blifvit lemnade (Tab. Litt. X).

De under titel Hamn- och Brobyggnadsarbeten uppförde utgifter hafva varit: kostnader för kajbyggnaden vid Nybron, ordnandet af Slussplanen, kajbyggnader vid Blasieholmen och ny trappa till kajen vid f. d. Kanslihuset, Basar- och Fiskarhuset vid Carl Johans torg, reparationer å kajbyggnaderna framför vestra och östra delarne af Lejonbacken jemte åtskilliga andra kajer.

Hamn- och Brobyggnadsfondens skuld, som vid 1856 års början utgjorde 1,128,132 R:dr 14 öre R:mt, har under dessa fem år minskats med ungefär 68,000 R:dr, så att skuldsumman vid 1860 års slut uppgår till ett kapitalbelopp af cirka 1,060,000 R:dr R:mt; hvaremot tillgångarne, utom inom linien i räkenskapen upptaget värde af broar och kajer 2,590,579 R:dr 89 öre, utgöras af Öfver-Ståthållarehuset, bokfördt till 25,000 R:dr, samt brandförsäkringsvärdet af Basar- och Fiskarhuset vid Carl Johans torg till 60,000 R:dr R:mt.

Enligt hvad Drätselkommissionen särskildt upplyst, har Stockholms stad, under de senast förflutna tio åren eller från och med 1851 till och med 1860, för nedannämnde arbeten utgifvit:

för ordnandet af Slussplanen.....	445,042: 67.	
» Basarbyggnaden vid Carl Johans torg	50,347: 10.	495,389: 77.
» kajen utmed Skeppsbron	258,102: 92.	
» muddringsarbete utanför dito	5,233: 59.	263,336: 51.
» kajen vid Kornhamn.....		195,540: 43.
» dito vid Blasieholmen.....		102,169: 98.

eller tillsammans R:mt R:dr 1,056,436: 69.

Tab. Litt. X.

Hamn- och Brobyggnadsfondens inkomster och utgifter.

Inkomster:	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	Summa.	Medeltal.
Fondens andel $\frac{1}{10}$ -delar af stadens allmänna tolag, efter afdrag af uppbörds-kostnaden.....	74,127 45	55,368 32	70,220 78	81,765 47	85,483 8	366,965 10	73,393 2
Bidrag från stadskassan	25,000 —	25,000 —	25,000 —	25,000 —	25,000 —	125,000 —	25,000 —
Hamn- och brobyggnadsafgift för borgerlig rörelse, efter afdrag af uppbörds-kostnaden.....	14,864 62	16,009 19	16,972 82	14,571 78	15,600 —	78,018 41	15,603 68
Hysesmedel, m. m.....	8,766 25	13,118 35	12,989 84	12,910 25	12,856 75	60,591 44	12,118 29
Summa	122,758 32	109,495 86	125,133 44	134,247 50	138,939 83	630,574 95	126,114 99
Utgifter:							
Räntor å fondens skuld.....	32,115 89	32,181 25	31,879 49	31,568 67	31,490 40	159,235 70	31,847 14
Löner, arfvoden, pensioner, m. m.....	2,773 50	2,273 50	2,073 50	2,073 50	3,548 20	12,742 20	2,548 44
För vård och underhåll af planteringarne & Strömparterren och i Berzelii park	1,579 56	1,200 —	1,450 —	1,450 —	1,450 —	7,129 56	1,425 91
Hamn- och Brobyggnadsarbeten.....	65,898 69	92,947 20	133,261 19	53,716 —	44,117 69	389,940 77	77,988 15
Extra utgifter.....	— —	— —	— —	— —	195 —	195 —	39 —
Summa	102,367 64	128,601 95	168,664 18	88,808 17	80,801 29	569,243 23	113,848 64

I sammanhang med här ofvan, angående Stadskassans skuld, lemnade redogörelse, torde och böra nämnas, att, efter derom af Öfver-Ståthållare-Embetet den 8 Oktober 1860 gjord framställning, Magistraten och Borgerskapets Äldste den 5 April innevarande år beslutit, att ett amorteringslån af 2,000,000 R:dr R:mt skulle för stadskassans räkning upptagas, för att i främsta rummet användas till betalande af stadens uppsägbara skuld, utgörande omkring 1,000,000 R:dr, och i öfrigt anslås till bekostande af allmänna arbeten för hufvudstadens nytta och försköning; och att, sedan Kongl. Maj:t, enligt Nådig skrifvelse till Öfver-Ståthållare-Embetet den 26 i sistnämnde månad, fastställt Magistratens och Borgerskapets Äldstes berörde beslut, äfvensom bifallit vissa af Drätselkommissionen, åt hvilken lånets upptagande öfverlemnats, för detsamma föreslagna allmänna vilkor, nemligen att lånet skulle med eller utan kapitalrabatt af Kommissionen verkställas på lämpligaste sätt till beredande af de för staden mest förmåuliga vilkor, att för lånet utgifvas fonderade, till innehafvaren ställda, å dennes sida icke uppsägbara, räntebärande obligationer med utsatt sådan amortering, att obligationerna varda om fyratio år eller dessförinnan infriade, och att erforderligt belopp af den godtgörelse utaf tullmedlen, som blifvit Stockholms stad tillerkänd för tolagen, anvisas att till ränta och kapitalafbetalningar å lånet utgå, till dess detsamma blifvit i ofvan uppgifna ordning till fullt återbetaldt, vid hvilket bifall Kongl. Maj:t särskildt fästade vilkor, att någon rubbning genom lånets upptagande för uppgifvet ändamål icke må anses hafva skett uti gällande stadganden om användandet till särskilde ändamål af den staden tillerkända ersättning för tillförening utgående tolagsafgift; så har emellan Drätselkommissionen och Grosshandlaren m. m. C. G. Cervin kontrakt om ifrågavarande lån blifvit afslutadt den 18 innevarande December.

Angående Borgerskapets förvaltande verk, *Bemedlingskommissionen*, och dess verksamhet under åren 1856—1860, hafva Borgerskapets Äldste meddelat:

Denna verksamhet har under dessa år hufvudsakligen afsett att besörja uppbörd af de utskylder, hvilka af Borgerskapet, under olika titlar, årligen erläggas, samt att de influtne medlen, i öfverensstämmelse med Borgerskapets Äldstes föreskrifter, förvalta; att handhafva de fonder, som för välgörande ändamål blifvit aningen af Borgerskapet anslagne eller af enskilde personer donerade och ställde under Bemedlingskommissionens förvaltning, samt att vårda och tillse det Borgerskapet tillhörande Börshuset.

Af upprättad, här nedan intagen summarisk redogörelse för Kommissionens inkomster och utgifter under hvarterdera af ifrågavarande år, inhemtas de inkomst- och utgiftstitlar, räkenskaperna upptaga, hvarjemte, i afseende på inkomsterna, meddelas, ej mindre att den tillökning i beloppet af den till kommissionen ingångna ordinarie kontribution, som efter år 1856 sig företer, varit föranledd af den ökade kostnad, som för Militärkompaniets och Separations-vaktens underhåll erfordrats, än äfven att den endast under åren 1858 och 1859 uttaxerade extra ordinarie kontributionen varit af nöden för bestridande af arfvoden till Stockholms Fullmäktige inom Borgareståndet vid 1857 och 1858 årens Riksdag; och såsom anledning till den skilnad, hvilken i Börsens inkomster under de särskilda åren sig företer, upplyses, att denna skilnad härrör deraf, att under riksdagarne en del af lägenheterna uti Börshuset varit till klubb för Borgareståndet längre tid, emot hyra, upplåten, hvarigenom inkomsterna under dessa tider ökats. Hvad åter angår Bemedlingskommissionens utgifter under meranämnde fem år, har annan förändring af anmärkningsvärd beskaffenhet icke förekommit, än att, i följd af den förändrade ordning, som af Statsmakterna blifvit fastställd för val af städernas Ombud i Borgareståndet, Borgerskapet härstädes nu mera är befriadt ifrån skyldighet att ensamt bekosta arfvoden till stadens Fullmäktige i bemälda riksstånd. I stället för det besvär, som af Borgerskapet, under en lång följd af år, varit fullgjordt, att med ved och ljus in natura förse vakterna vid Gustaf Adolfs- och Södermalmstorg, har öfverenskommelse blifvit med Kongl. Maj:ts och Rikets Krigskollegium träffad om erläggande i penningar af ett motsvarande belopp; hvarjemte, under merberörda tid af fem år, Bemedlingskommissionen, efter Borgerskapets Äldstes förordnanden, likasom under flera föregående år, utbetalt bidrag till Borgerskapets Gubbhus

och Enkhus-Inrättningar samt Slöjdföreningens skola, bestridt utgift för Börshusets inre och yttre reparationer, samt anskaffat en del inventarier och möbler till detsamma.

Kommissionens inkomster och utgifter hafva utgjort det belopp, som nedanstående Tab. Litt. Y utvisar. Tab. Litt. Y.

Stockholms stads *Båtsmanshålls-kommission*, som har sig uppdragen debitering, uppbörd och redovisning af stadens båtsmanshållsavgift, har angående kostnaderna för båtsmanshållet meddelat följande uppgifter, Tab. Litt. Z.

De, som i staden äga fastighet, borgare och de, som erlægga skatt till staden för borgerlig rörelse, utgöra stadens båtsmanshållsskyldige innevånare. Medel för nedan uppgifne utgifters bestridande hafva anskaffats genom en å de båtsmanshållsskyldige uttaxerad afgift, hvilken utgått för år 1856 med 10 skillingar banko eller 31 öre R:mt, för år 1857 med 18 öre, för åren 1858 och 1859 med 16 öre och för år 1860 med 12 öre, allt på bevillningsriksdalen efter gällande bevillnings-förordnings 2:dra Artikel.

Tab. Litt. Y.

Bemedlings-kommissionens inkomster och utgifter.

Inkomster:	1856.		1857.		1858.		1859.		1860.	
	R.	ö.	R.	ö.	R.	ö.	R.	ö.	R.	ö.
Ordinarie kontribution	56,674	50	65,966	75	69,705	50	58,962	35	57,839	9
Extra ordinarie kontribution	—	—	—	—	18,757	59	14,744	68	—	—
Afgift till stadens kassa	2,109	—	2,683	25	2,626	—	2,602	17	2,944	50
» af 2:dra klassens Månglerirörelse	727	50	733	50	712	50	837	—	873	—
Bro- och Hamnbyggnadsavgift	15,293	62	16,493	19	17,420	46	14,726	—	14,588	70
Inkvarteringsavgift	7,003	75	8,235	96	8,338	20	10,083	26	14,945	39
Inkvarteringspenningar för stadens Militär-kompani	2,443	—	2,443	—	2,443	—	2,443	—	2,443	—
Öferskott och räntor på kommissionens enskilda fonder	2,535	79	3,138	60	3,791	26	4,484	33	5,253	64
Inkomst af Börshuset	5,665	82	6,127	45	12,570	75	6,677	3	10,488	14
Summa R:dr R:m	92,452	98	105,821	70	136,365	26	115,559	82	109,375	46
Utgifter:										
Till Drätselkommissionen: Bro- och Hamnbyggnadsavgift	13,504	63	18,307	25	16,466	19	16,422	46	11,013	50
» Inkvarterings-kommissionen: borgerlig inkvarteringsavgift	8,509	38	8,672	40	10,854	76	10,039	33	9,697	64
Underhåll af stadens Militär-kompani	30,249	—	30,477	—	54,827	—	45,677	—	45,677	—
Ved och ljus till Corps de Gardes och kontoren	1,009	50	1,038	63	1,206	18	928	96	881	26
Löner, arfvoden och pensioner	8,125	—	12,125	—	9,374	99	9,375	—	9,375	—
Extra utgifter i kommissionen	302	—	302	—	302	—	302	—	302	—
Diverse omkostnader	798	77	1,122	—	841	62	947	87	1,371	72
Bidrag till Borgerskapets Enkhus	500	—	500	—	500	—	500	—	500	—
» » » Gubbhus	750	—	750	—	750	—	750	—	750	—
» » Slöjdföreningens skola	900	—	900	—	900	—	900	—	900	—
Taxeringsomkostnader	565	—	565	—	565	—	565	—	565	—
Riksdagsomkostnader	10,800	—	9,000	—	15,500	—	13,765	—	—	—
Utgifter för Börshuset	3,108	82	3,338	53	13,321	75	16,463	56	13,574	52
Summa R:dr R:mt	79,122	10	87,097	81	125,409	49	116,636	18	94,607	64

Tab. Litt. Z.

Kostnader för båtsmanshållet.

	1856.		1857.		1858.		1859.		1860.	
	R.	ö.	R.	ö.	R.	ö.	R.	ö.	R.	ö.
Båtsmans-vakansavgift för 437 man	31,150	48	30,267	28	29,656	15	31,762	3	28,756	70
Förvaltningsomkostnader	3,144	87	3,219	75	3,188	25	3,134	25	3,200	—
Summa R:dr R:mt	34,295	35	33,487	3	32,844	40	34,896	28	31,956	70

eller i medeltal för hvarje af ifrågavarande fem år 33,495 R:dr 95½ öre R:mt.

Tab. Litt. Å. För brandvaktsskassan och dess förvaltning har *Brandvaktsskassa-Administrationen* lemnat följande uppgifter, Tab. Litt. Å.

Tab. Litt. Ä. För Stockholms stad har Eders Kongl. Maj:t under den 28 Februari 1856 i Nåder fastställt ny Inqvarterings-ordning, gällande till efterrättelse från och med 1856 års början; och har stadens *Inqvarterings-kommission*, angående inqvarteringsverkets inkomster och utgifter nedannämnda år, meddelat följande uppgifter, Tab. Litt. Ä.

Härförutan har Kommissionen meddelat, att sedan stadens södra kasern blifvit reparerad och påbyggd, förhöjning af brandförsäkringsvärdet derå ägt rum med 85,500 R:dr; att brandförsäkringsvärdet å stadens norra kasern, hvilket ansetts för lågt, blifvit höjdt med 49,000 R:dr; att år 1857, för Sappörkompaniet blifvit betalde hyra, ersättning för persedlars slitning m. m. till sammanräknadt belopp af 1,308 R:dr 9 öre; att det belopp 3,034 R:dr 9 öre, hvilket, efter hvad räkenskaperna utvisade, blifvit för Kongl. Norrska Gardes Skarpskyttekompaniet år 1860 utfördt, utgjorde summan af den ersättning för persedlars slitning, som Kom-

Tab. Litt. Å. *Brandvaktsskassa-Administrationens inkomster och utgifter.*

Inkomster:	1856.		1857.		1858.		1859.		1860.	
	Brandvaksafgift	68,329	39	71,021	95	79,390	64	86,348	17	91,550
Intressemedel	5,052	29	6,041	83	7,565	88	7,795	86	8,092	69
Diverse inkomster	—	—	—	—	20	44	18	—	—	—
Summa	73,381	68	77,063	78	86,976	96	94,162	3	99,643	41
Utgifter:										
Bidrag till stadens nattbevakning genom Polisstyrelsens försorg	62,891	21	63,211	46	69,354	41	81,671	68	81,999	69
Pensioner, gratialer, utbetald begrafningshjelp	662	50	652	50	652	48	564	98	322	48
Administrationskostnader	1,660	44	2,095	62	2,310	93	2,821	74	2,746	65
Summa	65,214	15	65,959	58	72,317	82	85,056	40	85,068	82
Kassans kapitalfond var vid slutet af året	147,092	88	158,597	8	172,856	23	181,959	85	196,534	44

Tab. Litt. Ä. *Inqvarterings-kommissionens inkomster och utgifter.*

Inkomster:	1856.		1857.		1858.		1859.		1860.	
	Andel, $\frac{1}{10}$ -delar, af allmänna Tolagen för åren 1856 och 1857, samt ersättning af tullmedel för de trenne senaste åren, enligt Kongl. Brevet den 18 Dec. 1857	83,426	53	62,819	56	78,567	45	90,760	88	94,839
Dubbla vågpenningar	1,003	9	1,118	55	647	57	777	—	574	12
Hyror af kasernhusen	2,180	—	3,280	—	3,880	—	3,880	—	4,080	—
Intressen af utlånte medel	3,100	—	3,100	—	3,100	—	3,100	—	3,100	—
Husägares Inqvarteringsafgift	8,340	63	8,503	66	10,686	10	9,870	69	9,529	—
Borgerskapets dito	8,340	63	8,503	66	10,686	10	9,870	69	9,529	—
Diverse inkomster	—	—	1,308	9	—	—	—	—	3,034	9
Fastigheternas höjda brandförsäkringsvärde	—	—	85,500	—	49,000	—	—	—	—	—
Summa	106,390	88	174,133	52	156,567	22	118,259	26	124,686	9
Utgifter:										
Inqvarterings-afgifter	81,763	69	86,274	55	88,548	37	88,775	8	115,414	2
Förvaltningskostnader	4,407	53	4,443	63	4,460	32	5,068	65	4,724	75
Uppbörds-kostnader	3,013	64	3,076	83	2,416	93	1,939	59	1,913	50
Södra kasernens reparation och påbyggnad	—	—	70,530	22	—	—	—	—	—	—
Summa	89,184	86	164,325	23	95,425	62	95,783	32	122,052	27
Kassans kapitalfond utgjorde	220,864	63	230,672	92	291,814	53	314,290	47	316,924	29

paniet betalt allt sedan år 1856, då detsamma fick rum mot hyra åt sig upplätne; att det höga belopp, hvar- till inqvarterings-utgifterna år 1860 uppgingo, härledde sig från kostnaderna för inqvartering af trupper, hit-kommenderade i anledning af Hans Maj:t, Konung Carl XV:s kröning, hvilka kostnader utgjort 7,645 R:dr 47 öre; för inredning af ett större kök i södra kasernen 4,656 R:dr; för komplettering af persedelförrådet 14,057 R:dr 82 öre; för inredning af logementer i södra kasernens vindsvåning 4,100 R:dr; och för uppförande af en större latrinbyggnad inom norra kasernen 1,600 R:dr, hvartill slutligen borde läggas den vanliga inqvarterin-gen till här i staden garnisonerande trupper.

Med djupaste vördnad, nit och trohet framhårdar

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåte:

JACOB HAMILTON.

Stockholm i Öfver-Ståthållare-Embetets Kansli den 31 December 1861.

J. F. Bratt.

Tab. N:o 1.

FOLKMÄNGD.

1	5	6	7	8	9	10	11
År	Enligt de mantalslängder, som upprättas vid slutet af motstående år.						
	Hela folkmängden af			Deraf frie från mantalspenningar			Utskrifningsman- skap.
	mankön.	qvinkön.	båda könen.	mankön.	qvinkön.	Summa.	
1856.....	45,810	54,229	100,039	16,535	14,495	31,030	4,622
1857.....	46,895	54,835	101,730	17,646	15,006	32,652	4,718
1858.....	46,851	55,937	102,788	18,020	17,513	35,533	4,914
1859.....	49,170	56,577	105,747	19,378	16,886	36,264	4,950
1860.....	50,318	59,560	109,878	19,238	18,708	37,946	5,240

Anmärkning: Då folkmängden i Stockholms stad hittills alltid beräknats efter mantalslängderna, emedan tillgång saknats till sådana husförhörlängder, på hvilka en tillförlitlig folkmängdsberäkning kunnat grundas, så har i ofvanstående tabell ej heller kunnat ifrågakomma någon jemförelse mellan folkmängdsbeloppen efter de olika beräkningsgrunderna. Sedan den i berättelsen oförmälda särskilda folkräkningen i hufvudstaden, den 31 December 1860, numera jemväl lemnat tillfälle till beräkning af folkmängden enligt *kyrkoskrifningsorter* eller husförhörlängder, och sådana längders förande blifvit anbefaldt, för att bland annat tjena till årlig beräkning af den *kyrkoskrifna*, eller hvarje särskild församling tillhörande, folkmängden, så torde här böra tilläggas den upplysning, att, enligt Statistisk tidskrift, utgifven af Statistiska Central-Byrån, 6:te häftet, Stockholms folkmängd den 31 December 1860, jemlikt de till folkräkningen meddelade uppgifterna om kyrkoskrifningsorter, beräknats till 112,391, deraf mankön 51,446 och qvinkön 60,945. — Kolumnen N:o 11 här ofvan innefattar alla 5 beväringssklasserna.

Till tabb. N:o 2 om JORDBRUK och N:o 3 om BOSKAPSSKÖTSEL har Öfver-Ståthållare-Embetet likalitet nu som i förutgångne femårsberättelser varit i tillfälle att anskaffa några uppgifter.

Till tabb. N:o 4 om SKOGSHUSHÅLLNING, N:o 5 om DÖDADE ROFDJUR och N:o 6 om HUSDJUR DÖDADE AF ROFDJUR förekommer för Stockholms stad intet att meddela.

Tab. No 7 A.

FABRIKER OCH MANUFAKTUR-INRÄTTNINGAR.

1	2 3 4 5 6 7						8 9 10 11 12 13						14 15 16 17 18 19						20 21 22 23 24 25					26 27 28 29 30 31							
	1856.						1857.						1858.						1859.					1860.							
	Fabriker och manufaktur-inrättningar.						Fabriker och manufaktur-inrättningar.						Fabriker och manufaktur-inrättningar.						Fabriker och manufaktur-inrättningar.					Fabriker och manufaktur-inrättningar.							
	Benämningarna & hvarje särskildt slag i alfabetisk ordning.	Antal verk och inrättningar.		Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.		Antal verk och inrättningar.	Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.		Antal verk och inrättningar.	Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.		Antal verk och inrättningar.	Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.		Antal verk och inrättningar.	Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.					
Enskilde Bolag.		Enskilde Bolag.	Öfver 15 års ålder.	under Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Enskilde Bolag.	Enskilde Bolag.	Öfver 15 års ålder.		under Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Enskilde Bolag.	Enskilde Bolag.	Öfver 15 års ålder.		under Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Enskilde Bolag.	Enskilde Bolag.	Öfver 15 års ålder.		under Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Enskilde Bolag.	Enskilde Bolag.	Öfver 15 års ålder.		under Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Enskilde Bolag.	Enskilde Bolag.	Öfver 15 års ålder.	under Tillverkningsvärde R.dr R.mt.			
<i>Afdelningen för stämpelbara tillverkningar:</i>																															
Bandfabriker a).....	9	8	1	81	4	80,982	9	8	1	65	6	76,585	9	8	1	62	6	79,786	10	9	1	65	4	55,236	9	8	1	64	2	55,983	
Färgerier b).....	24	24	—	66	—	79,032	21	21	—	58	—	68,317	19	19	—	56	—	49,351	22	22	—	80	—	84,622	21	21	—	76	—	112,165	
Handskfabriker.....	2	2	—	4	—	6,794	1	1	—	1	—	49	2	2	—	5	—	375	2	2	—	3	—	1,550	2	2	—	3	—	1,550	
Kardfabriker.....	4	4	—	34	—	12,336	4	4	—	28	—	12,966	4	4	—	28	2	12,306	4	4	—	26	1	12,435	2	2	—	20	3	11,024	
Klädesfabriker c).....	1	1	—	61	—	110,833	1	1	—	61	—	123,939	1	1	—	61	—	79,786	2	2	—	111	—	120,717	3	3	—	169	—	202,750	
Kortfabriker d).....	3	2	1	19	—	38,100	4	3	1	20	—	52,245	3	3	—	15	—	24,255	3	3	—	23	—	40,140	3	3	—	25	—	43,433	
<i>Liåne- och Bomullsfabriker e).....</i>	5	5	—	61	4	68,727	5	5	—	60	2	57,219	4	4	—	49	2	45,084	5	4	1	376	1	783,224	5	4	1	333	37	734,193	
Saffians- och Garfverfabriker f).....	11	9	2	133	—	930,894	9	8	1	112	—	733,389	9	8	1	111	—	738,333	12	11	1	117	—	662,383	10	9	1	122	—	714,107	
Sidenfabriker g).....	12	10	2	583	25	1,574,364	9	7	2	363	11	916,392	7	5	2	349	9	557,353	6	4	2	383	8	809,159	5	3	2	408	7	930,248	
Silkesrederier.....	7	6	1	34	—	26,550	7	6	1	29	—	26,550	7	6	1	36	—	21,250	7	6	1	30	—	21,250	6	5	1	29	—	20,950	
Socketbruk h).....	11	8	3	331	—	3,491,759	8	5	3	260	—	3,987,638	4	2	2	210	—	3,680,252	5	3	2	241	—	3,011,066	6	5	1	268	—	3,818,683	

Anmärkingar: Då de från Fabriks-föreningen till Öfver-Ståthållare-Embete meddelade uppgifter icke haft den uppställning, som formuläret för denna tabell kräver, har, för vinnande af likformighet med öfver Konungens Befallningshafvandes femårsberättelser, blifvit nödigt att, med anlitande af de ärligen till Kongl. Commerce-Collegium ingående hithörande uppgifter, utarbета ofvanstående tabell. Derved ha ej få skiljaktigheter uppdragats mellan de vid olika tidpunkter och till olika myndigheter meddelade uppgifterna. För de hufvudsakliga lemnas här nedan redogörelse.

- a) I uppgiften för femårsberättelsen upptages arbetarnes antal för alla åren något lägre.
- b) Antalet färgerier är till femårsberättelsen uppgifvet lägre, nemligen för 1856: 18, för 1857: 19, för 1858: 20, för 1859: 21 och för 1860: 20.
- c) Uti uppgifterna till femårsberättelsen förekomma för 1856: 5 fabrikanter med 84 arbetare, för 1857: 3 fabrikanter med 84 arbetare, för 1858: 2 fabrikanter med 61 arbetare, för 1859: samma antal och för 1860: 3 fabrikanter med 62 arbetare.
- d) Till femårsberättelsen äro uppgifne 1856: 5 fabrikanter med 38 arbetare, 1857: 4 fabrikanter med 34 arbetare, 1858: 4 fabrikanter med 19 arbetare, 1859: 4 fabrikanter med 18 arbetare, 1860: 5 fabrikanter med 25 arbetare.
- e) Till femårsberättelsen äro uppgifne för 1856: 7 fabrikanter med 78 arbetare, för 1857: 6 fabrikanter med 56 arbetare, för 1858: 6 fabrikanter med 60 arbetare, för 1859: 5 fabrikanter med 228 arbetare, och för 1860: 5 fabrikanter med 321 arbetare. Carlsviks Aktiebolags fabrik för hel- eller halfylleväfnader är här inberäknad.
- f) Till femårsberättelsen äro uppgifne för 1856: 11 fabrikanter med 142 arbetare, för 1857: 10 fabrikanter med 150 arbetare, för 1858: 9 fabrikanter med 141 arbetare, för 1859: 12 fabrikanter med 150 arbetare, för 1860: 3 fabrikanter med 150 arbetare.
- g) Till femårsberättelsen äro uppgifne för 1856: 12 fabrikanter med 698 arbetare, för 1857: 13 fabrikanter med 540 arbetare, för 1858: 8 fabrikanter med 380 arbetare. 1859: 9 fabrikanter med 389 arbetare, för 1860: 7 fabrikanter med 496 arbetare, hvarvid dock hör anmärkas att här Silkesrederiernas arbetspersonal är medräknad.
- h) Till femårsberättelsen äro uppgifne för 1856: 12 bruk, för 1857: 10 bruk, för 1858: 8 bruk, för 1859: 5 bruk, och för 1860: 6 bruk.

Tab. No 7.

Stockholms stad.

FABRIKER OCH MANUFAKTUR-INRÄTTNINGAR.

1	2 3 4 5 6 7						8 9 10 11 12 13						14 15 16 17 18 19						20 21 22 23 24 25						26 27 28 29 30 31											
	1856.												1857.						1858.						1859.						1860.					
	Fabriker och manufaktur-inrättningar.												Fabriker och manufaktur-inrättningar.						Fabriker och manufaktur-inrättningar.						Fabriker och manufaktur-inrättningar.						Fabriker och manufaktur-inrättningar.					
	Benämningarne & hvarje särskildt slag i alfabetisk ordning.	Antal verk och inrättningar.		Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.		Antal verk och inrättningar.	Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.		Antal verk och inrättningar.	Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.		Antal verk och inrättningar.	Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.		Antal verk och inrättningar.	Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.										
Öfver 15 års ålder.		under 15 års ålder.	Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Öfver 15 års ålder.	under 15 års ålder.	Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Öfver 15 års ålder.		under 15 års ålder.	Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Öfver 15 års ålder.	under 15 års ålder.		Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Öfver 15 års ålder.	under 15 års ålder.	Tillverkningsvärde R.dr R.mt.		Öfver 15 års ålder.	under 15 års ålder.	Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Öfver 15 års ålder.		under 15 års ålder.	Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Öfver 15 års ålder.	under 15 års ålder.	Tillverkningsvärde R.dr R.mt.								
Stoft(-Flanells-)fabriker...	3	3	—	24	—	29,419	2	2	—	16	—	25,775	2	2	—	10	—	19,328	3	3	—	21	—	21,962	2	2	—	17	—	22,985						
Strump- o. Trikotfabriker	4	4	—	173	12	141,060	4	4	—	174	12	148,785	4	4	—	161	6	124,380	4	4	—	176	7	142,081	4	4	—	173	7	148,307						
Tobaksfabriker i)	29	24	5	417	204	1,566,786	31	28	3	440	148	1,685,615	35	32	3	350	66	1,076,810	41	36	5	474	107	1,380,297	34	30	4	523	80	1,447,376						
Wardaksfabriker	4	3	1	18	—	45,697	5	4	1	15	—	26,455	4	3	1	13	—	9,260	3	3	—	13	—	11,325	3	3	—	6	—	18,010						
<i>Afdelningen för stämp- ling icke underkastade tillverkningar: k)</i>																																				
Appretörsfabriker.....	4	4	—	6	—	2,850	4	4	—	4	—	2,400	4	4	—	3	—	2,200	5	5	—	4	—	3,100	4	4	—	4	—	2,600						
Bensvärtfabriker.....	3	3	—	4	—	7,612	3	3	—	6	—	5,775	3	3	—	6	—	6,025	3	3	—	6	—	7,300	1	1	—	3	—	4,000						
Bildhuggerier	3	3	—	21	1	1,650	3	3	—	24	—	1,500	3	3	—	21	—	1,350	3	3	—	19	—	3,200	3	3	—	12	—	1,900						
Chokoladfabriker	4	4	—	5	—	1,125	3	3	—	3	—	1,400	3	3	—	4	—	1,325	4	4	—	3	—	2,585	4	4	—	4	—	8,698						
Eau de Colognefabriker.	6	6	—	4	—	5,500	5	5	—	1	—	5,236	4	4	—	—	—	3,550	4	4	—	2	—	3,217	3	3	—	1	—	2,950						
Etui- och Portföljfabriker	3	3	—	7	2	3,250	2	2	—	4	—	1,242	2	2	—	3	1	1,150	1	1	—	3	1	1,100	1	1	—	3	1	1,100						
Fabriks-redskaptillver- kerier	3	3	—	2	—	637	2	2	—	3	—	562	2	2	—	2	—	400	2	2	—	5	—	350	1	1	—	1	—	600						
Filhuggerier	2	2	—	6	—	1,050	2	2	—	11	—	600	2	2	—	8	—	600	2	2	—	4	—	400	1	1	—	4	—	300						
Förgyllarefabriker	7	7	—	12	—	5,700	5	5	—	9	2	2,700	5	5	—	9	1	2,950	6	6	—	10	1	3,250	6	6	—	11	1	3,350						
Gipsgjuterier	2	2	—	3	—	760	1	1	—	3	—	750	1	1	—	2	—	450	1	1	—	4	—	300	1	1	—	4	—	300						
Glassliperier	1	1	—	2	—	300	1	1	—	2	—	300	2	2	—	2	—	400	1	1	—	2	—	150	1	1	—	2	—	150						
Jernblecks lackeringsfa- briker.....	5	5	—	9	1	1,000	4	4	—	13	1	1,204	4	4	—	16	—	930	3	3	—	13	1	1,650	3	3	—	11	—	1,100						
Jern- och Stålfabriker...	7	7	—	25	2	3,450	8	8	—	26	—	5,300	8	8	—	26	—	2,900	7	7	—	24	—	5,544	9	9	—	21	—	4,400						
Jerngjuterier	2	1	1	234	19	410,166	2	1	1	213	12	443,157	2	2	—	188	4	239,881	2	2	—	241	4	408,792	2	2	—	277	12	459,998						
Kemiske fabriker.....	7	7	—	76	18	180,825	8	8	—	85	5	156,400	7	7	—	63	7	91,000	7	7	—	78	1	93,746	6	6	—	65	—	86,270						
Kirurgiske Instrument- fabriker	2	2	—	16	—	9,600	2	2	—	14	—	9,600	2	2	—	14	—	4,600	2	2	—	12	—	6,600	2	2	—	15	3	6,600						

i) Uppgifterna till femårsberättelsen innehålla för 1856: 33 fabrikanter och 567 arbetare, för 1857: 31 fabrikanter och 588 arbetare, för 1858: 35 fabrikanter och 635 arbetare, för 1859: 43 fabrikanter och 639 arbetare, för 1860: 37 fabrikanter och 600 arbetare.

k) Uppgifterna till femårsberättelsen äro i afseende på hithörande fabriker föga skiljaktiga från de till Commerce-Collegium årligen ingångna.

Bland orsaker till ofvan antydda skiljaktigheter torde böra anföras, att nedlagde fabriker ofta medräknats, helst om från dem afstämpling fortgått, att antalet fabrikanter stundom ansetts likbetydande med antalet fabriker, att mästare ofta sammanräknats med egarnes antal, att, bland arbetarne stundom inberäknats blott de, som hela året haft sysselsättning och äro verkligt yrkeskunnige, stundom åter mera tillfälligt eller blott såsom biträden anställda personer, stundom blott de hos fabrikanter mantalskrifne, stundom jemväl de ej mantalskrifne o. s. v.

Uppgift om arbetare af hvarje särskildt kön har ej funnits tillgänglig för Stockholm.

Då tabellen blifvit senare omarbetad efter uppgifterna till Commerce-Collegium, som, enligt det ofvan anförda, ej alltid stämma öfverens med dem till femårsberättelsen, så förekomma i följd häraf några olikheter mellan berättelsens text och denna tabell, nemligen fabrikerens antal år 1856: 323 och år 1860: 319, äfvensom någon skiljaktighet i arbetarnes antal.

FABRIKER OCH MANUFAKTUR-INRÄTTNINGAR.

1	2						3						4						5						6					
	1856.						1857.						1858.						1859.						1860.					
	Fabriker och manufaktur-inrättningar.						Fabriker och manufaktur-inrättningar.						Fabriker och manufaktur-inrättningar.						Fabriker och manufaktur-inrättningar.						Fabriker och manufaktur-inrättningar.					
	Benämningarne å hvarje särskildt slag i alfabetisk ordning.	Antal verk och inrättningar.		Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.		Antal verk och inrättningar.	Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.		Antal verk och inrättningar.	Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.		Antal verk och inrättningar.	Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.		Antal verk och inrättningar.	Egare.		Mästare, arbetare och biträden af alla slag.				
Enskilde.		Bolag.	Öfver 15 års ålder.	under 15 års ålder.	Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Enskilde.	Bolag.		Öfver 15 års ålder.	under 15 års ålder.	Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Enskilde.		Bolag.	Öfver 15 års ålder.	under 15 års ålder.	Tillverkningsvärde R.dr R.mt.		Enskilde.	Bolag.	Öfver 15 års ålder.	under 15 års ålder.		Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	Enskilde.	Bolag.	Öfver 15 års ålder.	under 15 års ålder.	Tillverkningsvärde R.dr R.mt.	
Korgfabriker	3	3	—	10	—	800	3	3	—	11	—	900	3	3	—	8	4	800	4	4	—	10	2	1,450	4	4	—	13	2	1,650
Korkskärerier	3	3	—	21	2	19,275	4	4	—	16	2	19,350	4	4	—	21	7	19,000	7	7	—	24	6	11,265	8	8	—	54	1	33,416
Lackfabriker.....	3	3	—	—	—	1,290	4	4	—	2	—	1,752	4	4	—	—	—	1,450	4	4	—	3	—	1,480	4	4	—	1	—	1,500
Läder-lackeringsfabriker.	3	3	—	5	—	3,200	2	2	—	1	—	195	3	2	1	9	—	15,150	3	2	1	10	—	3,150	3	3	—	6	—	3,150
Matematiska Instrumentfabriker	9	9	—	25	—	10,675	8	8	—	24	—	7,025	8	8	—	22	—	5,390	7	7	—	17	—	3,332	4	4	—	12	—	1,470
Mekaniska fabriker	14	12	2	565	21	719,275	19	16	3	640	36	871,055	29	27	2	569	37	491,267	40	37	3	710	16	861,787	41	40	1	783	17	944,918
Metall- o. Bronsfabriker	6	6	—	18	—	13,926	7	7	—	24	1	14,800	6	6	—	23	—	18,400	5	4	1	23	—	16,700	3	2	1	13	—	18,900
Metallduksfabriker	4	4	—	4	—	2,115	3	3	—	4	—	825	2	2	—	4	—	2,100	1	1	—	3	—	1,700	1	1	—	6	—	2,000
Meteorologiska Instrumentfabriker	2	2	—	—	1	1,050	2	2	—	1	—	1,050	2	2	—	—	—	1,050	2	2	—	—	—	1,200	2	2	—	—	—	1,100
Nålmakerier	3	3	—	12	2	375	3	3	—	9	2	825	2	2	—	4	—	375	2	2	—	5	—	400	2	2	—	6	—	600
Oljelagerier.....	3	1	2	26	—	620,977	2	1	1	31	—	516,145	2	1	1	21	—	418,603	2	1	1	19	—	315,553	3	1	2	26	—	266,448
Optiska Instrumentfabriker	3	3	—	5	—	825	3	3	—	5	—	1,050	3	3	—	5	—	800	3	3	—	8	—	1,350	3	3	—	5	1	1,450
Paraplymakerier.....	8	8	—	14	—	32,598	9	9	—	12	—	31,530	8	8	—	15	—	26,205	7	7	—	16	—	24,782	7	7	—	16	—	15,080
Porslinsbruk.....	1	1	—	292	—	423,359	1	1	—	206	—	467,280	1	1	—	213	—	343,653	1	1	—	218	—	416,655	1	1	—	177	—	384,703
Repslageri	1	1	—	14	—	10,800	1	1	—	16	—	11,250	1	1	—	11	—	11,000	1	1	—	8	—	8,500	1	1	—	11	—	8,000
Skeppsvarf.....	4	4	—	312	13	229,350	4	4	—	289	13	203,595	4	4	—	221	12	140,000	3	3	—	196	2	133,400	4	4	—	230	2	189,400
Spegelfabriker.....	7	7	—	12	1	9,000	7	7	—	17	2	4,982	8	8	—	19	—	12,300	7	7	—	17	1	12,650	8	8	—	16	—	10,750
Stearinljusfabriker.....	3	2	1	61	6	326,250	3	2	1	97	3	386,625	3	2	1	74	3	368,350	3	2	1	86	—	455,750	3	2	1	85	—	535,150
Svafvelsyrefabrik	1	1	—	7	—	37,500	1	1	—	7	—	25,000	1	1	—	7	—	25,000	1	1	—	7	—	25,000	1	1	—	7	—	31,500
Såpsjuderier.....	4	4	—	15	—	394,000	6	6	—	31	—	451,248	5	4	1	56	—	482,240	4	2	2	36	—	359,625	4	2	2	24	—	315,600
Tagelberederi.....	1	1	—	—	—	75	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Talgljusfabriker.....	6	6	—	24	—	47,587	5	5	—	43	—	48,600	5	3	2	20	—	180,750	7	4	3	48	—	214,100	5	1	4	60	—	216,100
Tapetfabriker.....	2	1	1	26	13	56,000	4	2	2	51	34	61,700	3	2	1	29	22	35,400	4	3	1	33	21	40,800	5	3	2	32	22	43,800
Urfabriker.....	8	8	—	25	1	4,325	8	8	—	23	1	3,750	8	8	—	27	1	3,750	6	6	—	28	—	3,500	5	5	—	20	—	3,100
Vaddfabriker.....	12	12	—	8	—	4,800	12	12	—	11	—	9,750	11	10	1	11	—	7,183	10	10	—	24	—	6,840	8	8	—	7	—	9,425
Åkdonsfabriker.....	3	3	—	11	—	1,100	3	3	—	13	—	651	1	1	—	7	—	300	1	1	—	5	—	200	2	2	—	5	—	600
Ättiksfabriker.....	2	2	—	9	—	25,500	3	3	—	11	—	35,000	2	2	—	12	—	22,000	3	3	—	13	—	29,500	3	3	—	9	—	27,000
Diverse Idkare.....	19	18	1	65	13	99,665	20	20	—	73	7	64,600	22	21	1	85	7	328,506	17	16	1	81	5	63,040	21	19	2	94	1	222,693
Summa	328	304	24	4,057	365	11,934,500	322	301	21	3,791	300	11,820,578	320	296	22	3,376	197	9,538,692	337	310	27	4,217	159	10,712,390	319	293	26	4,392	199	12,155,583

Tab. No 7.

Stockholms stad

Tab. No 7 B.

HANDTVERKERIER.

1 Benämningarne å hvarje särskildt slag.	2 3 4 5				6 7 8 9				10 11 12 13				14 15 16 17				18 19 20 21			
	1856.				1857.				1858.				1859.				1860.			
	Mästare.	Gesäller.	Lärjngar.	Andre arbetare.	Mästare.	Gesäller.	Lärjngar.	Andre arbetare.	Mästare.	Gesäller.	Lärjngar.	Andre arbetare.	Mästare.	Gesäller.	Lärjngar.	Andre arbetare.	Mästare.	Gesäller.	Lärjngar.	Andre arbetare.
Bagare	89	127	89	219	92	166	102	234	89	153	95	252	89	138	86	220	74	139	81	209
Bildhuggare	11	11	55	1	15	18	69	9	17	19	78	5	18	18	50	21	15	13	32	38
Bleckslagare	28	41	40	3	28	42	35	4	25	43	40	7	23	51	44	7	19	52	44	3
Bokbindare	50	61	79	5	56	82	94	8	54	96	93	11	59	92	85	9	56	103	93	9
Borstbindare	7	6	15	5	7	9	14	2	7	16	12	4	6	12	10	3	6	11	13	4
Bryggare	69	16	24	312	73	15	27	311	68	13	23	333	61	6	31	346	62	2	25	383
Byggmästare	18	21	4	121	23	10	5	214	20	12	6	242	19	18	2	151	29	1	1	103
Filhuggare	2	—	3	4	2	1	3	2	2	1	4	2	2	2	3	3	3	—	5	3
Förgyllare	14	7	17	—	14	11	13	6	10	13	11	1	13	16	10	1	13	11	13	4
Garfvare	10	23	6	18	10	22	8	14	7	13	4	17	5	16	3	17	6	25	1	14
Gelbgjutare	10	16	20	5	10	19	22	2	11	17	20	7	11	12	22	4	8	18	20	3
Glasmästare	20	14	27	2	21	19	27	2	24	19	24	5	24	20	31	5	20	17	31	2
Glasslipare	1	—	1	—	2	—	—	2	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
Gulddragare	3	4	1	6	2	4	1	4	2	3	3	3	1	3	3	3	1	6	2	4
Guldslagare	3	7	4	—	2	6	4	1	3	9	6	—	4	8	3	2	4	9	4	2
Guldsmeder och Juvelerare ..	47	88	75	7	46	101	71	2	48	127	68	5	47	113	71	12	41	114	75	20
Gördelmakare	9	9	7	—	10	10	6	1	7	9	4	3	6	11	5	—	4	10	6	—
Handsk- och Sämskmakare ..	8	7	8	7	8	6	13	5	8	9	13	9	10	10	4	8	10	19	4	6
Hofslagare	24	34	97	6	26	43	94	1	22	32	84	11	23	36	87	9	20	34	83	11
Jern- och Stålarbetare	4	—	2	1	3	—	1	2	3	2	2	2	2	2	1	—	2	3	2	—
Kakelugnsmakare	14	23	18	31	13	46	25	39	13	40	20	146	17	37	24	70	17	52	25	96
Kammakare	8	—	15	16	10	17	14	—	9	14	11	1	10	11	11	—	10	10	12	—
Klockgjutare	2	1	1	—	2	2	4	—	2	1	5	—	2	1	5	—	2	1	4	1
Klensmeder	24	35	83	—	22	36	78	1	21	37	81	2	23	39	84	13	22	41	78	5
Kopparslagare	29	29	38	3	24	36	35	2	26	35	35	2	24	35	34	4	19	43	29	2
Körsnärer	8	16	10	5	9	20	13	3	10	17	15	10	11	13	13	3	10	19	14	7
Knappmakare	2	—	—	—	2	—	—	—	1	2	—	—	1	2	1	—	1	2	1	1
Messingslagare	2	4	6	1	2	6	5	—	2	6	4	1	2	6	3	—	3	5	2	2
Murmästare	18	16	8	95	18	14	1	145	24	27	17	159	31	24	33	128	31	25	14	192
Målare	87	90	143	5	87	107	156	5	89	133	166	8	89	123	167	10	86	135	166	—
Nålmakare	3	3	11	2	4	7	13	—	3	5	7	—	3	5	6	1	3	7	5	—
Pistolmeder	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1	—	—	1	1	—	—	1	2	—	—
Perukmakare	14	13	14	—	14	13	17	—	14	14	13	—	18	16	15	1	20	15	22	1
Plåtslagare	5	12	19	—	5	13	17	2	8	25	18	5	7	23	23	4	12	23	26	1
Pumpmakare	5	1	2	4	4	1	3	2	5	2	1	6	5	1	1	6	5	1	1	4
Repslagare	5	26	17	6	5	38	36	5	4	23	22	9	4	30	15	10	4	19	15	7
Sadelmakare	26	31	51	1	25	41	53	1	24	43	52	1	23	41	58	—	20	46	62	—
Segel- och Kompassmakare ..	6	5	4	16	8	8	3	17	8	10	3	30	8	10	3	27	9	7	3	15
Sejlare	8	10	21	—	7	17	24	—	7	17	19	9	7	16	16	7	7	15	19	11
Skomakare	290	392	350	22	271	447	343	28	270	558	333	49	262	535	347	50	205	485	330	34
Skorstensfejare	9	9	59	—	9	8	53	—	9	9	49	—	9	10	53	2	9	10	55	—
Skräddare	155	224	142	1	141	298	131	7	148	441	153	8	150	374	154	34	130	372	146	15
Skärslipare	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Snickare	156	371	367	26	159	433	364	28	157	473	395	56	171	439	393	53	144	467	398	47
Snörmakare	18	15	15	16	18	23	17	26	17	27	18	29	15	21	17	16	13	21	14	27
Socketbagare och Schweitzeri- idkare	45	31	49	7	51	33	45	13	48	29	56	14	47	27	44	24	47	27	31	25
Stenslipare	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
Stenhuggare	6	4	2	29	6	3	14	44	8	1	27	55	8	3	39	50	11	6	37	47
Stolmakare	3	—	2	—	2	—	2	—	4	—	4	—	2	—	1	4	1	1	—	3
Svarfvare och Blockmakare ..	18	21	27	—	19	21	30	5	18	25	28	3	14	21	26	2	15	15	21	12
Tapetsare	39	25	66	1	44	29	73	1	41	32	78	9	42	35	68	4	45	39	80	2
Tenngjutare	4	2	2	1	3	2	2	1	3	1	1	2	2	2	1	—	1	3	1	—
Tumstocksmakare	4	—	4	—	4	3	4	—	4	3	3	1	4	2	2	—	3	1	2	1
Tunnbindare	27	41	45	6	28	44	42	14	25	41	34	17	22	36	32	22	20	32	32	18
Wagnmakare	19	29	35	2	21	31	37	6	20	46	39	2	25	48	52	1	24	43	54	2
Summa	1,489	1,972	2,203	1,018	1,489	2,352	2,264	1,221	1,472	2,744	2,298	1,553	1,484	2,571	2,292	1,367	1,345	2,577	2,234	1,396

Anmärkning: Upplysning om värdet af här ofvan uppräknade handtverksidkares tillverkningar har icke kunnat erhållas.

Tab. N:o 7 C.

IDKARE AF NÄRINGSYRKEN, ICKE TILLHÖRANDE BORGERSKAPETS KLASSER.

1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Benämningarne å hvarje särskildt slag.	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	Benämningarne å hvarje särskildt slag.	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.
<i>Personer, som innehafva rättighet till:</i>						<i>Personer, som innehafva rättighet till:</i>					
Bakelsetillverkning	22	25	27	21	29	Ljustöpfung	11	7	5	6	5
Choklade-tillverkning	6	9	4	4	8	Lutfiskhandel	12	13	15	14	13
Grönsakers försäljning	14	17	55	44	50	Mångleri	732	778	891	959	1,011
Grynmalning	17	20	20	20	23	Nipperhandel	82	89	77	76	78
Hembryggeri	1	2	1	3	2	Nålstolskramhandel	41	83	106	139	183
Hembageri	27	26	33	35	34	Sylthandel	5	6	4	5	4
Hemslagteri	50	61	58	66	72	Spisquartetsrörelse, utan försäljning af spirituosa	23	26	38	100	100
Klädmäkleri	100	112	109	117	125	Tobakshandel, utan Burskapsrätt	190	199	207	239	305
Korftillverkning	18	17	11	10	9						
Krognäring	338	331	392	335	336	Summa	1,689	1,821	2,053	2,193	2,387

Tab. N:o 7 D.

IDKARE AF NÄRINGAR, SOM ICKE KUNNAT BESTÄMDT HÄNFÖRAS TILL HANDEL ELLER HANDTVERK.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Benämningarne å hvarje särskildt slag.	1856.			1857.			1858.			1859.			1860.		
	Idkare.	Bejening.	Andre arbetare.	Idkare.	Bejening.	Andre arbetare.	Idkare.	Bejening.	Andre arbetare.	Idkare.	Bejening.	Andre arbetare.	Idkare.	Bejening.	Andre arbetare.
Apothekare	15	59	7	14	54	10	14	61	16	14	62	18	14	61	17
Badaremästare	19	36	—	19	36	—	21	33	—	21	34	—	24	42	—
Boktryckare	31	354	30	32	406	31	29	426	58	30	361	69	31	200	282
Kaffekokare	23	—	—	19	—	—	19	—	—	16	—	—	13	—	—
Fiskköpare	49	—	50	38	—	43	37	—	35	41	—	73	38	—	64
Hyrkuskar	11	—	82	14	2	108	15	2	132	15	2	123	16	2	148
Notfiskare	3	—	—	2	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—
Slagtare	24	31	50	26	30	64	29	46	63	30	31	90	32	35	96
Traktörer	68	44	22	67	45	28	55	26	29	57	46	26	56	30	60
Trädgårdsmästare	49	—	59	47	—	75	37	—	48	34	—	98	33	—	68
Winskänkar	117	110	78	99	94	78	88	96	78	101	82	144	99	105	94
Åkare	121	—	150	81	—	116	121	—	178	141	—	166	161	—	218
Summa	530	634	528	458	667	553	466	690	637	501	618	807	518	475	1,047

Till tab. N:o 8 LANDVÄGA KOMMUNIKATIONER förekomma för Stockholms stad inga uppgifter att särskildt meddela utöfver hvad i hithörande ämnen redan i den underdåniga berättelsens text blifvit anfördt, samt i tab. N:o 10 B finnes uppgifvet rörande väghållning.

Tab. N:o 9.

SJÖFART OCH HANDEL.

År	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
	S j ö f a r t.								H a n d l a n d e									
	Fartyg och båtar <i>begagnade</i> till								Grosshandlare.			Minuthand- lare.		idkande både gross- och minuthandel.		enligt 3:e § mom. I Han- delsordn.		qvinnor enl. 4:de § Handel- ordn.
	inrikes sjöfart.				utrikes sjöfart.		Besättning.											
	Antal.	Lastetal.			Antal.	Lastetal.	Skeppare.	Sjofolk.	Husbönder.	Bokhållare och Handels- befjäning.	Husbönder.	Handels- befjäning.	Husbönder.	Bokhållare och Handels- befjäning.	Husbönder.	Befjäning.		
1856	11	502			133	13,836	239	1,129	319	429	683	748	8	16	—	—	1,145	
1857	18	849			113	14,132	231	1,329	346	465	743	800	13	31	—	—	1,261	
1858	10	415			103	13,731	210	1,277	372	506	760	832	10	25	—	—	1,464	
1859	7	263			107	14,794	214	1,274	363	431	790	838	13	20	—	—	1,593	
1860	6	203			112	15,463	195	1,295	391	481	779	884	19	34	—	—	1,769	

Anmärkingar: Uppgifter äro icke tillgängliga för utfyllande af kol. 3 och 4, utan äro de till inrikes sjöfart använde Skeppare och Sjömän inberäknade i kol. 7 och 8, hvilka derjemte omfatta hela hithörande personalen och ej blott den för hvarje särskildt år i sjötjänst använda.

Bland de i kol. 17 upptagne ligga till en del inberäknade de under rubrikerna Klädmäkleri, Mångleri, Nipperhandel, Nålstolskram och Tobakshandel å tab. N:o 7 C upptagne personer.

Tab. N:o 10 A.

JORDOMRÅDE OCH EGENDOMAR.

1	1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Tomter, jordar och lägenheter af alla slag år 1860.	Tomter.		Jordar.					Uppskattningsvärde året 1860.			
	Antal		Åker.	Äng.	Skog och beten m. m.	Summa jordareal.	Hem- mantal.	af hus, tomter och jordar.		Summa.	
	bebygde.	obebygde.						R.dr.	öre		R.dr.
4,725			9346,4	1461,6	3012,8	13820,8	30	100,105,584	25	100,105,584	25

Anmärkingar: I den summa, som kol. 1 innehåller, ligga jemväl inräknade "verk och inrättningar" jemlikt lydelsen af rubriken i förra femårsberättelserna.

Enligt det af Riksgälds-kontoret utgifna General-sammandrag öfver 1860 års bevilning utgjorde antalet "hus och gårdar" 3,819.

Till kol. 2 och 3 hafva uppgifter ej kunnat erhållas.

Det i kol. 9 och 10 utförda uppskattningsvärde innefattar ej blott hus, tomter och jordar, utan ock manufakturier och fabriker.

Tab. N:o 10 B.

STATSBIDRAG.

1										2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
Bevilling enligt 1858 år Bevillningsförordning.										Ständiga räntor.		Kostnad för rotering (båtsmanshåll).		Ecklesiastikstatens underhåll.		Fattigförsörjning.		Väghållning.		Diverse utgifter.		Summa.									
efter första artikeln.		efter andra artikeln.		efter tredje artikeln.		Bränvinstillverkningsafgift.		Summa.		Mantalspenningar.																					
R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.	R.dr.	öre.						
20,290	46	352,952	89	387	57	67,834	27	441,465	19	26,205	8	31,762	3	113,967	67	383,106	41	188,389	74	682,398	75	1,425,829	68								
Summa af kol. 5 och 12.....																				1,867,294	87										
Anmärkning: Af Stockholms stad utgå hvarken Tionde, Räntor eller Arrendemedel.																															

Till tab. N:o 11 om LAGA SKIFTEN förekomma inga uppgifter att från Öfver-Ståthållare-Embete meddela.

Tab. N:o 12.

SPARBANKENS VERKSAMHET.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14												
Sparbankens benämning och stiftelseår.	Antal delägare	Hela kapitaltillgången	Öfverskott eller besparing öfver delegarnes andel	A f d e l e g a r n e																					
				i n s a t t b e l o p p i R.dr R.mt.					u t t a g e t b e l o p p i R.dr R.mt.																
				1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.												
Stockholms stads Sparbank stiftad år 1821.																									
	21,293	3,765,442	35	355,434	78	742,213	25	648,499	—	575,068	25	704,224	50	701,151	75	657,273	39	981,082	78	893,202	97	757,603	67	793,834	26

Till tab. N:o 13 om FATTIGVÅRDEN hafva uppgifter enligt formuläret nu ej erhållits, hvadan i detta hänseende hänvisas till hvad i berättelsens text är meddeladt.

STOCKHOLM, 1862.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,
KONGL. BOKTRYCKARE.